

THE GOSPEL ACCORDING TO LUKE

1 Nnee láágo nohwitahyú hago ánágot'ííhíí daík'é'go yek'eda'ishchíigo, 2 Nnee da'íłtsé godezt'i'gé' binaál ánágot'ííhíí, Jesus biyati' yaa nadaagolní'íí nohwil nadaagosni'híí k'ehgo yek'eda'ishchíi; 3 Áík'ehgo Theóphilus, ízisgo ánt'éhi, shíí áldó' da'íłtsé godezt'i'gé' hago ánágot'ííhíí bígosíłsııdgo daík'é' ánágot'ííhíí bee nich'í' k'e'shchíi hasht'íí, 4 Hago ánágot'ííhíí nı́ na'gosni' n'íí da'aniigo bígonksııhíí bighą nich'í' bek'e'shchii.

5 Hérod Judéa yánant'aaná' nnee, Zakarías holzéhi, okąąh yedaabik'ehi Abía hat'í'í itah nlıi lé'e: án bi'aad, Elísabeth holzéhi, Aaron hat'í'í nlıi. 6 Zakarías lá'íí bi'aad bıłgo Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dánł'éégo ádaat'ee, Bik'ehgo'ihí'nań ngon'áanıí lá'íí biyati'íí nzhọgo yikísk'eh hi'ash lé'e. 7 Bichągháshé doo hwaa da, Elísabeth doo íłchiih dahíí bighą; sáan lá'íí hastiin daasilıi'. 8 Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee Zakarías okąąh yebik'ehgo baa gonyáaná', 9 Nnee okąąh yedaabik'ehi dahgos'aanıí k'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań daach'okąąh goz'ąą yuné' dilidgo líkągolchihíí yidıłtkı'go habi'doltıi lé'e. 10 Líkągolchihíí dıłtkı'go bıká' ngonyaaná' nnee láágo dadányú dał'adzaago da'okąąh lé'e. 11 Ákóne' líkągolchihíí bıká' dahsı'ąago yidıłtkı'íí díhe'nazhınéégo Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'gé'hi bıł ch'ı'nah adzaa. 12 Zakarías yıłtsąago yik'e tsídolyizgo

bilgoyéé'go gozlijj. ¹³ Áíná' Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á gáyikñii, Doo nénldzid da, Zakarías: Bik'ehgo'ihí'nañ ni'okaqahíi yidezts'aq; ni'aad Elisabeth bizhaazhé ishkiini ná yilchii, áí mé'ihíi bizhi' John bá áñle'. ¹⁴ Baa nił gozhóq doleel, dázho nił gozhóq doleel; nnee ląągo mé' goleehíi yaa bił daagozhóq doleel. ¹⁵ Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee ízigo at'éé doleel, wine dagohíi ilnágodilhisíi doo yidląą da doleel; t'ah bimaa bibishch'id yiyi' sitijigé' godezt'i'go Holy Spirit bee baa godet'aq doleel. ¹⁶ Díi mé' goleehíi nnee Israel hat'i'íi ląągo beBik'ehñ, Bik'ehgo'ihí'nañ daayokaqahñ, yich'i' nnáhiikáhgo áidoliil. ¹⁷ Elías biyi'siziiníi la'íi binawodíi k'ehgo beBik'ehñ yádn dahdidogaal doleel, nnee bichagháshé nł'éégo yaa tsínadaadikesgo áidoliil, la'íi hayíi doo idaayésts'aq dahíi nnee nł'éégo ádaat'eehíi bigoya' yídaayésts'aqgo áidoliil; beBik'ehñ yaa higháhíi nnee bijíi yune' bá ilch'i'gole'go áidoliil. ¹⁸ Zakarías Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á gáyikñii, Hago at'éégo shiye' goleehíi bígonsi doleel, shíi hastiin silijná' shi'aadñ ałdó' sá silijj? ¹⁹ Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á bich'i' hananádzii, gáníigo, Shíi Gábiel honszee, Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee sizíi; shíi nich'i' hasdziihgo díi nł'éégo ágone'íi baa nił nagoshni'go shi'dol'aad. ²⁰ Doo yánłti' da nleeh, díi ágone' dishñiihíi begolzaahíi bijijj zhá hanánđziih, doo shondląą dahíi bighą, ágone' dishñiihíi da'anii begolne'hi at'éé. ²¹ Nnee dałat'at'éé n'íi Zakarías ch'éh yiba' naháztąą, hat'íi bighą doo hwaa ch'ínádáh da daanzigo. ²² Ch'ínádzaaná' doo hago'at'éégo nnee yich'i' hadzii da: áik'ehgo

hat'íhíta bich'í' ch'í'nah adzaa shı daanzi; t'ah doo yakti' dago daazhógo na'ígizh lé'e. ²³ Áígee binasdziidíi ąął áyíılaaná' bigowayú onádzaa. ²⁴ Áí bikédé'go bi'aad Elísabeth hiltsąą siljına' yaa ch'anant'í'go ashdla'i dahitąą, gáníigo, ²⁵ Nnee bich'í' siste' n'íi shich'ą'zhı'go shá áile'híi bighą sheBik'ehń shaa ch'ozbaago díi k'ehgo shá ágólaa. ²⁶ Isdzán holtsaanihíi gostán behitąągo Bik'ehgo'ihı'nań binal'a'á, Gábriel holzéhi, yaaká'gé' kış goznil Názareth golzeezhı' yı'aad, ái kış gozníli Gálileehíi biyi', ²⁷ Áígee it'eedń k'ad nnee, Joseph holzéhi, baa hiiktıni yich'ı' oyáá lé'e, ái nneehń David hat'i'i nlijı; it'eedń Mary holzee. ²⁸ Bik'ehgo'ihı'nań binal'a'á yaaká'gé'hi Mary yaa nyáágo gáyılńii, Nił gozhóq le', Bik'ehgo'ihı'nań dázhó naa ch'oba'go nohweBik'ehń nił nlijı; dázhó niyaa gozhóq doleelgo isdzáné bitahgé' haniktıı. ²⁹ Áń yo'ııgo ábiłńiihíi bighą tsídolyiz, yaa tsídiskeezgo hat'ıışą' niigo anıı nzi lé'e. ³⁰ Bik'ehgo'ihı'nań binal'a'á gábılńii, Doo nénłdzid da, Mary: Bik'ehgo'ihı'nań naa ch'oba'go haniktıı. ³¹ Isąą, hinłtsąą nleehgo ishkiinıi hinłchii, áń Jesus golzeego áńlııı. ³² Ízisgo at'éé doleel, Da'tiséyé At'éhi biYe' holzee doo; áń David yá niltııgo godoleel, Bik'ehgo'ihı'nań nohweBik'ehń David yánant'aa lé'e n'íi yánant'aago ábile': ³³ Jacob hat'i'i daanliinıi dahazhı' yánant'aa doleel; nant'aago doo bee nnágódáh da. ³⁴ Mary Bik'ehgo'ihı'nań binal'a'á gáyılńii, Hago'at'éégo díi, shika' doo hwaa daná'? ³⁵ Bik'ehgo'ihı'nań binal'a'á gábılńii, Holy Spirit niká'zhı' at'éé doleel, Da'tiséyú At'éhi binawodıi niká'zhı' áiléh: áik'ehgo ni'imé' goleehıi

dázhó dilzini doleeł, Bik'ehgo'ihí'nań biYe' holzee doo. ³⁶ Elísabeth, ník'íí, doo ilchíhi da daalch'inii n'íí, sá silij ndi aldo' hiltsaa, gostán bedahitaa, bi'imé' ishkiin doleeł. ³⁷ Bik'ehgo'ihí'nań doo hat'íí ch'éh ail'ij da. ³⁸ Mary gáníí, Shíí Bik'ehgo'ihí'nań bíyéé nshlij; ha'aa dishnii, da'anniihíí bikísk'ehyú áshidolíí. Áigé' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á bich'á' onádzaa. ³⁹ Áigé' Mary dahaleego anahyú beezhí'yú kih goznilyú Judahíí biyi' oyáá lé'e; ⁴⁰ Ákú Zakarías bigowa yune' ha'ayáago Elísabeth yich'í' hadzii. ⁴¹ Elísabeth Mary biyati' yidezts'aaago biyi' mé' dehes'naa lé'e; la'íí Elísabeth Holy Spirit bee baa godet'aa lé'e: ⁴² Áń nawode hadzii laa gáníigo, Isdzáné bitahgé' niyaa gozhóó doleeł, mé' nibishch'id biyi' sitiiníí aldo' biyaa gozhóó doleeł. ⁴³ Hago'at'éégo lahi sheBik'ehń bimaa shaa ch'oba'go shaa nyáá? ⁴⁴ Niyati'íí disets'aaná' mé' bił gozhóógo shiyi' dehes'naa laa. ⁴⁵ Isdzán osdlaadí biyaa gozhóó: Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'gé'híí binkáayú ábikniihíí da'anii begolne'híí bigha. ⁴⁶ Mary gáníí, Shijíí dawa bee sheBik'ehń ízigo at'ééhíí baa nagoshni', ⁴⁷ Shiyi'siziiníí Bik'ehgo'ihí'nań Hasdášiltíiníí yaa bił gozhóó. ⁴⁸ Shíí binal'a'á nshkni doo hat'íí be'ansht'ee da ndi nt'éégo shaa tsínadeskeez: kogé' godezt'igo nnee daahinolt'ijhíí dawa, isdzán biyaa gozhóni daashiknii doleeł. ⁴⁹ Dázhó k'a'at'éhi dázhó nt'ééhíí áshíílaa; áń bizhí'íí dilzij. ⁵⁰ Iké' nánót'ijhíí dahadń Bik'ehgo'ihí'nań bił diyinihíí baa ch'oba' doleeł. ⁵¹ Binawod ch'í'nah áyíílaa: bijíí yune' dázhó ádaadilkahíí yil nadaagodesgeed, ⁵² Nnee hayíí ízigo ádaat'ee n'íí hayaa ánáyiidlaaná' doo ízigo

ádaat'ee da n'íi hadag ánáyiidlaa. ⁵³ Hayíi dáshiná' nakai n'íi dawahá nlt'ééhíi yá ná'nné' ni'; áiná' ízis da'it'iinihíi dádilkooogo oná'yis'a' lé'e. ⁵⁴ Bána'iziidíi, Israel holzéhi, bich'ozni', bilgoch'oba'íi yee yénálniihgo; ⁵⁵ Dahazhí' Abraham la'íi bich'á'gé' hadaakinolchiikíibił goch'oba', daanohwitaa n'íi ágáyihíi n'íi k'ehgo, nii, Mary. ⁵⁶ Mary Elisabeth yił sikeego taagi dahitaą lé'e, áigé' bigowayú onádzaa. ⁵⁷ Elisabeth ilchiigee ngonyaa lé'e; áigee ishkiin yizhchij. ⁵⁸ Hago'at'éégo Elisabeth Bik'ehgo'ihí'nań baa ch'ozbaadíi, ba'ashhahgé' daagolíiníi la'íi daabik'íihíi yaa t'idaanzigo bił daagozhóó lé'e. ⁵⁹ Mé' tsebíi beyiskaągo circumcise alnéhgo baa ch'ikai; Zakarías holzee doleeł, bitaa bizhi'híi k'ehgo, daach'inii. ⁶⁰ Áiná' mé' bimaahíi, Dah; John bizhi' hileeh, nii. ⁶¹ Nik'íi doo la' ágágołzee da, daabilch'inii. ⁶² Áík'ehgo mé'íi bitaahíi bich'í' na'ída'ch'igizhgo, Díi mé'íi hat'íi holzee doo? daabilch'inii. ⁶³ Áík'ehgo Zakarías biká' k'e'elchihíi hát'íigo na'ígizh, áigé', Díi mé'íi John holzee doo, niigo biká' k'e'eshchij. Ái bighą nneehíi bił díyadaagot'ee lé'e. ⁶⁴ Áigé' dahiko Zakarías hanádziigo, Bik'ehgo'ihí'nań ya'ahénzi lé'e. ⁶⁵ Áigé' ba'ashhahgé' daagolíiníi tsídaadesyiz: díi ágodzaahíi ni' Judéa biyi' dahyisk'idyú daagoch'ilíiníi dawa bitahyú didesdlaad. ⁶⁶ Hayíi ái ch'inii daidezts'aaníi bijíi yuyaa nazné'go, Díi mé'íi hagoşą' at'éé hileehi! daanii. Áigé' Bik'ehgo'ihí'nań yił nlij lé'e. ⁶⁷ Zakarías, mé' bitaahíi, Holy Spirit yábiyilti'go Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú yałti', gáníigo, ⁶⁸ Bik'ehgo'ihí'nań

Israel hat'i'i beBik'ehñ ba'ahégosi; nnee bíyééhíí yaa nyáágo hanáyínihíí bigha, ⁶⁹ Bána'iziidíí, David holzéhi, bich'á'gé' hadaakínolchiíí bitahgé' dážhó nalwodi hasdánohwiñíí doleeíí nohwá hayíí; ⁷⁰ Ni'godzán alzaagé' yúshdé' godezt'i'go Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidi daadilzini yinkááyú nohwich'í' hadziigo gánohwiñíí: ⁷¹ Nohwik'edaannííí lá'íí hayíí bíl daanlchó'íí dawa nohwidás sizíí dolee; ⁷² Daanohwita n'íí áyíñíí n'íí k'ehgo nohwaa daach'oba', lá'íí áí bílgo godiyíhgo lángot'áá n'íí yénálnííh, ⁷³ Bik'ehgo'ihí'nañ bit'a dahdidilñíigo díí k'ehgo nohwá ngon'áá, ⁷⁴ Nohwíí hayíí nohwik'edaannííí nohwidás sizíigo, doo nídaahildzidgo da Bik'ehgo'ihí'nañ bá nada'iidziid doo, ⁷⁵ Dáhandahinñazhí' daagodinlziggo lá'íí nht'éégo binadzahgee ádaant'eego. ⁷⁶ Ni, mé'íí, Da'tiséyú At'éhi binkááyú na'iziidíí honlzee doo: ni nohweBik'ehñ bádnyú ílch'í'goléhgo dahnnáh; ⁷⁷ Nnee Bik'ehgo'ihí'nañ bíyééhíí hago'at'éégo binchó'íí bá da'ízlíí ánánlne'go hasdaakah doleeigo yídaagolsííhgo ánle', ⁷⁸ Bik'ehgo'ihí'nañ daahohiikaqahñ nohwaa ch'oba'íí binkááyú; da'án bik'ehgo yaaká'gé' idindláádíí nohwaa nyáá, ⁷⁹ Hayíí chagołheelyú naháztaaníí da'itsaah yédaaldzidíí bá idindláádgo ágole', lá'íí ílch'í'gont'éégo yíkísk'eh hiikaahgo áile', níí lé'e, Zakarías. ⁸⁰ Mé' nchaa silíigo biyi'siziiníí dážhó nalwod silíi, Israel hat'i'i bich'í' ch'í'nah ádilne'íí bijíizhí' da'ízlíiyú naghaa lé'e.

2

1 Áiná' nant'án Caesar Augústus holzéhi nnee dawa daantíígee tax nahi'niil doleełgo bizhi' ádaagole'go yángon'aq l'é.e. 2 (Cyrénius, Sýriayú nant'án nliiná', díí nach'ihí'niil doleełgo kozhi' ádaagoch'ile'íí da'iktsé álzaa l'é.e.) 3 Nnee dawa bizhi' ádaagole'yú onádaaskai l'é.e, hayú kih goznílge' daagolíiyú. 4 Joseph aldó' itah onádzaa, Gálilee bigodzogíí biyi' Názaireth golzeegé' Béthlehem golzeezhi', Judéahíí biyi'gee, David golíí n'íiyú, (Joseph David yił hat'i'i l'é.ehíí bigha.) 5 Mary dak'adégo ilchiihi, Joseph baa hiitíni yił hi'ash l'é.e, bizhi' ádaagole'yú. 6 Áígee sikeená' ilchiihíí biká' ngonyaa l'é.e. 7 Da'iktsé ilchiihi ishkiin yishchij, mé'ihíí nadik'a' bik'ídisdizgo magashi yiyi' náda'idijhíí yiyi' nyinktíí; na'ch'injahíí doo la' hayú bá goz'aq dahíí bigha. 8 Mé' sitiiníí da'anahyú nnee nada'nyoodíí bidibełjí yinádaadéz'ji l'é.e, tl'é.yú. 9 Áígé' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'gé'hi bich'í' ch'í'nah adzaago Bik'ehgo'ihí'nań bich'á'idindláadíí bee ike'dendláád; áik'ehgo nnee nada'nyoodíí tsídaadesyiz. 10 Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á gábilhii, Doo nédaaldzid da: íyínkts'aq sáá, yati' dázhó nł'éhi nnee dawa bee bil daagoyikshóq doleełíí baa nohwil nagoshni'. 11 Díí jii David golíí n'íiyú nnee hasdáyihinií nohwá gozlij, Christ nohweBik'ehń. 12 Díí bee bídaagonołsi doleeł, mé'ihíí nadik'a' bik'ídisdizgo magashi yiyi' náda'idijhíí yiyi' sitiigo daahołtséh. 13 Dahiko Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á da'iktsé ch'í'nah ádilzaahíí láágo yaaká'gé' yił ch'í'nah ánádedlaa, áí Bik'ehgo'ihí'nań ya'ahédaanzigo

gádaanii, ¹⁴ Bik'ehgo'ihí'nań da'tiségo at'éhi yaaká'zhì'go daach'insì le', la'íi ni' biká'yú nnee Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'íi bee ilch'ì'gont'ééhíi bíyée le'. ¹⁵ Áíge' Bik'ehgo'ihí'nań binadaal'a'á yaaká'yú onákainá' nada'nyoodíi, Béthlehemýú dokáh, daalídi'nii, Díi ágodzaahíi Bik'ehgo'ihí'nań nohwił ch'í'nah ágolaahíi daanel'ijyú dokáh. ¹⁶ Áík'ehgo áíge' dagoshch'ì' deskaigo Mary, Joseph, la'íi mé' magashi yiyi' náda'idijhíi yiyi' sitijigo yaa hikai. ¹⁷ Daayiltsaana' mé'ihíi ábilídi'nii n'íi dahot'éhé yaa nadaagosni'. ¹⁸ Hayíi daidezts'aaníi nada'nyoodíi ádaabihíi yaa bil díyadaagot'ee. ¹⁹ Maryhíi díi dawa yénálniihgo dayúweh bijíi yuyaa yaa natsekees lé'e. ²⁰ Nada'nyoodihíi da'ádaabilídi'niihíi k'ehgo hayíi daidezts'aahíi la'íi daayo'ijhíi bigħa Bik'ehgo'ihí'nań ízisgo at'ééhíi yaa nadaagolni'go, la'íi ya'ahédaanzigo t'aqzhì' onákai. ²¹ Tsebíi beyiskaana' mé' círcumcise ábi'delzaaná' Jesus bizhi' bá álzaa, ái bizhi'íi doo hwaa goleh daná' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'gé'ihí bizhi' bá áyílaahi. ²² Moses ngon'aq n'íi k'ehgo Mary godnísigo ilch'ì'bi'dilne'íi biká' ngonyáágo, mé' Bik'ehgo'ihí'nań baa hiltéehgo Mary la'íi Joseph bilgo Jerúsalemyú odaistij lé'e; ²³ (Mé' da'ílsé ishkiin daagolehíi Bik'ehgo'ihí'nań bá sanigo nihi'niiłgo ngon'áágo k'e'eshchijhíi bigħa); ²⁴ La'íi Bik'ehgo'ihí'nań hat'íhíta ye'okaaahíi yaa daayiné'go odaistij lé'e alód', hawú naki, dagohíi hawúcho bizhaazhé naki, Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníi k'ehgo. ²⁵ Jerúsalemgee nnee la', Símeon holzéhi, nkt'éégo at'éhi, Bik'ehgo'ihí'nań yidnísini

naghaa lé'e; án Israel hat'i'i yił goyiłshóogo ánáyidle'íi hígháhíi yiká déz'j̄i lé'e: Holy Spirit biká'zh̄i' at'éhi. ²⁶ Holy Spirit bee bił ch'í'nah ágolzaago gábił'idi'n̄ii, T'ah doo hwaa dantsaah daná' Bik'ehgo'ih̄i'nañ Its'ált̄ini, Christ holzéhi, hinłtséh. ²⁷ Holy Spirit nábihiłaaago da'ch'okaq̄ah goz'aq̄a yuñe' nyáá; ákú Jesus bimaá ła'íi bitaa biłgo begoz'aaníi k'ehgo bá okaq̄ahgo ádaabistiñná', ²⁸ Áígee Símeon mé' náyiñłt̄ij̄igo Bik'ehgo'ih̄i'nañ ya'ahénziq̄o gán̄ii, ²⁹ SheBik'ehñ, ánita áshihñn̄ii n'íi k'ehgo nána'isiid̄ii shił gozhóogo ch'ík'eh shee ngonowáh: ³⁰ Shí shiñaaahíi bee hago'at'éégo hasdá'íñiñił doleekíi hish'j̄i, ³¹ Ái n̄nee dawa biba' iłch'j̄i'ndlaa n'íi; ³² Áñ bich'á'idind̄iñiñi n̄nee doo Jews daanłj̄i dahíi bee bá got'j̄i doleek, ła'íi n̄nee níyééhíi, Israel hat'i'i, án bee ízisgo ádaat'ee doleek. ³³ Jesus ábiłdi'n̄iihií bitaa, bimaá biłgo yaa bił díyadaagot'ee lé'e. ³⁴ Símeon bá da'oskaq̄adná' Mary, Jesus bimaahíi, gáyiłn̄ii, Íyínłts'aq̄a sáá, díi mé'ihíi Israel hat'i'i łaq̄ago bigha naanándéh, ła'íi łaq̄ago nádikáh doleekhíi bigha habi'dolt̄ini at'éé; godiyiłhgo be'ígózini baa yádaach'ilti' doleeki; ³⁵ (Bésh be'idiltk̄ishé nijj̄i bighálgeedhíi k'ehgo nijj̄i n̄n̄iih doleek;) n̄nee bijj̄i'gé' natsekeesíi ch'í'nah alñéh doleekhíi bigha. ³⁶ Phánuel, Áser hat'i'i itah n̄l̄ini, bitsi', Anna holzéhi, Bik'ehgo'ih̄i'nañ binkááyú yałti'i nłj̄i lé'e; án sá silj̄i, nan̄neego gots'idn łegodzaa; ³⁷ Itsaa nłj̄igo tseb̄idin d̄j̄i' bił łegodzaa, da'ch'okaq̄ah goz'aq̄agé' dá doo ch'igháhá dajj̄i biigha ła'íi dat'é' biigha dáshiná' okaq̄ahgo Bik'ehgo'ih̄i'nañ yá na'iziid lé'e. ³⁸ Áñ ałdó' da'áígee

nyáágo, Bik'ehgo'ihí'nań yich'ì' ahénzi, áígé' Jerúsalemgee daagolíníí hago'at'éégo hasdábidi'niil doleekí yiká daadéz'iiníí Jesus yaa yil nadaagosni'.
³⁹ Bik'ehgo'ihí'nań hago'at'éégo gos'aaníí aal yikisk'eh ádaasdzaaná' dabíí daagolíyyú, Gálilee bigodzogíí biyi' Názaresh golzeeyú, onákai. ⁴⁰ Mé' n'íí noosehá' biyi'siziiníí ndzil silij, goyáá silij; la'íí Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'íí biká'zhí' at'éé lé'e.
⁴¹ Jesus bimaá la'íí bitaa bilgo daenágodáhgee Jerúsalemyú onat'ash lé'e, bitis-hagowáh n'íí bee bíná'godiníhgo náda'idijhíí bigha. ⁴² Jesus nakits'adah bil legodzaaná', daenágodáhgee ákú onakáhíí k'ehgo ákú okai lé'e; ⁴³ Aal bengonyaaná' onákai, ndi Jesus t'aazhí' ídestaa lé'e Jerúsalemgee; bimaá la'íí bitaahíí dá doo yídaagolsi dago. ⁴⁴ Jesus bil hikah daanzigo názeelgo o'í'ááyú; bik'íí la'íí hayíí bídaagosiníí bitahyú ch'éh yiká daantaa lé'e. ⁴⁵ Doo hwaa hayú nádaantij dahíí bigha t'aazhí' Jerúsalemyú biká daantaayú onát'aazh.
⁴⁶ Taagiskaayú da'ch'okaaah goz'aa yune' nnee daagoyááníí ilch'ídaago'aahíí iyésts'aaago la'íí nayidilkidgo naháztaayú itah sidaago yaa hikai lé'e. ⁴⁷ Bil'ígóziníí la'íí nabíidíkidgo yígólsigo hadzi'híí bigha nnee daabidezts'aaníí bil díyadaagot'ee lé'e. ⁴⁸ Jesus bimaá la'íí bitaahíí daabilsaaago bil díyadaagot'ee: áík'ehgo bimaá gábilni, Shizhaazhé, hat'íí láá bigha ánt'ini? Nitaa la'íí shíí ch'éh níká hantaahíí bigha doo nohwil daagozhóq da ni'. ⁴⁹ Jesus gábilni, Hat'íí bigha shiká hanołtaa? ShiTaa binasdziidíí baa nashaago shá goz'aa, ya' doo bígonolsi da née? ⁵⁰ Hat'íí niigo aníí shihíí doo yídaagolsi da lé'e. ⁵¹ Áík'ehgo yil

onákai Názarethyú, bimaá la'íi bitaa da'ádaabihniiyú át'éé lé'e: bimaahíi bizhaazhé ábihniidíi dawa yaa natsekees lé'e. ⁵² Áík'ehgo Jesus goyáágo honaał, la'íi Bik'ehgo'ihinań da'áigeego bił at'éé, áígé' nnee ałdó', dayúweh begoldoh lé'e.

3

¹ Tibérius Caesar holzéhi nant'ánchań nliigo ashdla'adah łegodzaa lé'e, áiná' iké'gee sitiń, Póntius Pílate holzéhi, ni' Judéa golzéhi yánant'aa, taagigee sitiń, Hérod, ni' Gálilee golzéhi yánant'aaná' bik'isn Philip Ituréa la'íi Trakonítis yánant'aa, la'íi Lysánias Ábilene yánant'aa lé'e, ² Ánnas la'íi Cáiaphas okaąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni daanlińná' Zakarías biye', John holzéhi, da'izliyyú Bik'ehgo'ihinań bich'í' hadzii. ³ Jórdan túńlínihíi binaayú nnee yich'í' yałti'go gádaayihni, Nohwincho'íi bich'á'zhí' ádaalne'go baptize ádaanohwi'dolne', áík'ehgo nohwincho'íi nohwá da'izlii ánálne'; ⁴ Bik'ehgo'ihinań binkááyú na'iziidi, Esáias holzéhi, binaltsoos biyi'gé' díi bak'e'eshchij, Da'izliyyú hadńshj gáníigo dilwosh, NohweBik'ehń bádnyú ilch'í'daagołe', intín ilk'ídezdohgo bá ádaale'. ⁵ Nadaashwozhíi hanágodibih, la'íi dzil naz'aaní, nadaask'idíi hayaa álne'; la'íi godigizíi ilk'ínádoldoł, la'íi godilwołíi dilkoł ánálne' doo; ⁶ Áígee nnee dawa hago'at'éégo Bik'ehgo'ihinań hasdá'iinił doleelíi daidołtseel. ⁷ Áígé' nnee John baptize ádaabile' hádaat'ijigo yaa hikaihíi gáyihniigo yich'í' yałti', Nohwíi t'íiish bik'asda' golínií k'ehgo daalınoł'ijíi, hadń lá nohwádnyú nohwiniigodilne'íi bich'á' nołkáh

nohwihñiid? ⁸ Da'anii nohwinchọ'íí bich'á' ádaaldzaayúgo ch'í'nah ádaadi'nòl̩s̩, nest'á' n̩t'ée'go nádaant'ihíí k'ehgo nohwaa daide'aah, Abraham bich'á'gé' daadihe'na'i doo íd̩k̩daadol'n̩ii da: Bik'ehgo'ih̩i'nañ d̩íí tséé nazñil̩íí n̩nee Abraham bich'á'gé' daadihezna'íí k'ehgo áile'yúgo áile', nohwildishñii. ⁹ Tsint'áni nkedn'aagee k'ek'ehgo godest'aq; tsint'áni dawa doo nest'án n̩t'ée'híí baa dahndéh dayúgo, yó'ok'ehgo kọ' dilt̩h' yuyaa olkaadhi at'éé. ¹⁰ N̩neehíí John nayídaad̩k̩kidgo gádaabil̩ñii, Hago ádaahi'ne' áiná? ¹¹ John gán̩íí, Hadn̩ bí'íicho naki sh̩h̩h̩íí, la'ih̩íí bí'íicho da'ád̩h̩ sh̩h̩h̩íí yaa yinołtsós; hadn̩ bich'iyán̩ l̩áá sh̩h̩h̩íí hadn̩ bich'iyán̩ da'ád̩h̩ sh̩h̩h̩íí la' yaa yinoné'. ¹² Tax bich'í' nadaahi'n̩iik̩íí al̩dó' baptize ádaabi'dil̩ne'yú hikaigo John gádaayil̩ñii, Ilch'ígó'aahíí n̩l̩ni, hago laq̩ ádaahi'ne'? ¹³ John gábil̩ñii, Da'kwíí nohwich'í' nadaahi'n̩iil̩go goz'aq̩ sh̩h̩h̩íí doo bitisyú daahol̩keed da. ¹⁴ Siláada al̩dó' nabídaad̩k̩kidgo gádaan̩ii, Nohwihíí hago laq̩ ádaahi'ne'? John gábil̩ñii, Hadn̩ bin̩í'doh̩ih̩ hela', hadn̩ da'izl̩j̩yú baa dahdaago'aah hela'; la'íí hanádaaldéhíí, da'ái nohwil̩ daanzhọq̩go nzhọq̩. ¹⁵ Nada'oh̩ígo n̩nee dawa bij̩íí yune' gádaanz̩, D̩íí n̩nee, John holzéhi, Christ at'j̩íí née, dah née? ¹⁶ John dawa yich'í' hananádziigo gáyil̩ñii, Sh̩h̩h̩íí tú bee baptize ádaanohwish'j̩íí, áiná' shiké'gé' la' sh̩h̩h̩íígo at'éhi higháh, biket'óól k'e'ish'adgo ndi doo bik'eh sit̩j̩íída; án Holy Spirit la'íí kọ' yee baptize ádaanohwil̩'j̩íí doleel. ¹⁷ Be'ilch'íhé dahyot̩j̩íí, t'oh naghái ilch'íhi goz'aq̩geee nágosho doleel, binest'á'híí náyiziidgo il̩k'eyih̩ñiik̩ná' bizhoolíí kọ'

doo ntsésihi biyi' yuyaa yidiid. ¹⁸ Áíge' nnee yich'i' yakti'go láágo yil ch'ígó'aah lé'e. ¹⁹ Hérod, nant'án nlníhi, nchọ'go at'íígo bik'isn Philip holzéhi bi'aad, Heródias holzéhi, yaa yiheltii, la'íi nchọ'go ánát'íidíi John yee bich'i' yakti' lé'e, ²⁰ Hérod nchọ'go ánát'íidíibitiso adzaa, John ha'áyilt'e'. ²¹ Nnee dawa baptize ádaabilne'ná', Jesus aldó' baptize ábi'delzaago yáá bich'i' alch'á' ádzaago, ²² Holy Spirit hawú k'ehgo bich'i' nke'enúihgo yaaká'gé' yati' gáníigo yidezts'aa, ShiYe' shil nzhóni níí; naa shil gozhóó. ²³ Áígee Jesus tádin shi bil legodzaa, án Joseph biye' (bido'níi), Josephíi Héli biye', ²⁴ Hélihíi Mátthat biye', Mátthatíi Levi biye', Levihíi Mélki biye', Mélkihíi Jána biye', Jánnahíi Joseph biye', ²⁵ Josephíi Mattathías biye', Mattathíasíi Amos biye', Amosíi Náum biye', Náumíi Ésli biye', Éslihíi Nágge biye', ²⁶ Nággehíi Máath biye', Máathíi Mattathías biye', Mattathíasíi Sémei biye', Sémeihíi Joseph biye', Josephíi Júda biye', ²⁷ Júdahíi Joánna biye', Joánnahíi Rhésa biye', Rhésahíi Zoróbabel biye', Zoróbabelhíi Saláthiel biye', Saláthielhíi Néri biye', ²⁸ Nérihíi Mélki biye', Mélkihíi Áddi biye', Áddihíi Cósam biye', Cósamhíi Elmódah biye', Elmódamhíi Er biye', ²⁹ Erhíi Jóse biye', Jósehíi Eliézer biye', Eliézerhíi Jórim biye', Jórimhíi Mátthat biye', Mátthatíi Levi biye', ³⁰ Levihíi Símeon biye', Símeonhíi Júda biye', Júdahíi Joseph biye', Josephíi Jónan biye', Jónanhíi Eliákim biye', ³¹ Eliákimhíi Mélea biye', Méleahíi Ménan biye', Ménanhíi Mátthaha biye', Mátthahíi Náthan biye', Náthanhíi David biye', ³² Davidhíi Jesse biye', Jessehíi Óbed

biye', Óbedhíí Bóoz biye', Bóozíí Sálmon biye', Sálmonhíí Náasson biye', ³³ Náassonhíí Amínadab biye', Amínadabíí Áram biye', Áramhíí Ésrom biye', Ésromhíí Pháres biye', Pháresíí Júda biye', ³⁴ Júdahíí Jacob biye', Jacobíí Isaac biye', Isaacíí Abraham biye', Abrahamhíí Thára biye', Thárahíí Nákor biye', ³⁵ Nákorhíí Sáruk biye', Sárukhíí Rágau biye', Rágauhíí Phálec biye', Phálecíí Héber biye', Héberhíí Sála biye', ³⁶ Sálahíí Caínan biye', Caínanhíí Arfáxad biye', Arfáxadíí Sém biye', Semhíí Noe biye', Noehíí Lámek biye', ³⁷ Lámekhíí Mathúsala biye', Mathúsalahíí Enok biye', Énokhíí Járed biye', Járedhíí Maléleel biye', Maléleelhíí Caínan biye', ³⁸ Caínanhíí Énos biye', Énosíí Seth biye', Sethíí Adam biye', Adamíí Bik'ehgo'ihí'nań biye'.

4

¹ Jesus, Holy Spirit bił nliigo Jórdan túnlíigé' t'aqzhi' nádesdzaa lé'e, Spirit-híí nabiłnaago da'izliiyú óyáá, ² Áígee dizdin behiskaq, ákú ch'iidn nant'án nabíntaah lé'e. Akú naghaaná' doo hat'íí yiyaa da: áí dizdin aqł iskaqana' shina' silji lá. ³ Ch'iidn nant'án bich'i' hadziigo gabiłnii, Ni Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nliiyúgo díí tséhíí bán náodleeh, nñii. ⁴ Áíná' Jesus gabiłnii, Ágágołzeego k'e'eshchij, Nñee doo dá bán zhá yee hiıaa da doleel, áíná' Bik'ehgo'ihí'nań biyati'íí dawa yee hiıaa doleel. ⁵ Áígé' ch'iidn nant'án dził dázhó yúdahi biká'yú yił hananásh't'aazhgo, áígé' nñee iltah at'éégo hadaazt'i'íí dawa ch'inesk'olii dábiç'i' bił ch'í'nah áyíılaa lé'e. ⁶ Áígé' ch'iidn nant'ánhíí

gánábildo'niid, Díí dahot'éhé ízisgo ágot'eehíí naa nishné', dawa bee nik'ehgo: díí alk'iná' dawa shaa hi'né'hi at'éé; dahadnta baa nishné' hásh't'íyúgo baa nishné'. ⁷ Ni shonkaq̄hyúgo díí dawa níy'éé doleeł. ⁸ Jesus gánábildo'niid, Ágágołzeego k'ená'ishchij, Satan, shik'é'gé' n̄n̄áh: ágágołzeego k'ená'ishchij, Bik'ehgo'ihí'nań neBik'ehń zhá honkaq̄h, da'án zhá bá na'ízid. ⁹ Ch'iidn nant'án Jesus Jerúsalemyú yil o'áázhgo, k̄ih biyi' da'ch'okaq̄híí hadago goz'aaní bilatahyú yil n'áázhgo gáyih̄nii, Bik'ehgo'ihí'nań biYe' n̄líyúgo kogé' gódah ch'í'ńkt'e': ¹⁰ Ágágołzeego k'e'eshchij, Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíníí n̄kt'éégo binádaadel'íí doleeł, ná daayil̄doniik: ¹¹ Áígé', Doo tséé hitałgo hayaa nageeh dahíí bigha ánadaanołteel doo, gołzeego k'e'eshchij. ¹² Jesus ch'iidn nant'án yich'í' hananádziigo gáyih̄nii, Bik'ehgo'ihí'nań neBik'ehń doo nabíntaah da, gołzee. ¹³ Ch'iidn nant'án dawa yee nayíneztaq̄d hik'e, Jesus yich'á'zhí'go dahnasdzaa, dét'ihézhí'.

¹⁴ Áígé' Jesus Holy Spirit nabiknaago Gálileeyú onádzaa: ákú dahot'éhé n̄kt'éégo baa ch'iniigo didezdaad lę'e. ¹⁵ Jews ha'ánátséh nagozn̄il yunę' ilch'ígó'aahgo naghaago n̄nee dawa daabidn̄łs̄j.

¹⁶ Názarethyú gólíí n'íyú nadzaa: ákú Jews ha'ánátséh goz'q̄a yunę' oyáá, Jews daagodn̄łsiníí bijijí ákónę' onadáhgee, áígé' ozhíihgo hizí', ¹⁷ Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi n'íí, Esáias holzéhi, naltsoos biyati' biyi' k'e'eshchiinií Jesus baa hit'áq̄. Áí naltsoosíí ilch'á' áyíłlaa, gáníigo k'e'eshchijígee, ¹⁸ Bik'ehgo'ihí'nań sheBik'ehń biSpirit-híí shiká'zhí' n̄lij, n̄nee tédaat'iyéhíí

yati' baa gozhóni bee bich'ì' yádaashti' doleełgo Bik'ehgo'ihì'nań hashidilaahíi bigha; dázhò doo bił daagozhòq dahíi nkt'éégo ánáshdle' doleełhíi bigha shidol'aad, isnáh daanliiníi hago'at'éégo yich'ákáhgo ła'íi bińáá ádaagodinií hago'at'éégo ch'ínádaaghaalgo ánádaadle'go bił nagoshni'go, hayíi bich'ì' nagont'ogíi biyi'gé' hahishnił doleełgo, ¹⁹ Ła'íi Bik'ehgo'ihì'nań nnee yaa ch'oba'íi biká' ngonyaagee baa nagoshni'híi bigha shi'dol'aad. ²⁰ Áígé' naltsoosíi ilch'ì' ánáyiidlaago, nal'a'á yaa náyin'áágé' nánezdaa. Ha'ánátséh goz'aq yune' yił naháztaaníi dawa daabineł'íi lé'e. ²¹ Nnee yich'ì' yałti' nkegonyaago gáníi, Díi Bik'ehgo'ihì'nań biyati' bek'e'eshchiiníi díi jii daasidołts'aanihíi begolne'. ²² Nnee dawa nkt'éégo baa yádaakti' lé'e, yati' nzhóni yee hadziihíi yaa bił díyadaagot'eego gádaakiłdi'nii, Díi la' Joseph biye' at'éé? ²³ Jesus gábiłnii, Yati' ilch'ígó'aahíi bee gádaashikdołnii, Izee nant'an nílni, dani na'nlziih: Capérnaumyú ánát'ijíi yaat'ídaandzigo kú aldo' dani gonlíiyú ágánt'ijł. ²⁴ Bik'ehgo'ihì'nań binkááyú na'iziidi dá golíige doo habi'dit'ij da, da'aniigo ádaanohwiłdishnii. ²⁵ Shíi da'aniigo nohwił nadaagoshni', Elías t'ah hinaaná' dá doo nagot'ijhé taagi łegodzaagé' gostán dahitaa, ágee shina' góyéehíi benagowaa lé'e, Israel hat'i'i bitahgee isdzané bika' da'adini ła'ágo daagolii; ²⁶ Ndi Elías doo hwaa ła' bich'ì' bi'dol'aad da, naniyúgo itsaa Sídon godzogíi biyi' kih goznil Sarépta golzeeyú gólnihi zhá bich'ì' bi'dol'aad lé'e. ²⁷ Bik'ehgo'ihì'nań binkááyú na'iziidi, Elíseus holzéhi, t'ah hinaaná' Israel hat'i'i bitahgee nnee

lǎágo lǒód doo ínádìh dahi, leprosy holzéhi, yaa nakai; ndi doo ła' nádzii daná' nnee Náaman holzéhi, Síryaiyú gólíni, zhǎ nádzii lǎ'e. ²⁸ Ha'ánázéh yuné' naháztaaníí díí Jesus ánííhíí daideztsaǎná' bádaagoshchíí, ²⁹ Áík'ehgo daahizì'go Jesus ch'ídaaniyood, dził nan'aahíí biká' gotahyú yil nǎłseeł lǎ'e, áígé' gódah ch'ídaahilt'e' daanzì. ³⁰ Áíná' nneehíí bigizhyú ch'ínyáá lǎ'e. ³¹ Áígé' Capérnaum golzeeyú nýáá, Gálilee godzoghí biyi', ákú Jews daagodnłsiníí bijjì dawahn ilch'ígó'aah lǎ'e. ³² Yebik'ehgo ilch'ígó'aahíí bighǎ nnee bil díyadaagot'ee.

³³ Jews ha'ánáłséh goz'aǎ yuné' ła' nnee ch'iidn biyi' golínihi sidaa lǎ'e, án nawode ³⁴ Gáníí, Doo nohwaa nannaa da; hago lǎá át'éégo nohwich'ì' goń'aahgo ánt'ìí, Jesus, Názařthgé' nannáhi? Ya' da'izliyyú ánohwiléhíí bighǎ nýaa née? Shíi nígonsì hadń ánt'ìíhíí; Bik'ehgo'ihí'nań bich'ǎ'gé'go Dilzìhgo Nłíni. ³⁵ Jesus nłdzilgo hadziigo gáyihńii, Handziih hela', an biyi'gé' hannáh. Nnee ihń'gee nnee ch'iidn biyi' golínihíí ch'iidn nkíbidest'ehgo dá doo hago ábile'é biyi'gé' halwod. ³⁶ Nnee dawa bil díyadaagot'eego gádaakłdi'ńii, Díí yati'íí hago'at'éhi! Dawa yebik'ehgo ła'íí binawod golíigo spirits daanchǒ'i haokáh yihńiigo hainiyood. ³⁷ Dahot'éhé nnee bitahyú nł'éégo baa ch'iníi didezdaad lǎ'e.

³⁸ Nádiidzaago ha'ánázéhgé' ch'ínáđzaago Simon bigowa yuné' ha'ayáá. Simon bi'aadíí bimaa yóiyahgo nezgai; áí bighǎ nádaach'okǎǎh. ³⁹ Yit'ahgé' sizìigo hat'íí binesgai shìhíí náines'ìíhgo nł'éé násdlíí: áík'ehgo dagoshch'ì' nádiidzaago yá da'dezné'.

40 O'i'áázhi' godeyaago hayíi bik'íi kah iltah at'éhi yaa nakaihíi Jesus bich'í'yú yil neheskai; áik'ehgo dała'á daantíigo yik'e daadilniigo nádaailziih lé'e. 41 Nnee ch'iidn biyi' daagolíníi ląágo ch'iidn nádaadihilghaashgo haikáhná' gádaanii, Ni, Christ Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nílni. Ch'iidn Jesus, Christ nliigo yídaagołshíi bigha, nłdzilgo yich'í' hadziigo, Hadaaldziih hela', yilnniid. 42 Hayołkaayú ch'ínyáago da'izliiyú óyáa: áiná' nnee biká hadaantaago, áike'égo baa hikai, doo yich'á' digháh hádaabit'ii dahíi bigha. 43 Áik'ehgo yich'í' hadziigo gáníi, Łahyú křh nagoznilíi Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee begoz'aaníi baa yashti' doleek: ái bigha shi'dol'aad. 44 Gálileeyú Jews ha'ánálséh nagoznil yune' nnee yich'í' yałtigo naghaa lé'e.

5

1 Jesus túsikaaníi Gennésaret holzéhi bahyú sizjina' nnee daakřizh, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' daidits'ih hádaat'iihíi bigha, 2 Túsikąągee tsina'eełi naki silaago yiltsąą, nnee łog hadaileehíi tsina'eeł yiyi'gé' hakaigo bilógbehaidlehé nanest'óli tádaigisgo. 3 Jesus tsina'eełi dała'á Simon bíyéehíi yeh hiyaaná', Simon gáyilnii, Da'anahzhí' shil ní'eeł. Áigé' tsina'eełi yiyi' dahnezdaa, áigé' nnee yil ch'ígó'aahgo yich'í' yałti'. 4 Ał nyánti'na' Simon gáyilnii, Tú ląáyú idn'eełgo áigé' nilógbehaidlehé ténłtsosgo beha'ílee. 5 Áik'ehgo Simon gábilnii, łch'ígó'aahíi, ch'éh ádaahiit'iiigo iskaą ndi doo ła' hadaasiidlee da: da'ágát'ée ndi da'ashilniiyú áshne'go shilógbehaidlehé hayaa

ashle', nii. ⁶ Ágádaadzaago lóg dázho ląágo hayíleego bilógbehaidlehé bich'á' ndaasdlaad lé'e. ⁷ Ła' yił hada'ileehíí anahyú tsina'eehíí bił dahna'eehíí yich'í' yída'dishgish, Nohwich'odaalñiih, daaniigo, Áík'ehgo ái bich'í' bił nda'iz'eelgo tsina'eehíí da'ála lóg biyi' ha'deshbįhgo tsina'eehíí hayaa téłł'á'o'eeł nkegonyaa. ⁸ Simon Peter díí yiłtsaągo Jesus biyahzhí' hayaa adzaago gáníí, SheBik'ehń, shich'á'zhí'go dahnnáh, nnee bincho' láníhi nshłjįhíí bighą. ⁹ Simon ła'íi yił hada'ileehíí biłgo dawa bił díyadaagot'ee, lóg dázho ląágo hadaizlee'híi bighą: ¹⁰ James ła'íi John biłgo, Zébedee biye'kehi, Simon yił nada'iziidi, alđó' bił díyadaagot'ee. Jesus Simon gáyihńii, Doo nénłdzid da; kodé' godezt'į'go lóg hayihileehíi k'ehgo nnee shá náhiláh doleeł. ¹¹ Áík'ehgo bitsina'eehíí tábaąyú ndaayisnilná' dawahá akúyaa ndaiznilná', Jesus yiké' dahiskai lé'e.

¹² Jesus kįh goznilyú nyáągo nnee lóod doo ínádįh dahi, leprosy holzéhi, yaa nagháhi Jesus yiłtsaąná' hayaa adzaago náyokąąhgo gáyihńii, SheBik'ehń, náshılńziihíi bik'e sínłjįgo nígonsį, hánt'įyúgo náshılńziih. ¹³ Jesus yich'í' dahdidilñii'ge' yedelńii'go gáyihńii, Hasht'įi, nándziih. Ái dábiłgo lóod n'íi ínásdįđ lé'e. ¹⁴ Jesus gábihńii, Hadń dánko bił nagolńi' hela': ti'i, okąąh yebik'ehń bich'í' ch'įnah adńdle'go, Moses ngon'ąą lé'ehíi k'ehgo hat'įhíta be'okąąhíi Bik'ehgo'ihįnań baa nné', hanánidelzaahíi bighą, áík'ehgo nándziihíi nnee yídaagołsį doleeł. ¹⁵ Áiná' yúwehyú ch'įnii didezdlaad: áík'ehgo nnee doo alch'įge' Jesus yakt'įi daidits'įh hádaat'įi ła'íi kah ıłtah at'ehi yaa nakaihíi

nádaabi'dilzii hádaat'j̄híí bighā baa hikáh lé'e.

16 Áíge' Jesus dasahn da'izliiyú óyááyú oskāad.

17 Áíná' la' j̄j̄ Jesus ilch'ígó'aahgo Phárisees daanlíni la'íí begoz'aaníí ilch'ídaago'aahi itah naháztāā lé'e, Gálilee biyi', Judéa biyi' daagotahgé', la'íí Jerúsalemgé' hikaihi: Jesus Bik'ehgo'ihí'nān binawodíí bihliigo nádaailziih.

18 Jesus yākti'ná' la' n̄nee di'ili Jesus bich'í' ndaach'ílteehgo biyahzhí' ndaach'ílteehgo ch'éh ádaach'it'j̄j̄ lé'e. 19 Dázhó ch'ilāadgo doo hayú Jesus bich'í' ch'ígót'i' dahíí bighā k̄ih biká'yú hádaach'ist̄j̄go Jesus siziinúí bik'ehgé' ch'í'í'ángo ádaach'izlaagé' a'ádaach'ist̄j̄ lé'e. 20 Jesus n̄nee bi'odla' yígōs̄j̄dná' di'ilihíí gáyil̄n̄ii, Shik'isn, nincho'íí da'izlíné nádleeh.

21 Begoz'aaníí ye'ik'eda'ik̄híhi la'íí Phárisees daanlíni bik̄go dábiyi'yú na'ídaadīkidgo gádaan̄ii, Hadn láhi án Bik'ehgo'ihí'nān ádil'j̄j̄go aníí? Hadn koncho'íí da'izlíné áile'? Bik'ehgo'ihí'nān zhá go'j̄j̄. 22 Jesus aí natsídaakesíí yígōs̄j̄dná' gáyil̄n̄ii, Hat'íí bighā dánohwiyi'yú na'ídaadōkid?

23 Hayíhíí doo nyeego ách'in̄iih da, Nincho'íí da'izlíné nádleeh, dagohíí, Nádnáhgo dahn̄náh?

24 Ni'godzán biká' n̄nee bincho'íí da'izl̄j̄ al̄ne'íí shíí, n̄nee k'ehgo Niyááhíí, beshik'ehgo bídaagonōs̄j̄ doleēhíí bighā, (n̄nee di'ili sitiinúí gáyil̄n̄id,) Nádnáhgo biká' síntiinúí dahnádné'go gowayú nádndáh, nil̄dish̄n̄ii.

25 N̄nee bináá̄l dagoshch'í' nádiidzaago yiká' sit̄j̄ n'íí dahnáyiné'go gowayú onádzaa, Bik'ehgo'ihí'nān ya'ahénzigo.

26 N̄neehíí dawa dázhó bil̄ díyadaagot'eego Bik'ehgo'ihí'nān ya'ahédaanz̄j̄, áíge' tsídaadesyizgo gádaan̄ii, Díí j̄j̄

ánágot'íjłí doo hwaa ła' hat'í gát'éégo daahiit'íj da.

27 Díi bikédé'go Jesus ch'ínádzaago tax nanáhi'níłgee nnee tax bich'í' nahi'níłłi, Levi holzéhi, sidaago yiltsaa lé'e: áík'ehgo gáyilnii, Shiké' dahnnáh. 28 Áík'ehgo dawahá da'akú naznilná' nádiidzaago Jesus yiké' dahiyaa lé'e.

29 Levi bigowayú Jesus bá da'odaq: áígee nnee łaágo tax bich'í' nadaahi'níłłí, nnee ła'ihí bilgo, Jesus ła'í bitsilke'yu itah da'iyaažhí' naháztąą.

30 Áíná' Phárisees daanlíni ła'í bitahyú begoz'aaní ye'ik'eda'ikchíhi bilgo Jesus bitsilke'yu yída'iltahgo gádaayilnii, Hat'í bighą tax bich'í' nadaahi'níłłí ła'í nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahí bil da'olsaaq?

31 Jesus gádaabilnii, Doo hago'ádaat'ee dahí izee nant'an doo yaa nakah bik'eh da, daanezgaihí zhą. 32 Shíi nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahí, Nohwinchó'í bich'ą'zhí' ádaalne', bildishniiyú níyáá, áiná' doo nnee dá bik'ehyú ádaat'eehí

ágáldishniiyú níyáá da.

33 Phárisees Jesus gádaayilnii, Hat'íshą' bighą John bitsilke'yu dáshiná' da'okąąh, ła'í Pharisees bitsilke'yu áldó' ágádaat'ee; áiná' ni nitsilke'yuhí doo dáshiná' da'okąąh da? 34 Jesus gádaabilnii, Ya' ni'i'nehgee nnee dała'ádaat'eehí nnee niinehí yil nakaiyúgo dáshiná' da'okąąh née? 35 Dahagee nnee niinehí bich'ą' nádilteeh ndi at'éé, áígee dáshiná' da'okąąh doleł.

36 Jesus ilch'ígót'aahgo na'goni'í áldó' yee hadzi-igo gábilnii, Doo hadń íi ánídéhí haizqoqsgo íi dénchó'éhí yenádi'aah da; ágádaayúgo híi ánídéhí biká' ch'ída'i'án hilehná' íi dénchó'éhí ánídéhí

béedit'ąągo doo lət'ee da. ³⁷ Ła'íi wine áni alzaahí ikágé wine bee nałtinií dənchə'ėhíi doo biyi' tádaach'inił da; ágách'idzaayúgo wine áni alzaa'ihíi ikágé yidiłdohgo na'nıl, ák'ehgo winehíi ąął ha'ijool, ła'íi ikágėhíi koch'ą' yiłchəqoh. ³⁸ Áiná' wine áni alzaahí wine bee nałtinií ániđėhíi zhá biyi' tádaach'inił; ák'ehgo daanłt'ée nt'ée. ³⁹ Hadn wine da'ıltsé alzaahí yodlaaníi, doo áni alzaahí hát'ııda; Wine da'ıltsé alzaahí zhá nt'ée, nihií bighą.

6

¹ Jews daagodnłsiníi bijji nakigeehíi Jesus t'oh naghái hentíinií yiyi'yú higaak; bitsilke'yu yił hikaahgo t'oh naghái binest'ą' nadaayinił; áigé' daidnzhishgo daayiyąą lé'e. ² Phárisees daanłni ła' gádaabihni, Hat'íi bighą godilzinií bijji doo hat'íi baa nach'ighaa dahíi ádaakt'ii? ³ Jesus gánii, Ya' David ła'íi yił nakaihíi bilgo shiná' daasilijgo hago ádaaszaa lán shihíi doo hwahá baa da'okshiih da née? ⁴ Bik'ehgo'ihinań daach'okąąh goz'ąą yune' ha'ayáągo, bán Bik'ehgo'ihinań ye'okąąhgo baa hi'ne'go nii'ne' n'íi náidnné'go yiyąą, ła'íi yił nakaihíi aldó' ła' yá'rne' lé'e; ái bánhíi okąąh yedaabik'ehi zhá daayiyąągo goz'ánihi. ⁵ Shíi, nnee k'ehgo Niyááhíi, godilzinií bijji ndi beshik'eh, nii, Jesus. ⁶ Łah Jews daagodnłsiníi bijji ha'ánásėh goz'ąą yune' Jesus ha'ayáągo ilch'igó'aah lé'e: akóne' nnee bigan dihe'nazhineégo binawod ásdjidi itah sidaa. ⁷ Begoz'aaníi ye'ik'eda'ilchíhi ła'íi Phárisees daanłni bilgo Jesus daineł'ii lé'e, godilzinií bijji nneehíi náyilziih shi daanzigo; ágáđzaayúgo Jesus

hat'ihíta yee yaa dahdaago'aahíi bigha. ⁸ Áiná' Jesus áí natsídaakesíi yígólsihíi bigha nnee bigan binawod ásdjidi gáyihni, Nándáhgo kodé' hizij. Áík'ehgo nádiidzaago áígee hizij' lé'e. ⁹ Jesus begoz'aaní ye'ik'eda'ilchíhi la'íi Phárisees bilgo gádaayihni, Da'á nanohwídaadishkid, ya' godilziníi bijij nlt'éégo ách'it'ijigo goz'a'a née, dagohíi dénch'ó'égo ách'it'ijí née? Ya' nnee hasdách'ilteehgo née, dagohíi ch'izilheego née? ¹⁰ Jesus nnee yitah déz'ijí lé'e, áíge' nnee bigan binawod ásdjidi gáyihni, Yushdé' dahdinlíníh. Ágádzaaná' bigan nlt'éé násdlíi, lahzhinéehíi ga'at'éé. ¹¹ Nnee Jesus yik'edaannihíi hadaashkeego gádaakídi'nii, Jesus hagosha' ádaahiidle'? ¹² Áiná' Jesus dasahn dziyú óyáá okaqahgo, Bik'ehgo'ihí'nañ yich'ij' okaqahgo iskaq.

¹³ Hayilkáayú biké' hikahíi, Yushdé', daayihniidná' nakits'adah hayinil: áí shinadaal'a'á daayihni; ¹⁴ Simon, (Peter yizhi' yá áyílaahíi,) bik'isn Andrew, la'íi James, John, Philip, Barthólemew, ¹⁵ Matthew, Thomas, la'íi James Alphéus biye'i, Simon Zelótes holzéhi, ¹⁶ Judas James bik'isn, la'íi Judas Iscáriot, ch'ibido'aal doleeki.

¹⁷ Dziłgé' yil nkenákainá' dzikíi bitl'ááhgee sizij, áígee biké' hikahíi, la'íi nnee ląágo Judéagé', Jerúsalemgé', la'íi tádá'yú Tyre la'íi Sídongé' daagolínihí daabidits'ih hádaat'ijigo, la'íi daanezgaihíi nádaabidilzih hádaat'ijigo baa nántsáq; ¹⁸ Hayíi spirits nch'oi biyi' daagolíníi aldo' baa hikai: áík'ehgo náda'bidilzii lé'e. ¹⁹ Nnee dawa bedaadilchiid hádaat'ijí lé'e: binawodíi

nádaabilziihíí bigħa.

20 Biké' hikahíí yinel'íigo gáyihni, Nohwíí tédaanoht'iyéhíí nohwiya gozhóq doleel: Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee daanliiníí itah daanołj. 21 K'adíí shiná' daanołkiníí nohwiya gozhóq doleel: náda'dołdooł. K'adíí daalchagíí nohwiya gozhóq doleel: daaldloh doleel.

22 Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, shigha nnee nohwik'edaanniihyúgo, la'íí doo hádaanoht'íí dayúgo, nch'ogo nohwich'í' yádaakti'yúgo, nohwizhi' nch'ogo yaa yádaakti'yúgo nohwiya gozhóq doleel.

23 Áí bijjii dázhó nohwił daagozhóqogo yaadaołjah le': yaakáyú itisgo nohwaa hi'né'i dázhó nchaa doleel: nnee nohwik'edaanniihíí bich'á'gé' nnee daanlinihíí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí aldo' ágádaayisj lé'e. 24 Áiná' nohwíí ízisgo da'ok'iiníí, nohwá góyéé doleel! al'iná' dawa hádaakt'iiníí nohwiyéé. 25 K'adíí náda'sołdjidíí, nohwá góyéé doleel! shiná' daanołj doleel. K'adíí daaldlohíí, nohwá góyéé doleel! ík'edaadoł'nii la'íí daolchag doleel. 26 Nohwíí nnee dawa nł'éégo nohwaa yádaakti'ihíí, nohwá góyéé doleel! áí bich'á'gé' nnee daanlinihíí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidíí daazhógo ádaadil'ini n'íí ágádaayihniid aldo'.

27 Shihíí daashidołts'agíí gádaanoht'ishni, Nohwik'edaanniihíí nohwił daanzhoq le', hayíí bil daanołch'ó'íí nł'éégo bich'í' ádaanoht'ee le', 28 Yati' yee daanoht'ókakíí nł'éégo bich'í' natsídaalkees le', la'íí nch'ogo nohwich'í' ádaat'eehíí bá da'okkaħ le'. 29 Hadń nit'ah yonłts'iyúgo lahzhinée bich'í' nnanint'aah; hadń ni'íicho

nich'á' náidiltsoozyúgo n'íí áldó' doo baa níchì' da. ³⁰ Dahadn hat'íí níyókeedíí baa nné'; hadn dahat'íhíta níyééhíí nich'á' náidnné'yúgo doo t'aazhì' bínáhónkeed da. ³¹ Nnee hago'at'éégo nohwich'ì' ádaat'eego hádaakt'ìhíí k'ehgo nohwíí áldó' bich'ì' ágádaano't'ee. ³² Hayíí bíl daanołshooníí zhá nohwil daanzhọqyúgo, hago'at'éégo nkt'éé áí? Nnee doo daagodnłsì dahíí ndi hayíí bíl daanzhooníí bíl daanzhọq. ³³ Hayíí nkt'éégo ádaanłsì shìhíí zhá bich'ì' nkt'éégo ádaanołt'eeyúgo, hago'at'éégo nkt'éé áí? Nnee doo daagodnłsì dahíí ndi ágádaat'ini at'éé áldó'. ³⁴ Nohwíí hadn hat'íí bá ch'ídaashołné'yúgo t'aazhì' shaa nné' daanołsigo, hago'at'éégo nkt'éé áí? nnee doo daagodnłsì dahíí ndi dawahá łálch'ínádai'né'i at'éé, da'áígee shaa nai'né' daanzigo. ³⁵ Nohwik'edaanníhíí nohwil daanzhọq le', la'íí nkt'éégo ádaakt'ìí, dahat'íhíta ch'ídaanołné' le' doo shaa nané' daanołsì dago; áík'ehgo yaaká'gé' ląágo nohwaa nané' la'íí Da'tiséyú At'éhi bichągháshé daanołìí doleek: án nnee doo ahédaanzì dahíí la'íí daanchọ'íí ndi yich'ì' nkt'éégo at'éé. ³⁶ NohwiTaa bíl goch'oba'híí k'ehgo nohwíí áldó' nohwil goch'oba' le'. ³⁷ Doo hadn baa nádaakt'ìí da le', áík'ehgo nohwíí áldó' doo nohwaa nádaach'it'ìí da doleek: nnee doo nchọ'go baa natsídaalkees da le', áík'ehgo doo nchọ'go nohwaa natsída'ikees da: nnee nohwich'ì' nchọ'go ánát'ìhíí baa nádaagodenol'aah le', áík'ehgo nohwíí áldó' nohwaa nágodet'aah: ³⁸ Nnee baa daanołné', áík'ehgo nohwíí áldó' nohwaa na'né'; áí nkt'éégo binel'aądgo, hayaa

ilk'ínábénisdzilgo, nlt'éégo aal nnésgohgo haláh odaazliigo nohwaa nach'iné'. Dáhołáago kaa daasohné' lánsłi n'íi k'ehgo da'ágáhołáago nohwaa nádo'né'. ³⁹ Ilch'ígót'aahgo na'goni'íi yee hadziigo gádaabihniid, Ya'nnee bináá ágodiníi ła' nnee bináá ágodini lolqqs née? ágádaasdaayúgo shá' da'áta ínwozh yuyaa okildeel? ⁴⁰ Bilch'ígót'aahíi bilch'ígó'aahi doo yitigo at'éhi at'éé da: áiná' daakówa nlt'éégo kol ch'ídaakost'aayúgo, ái bil ch'ígó'aahíi ga'ách'ít'éé daach'ileeh. ⁴¹ Hat'íi bigha nik'isn bináá yune' tsjalch'íséę sitaaníi hí'íi, áiná' nihíi nináá yune' tsj nchaahi sitaaníi doo hí'íi da? ⁴² Ni nináá yune' tsj nchaahi sitaaníi doo hí'íi daná', hat'íi bigha nik'isn gálnii, Shik'isn, ai tsj alch'íséę nináá yune' sitaaníi ná haoshtijh? Ni nzhoq adnl'ini, iltsé nináá yune' tsj nchaahi sitaaníi hatijh, áik'ehgo nlt'éégo go'íi nleehgo, áníta nik'isn bináá yune' tsj alch'íséę sitaaníi bá hatijh. ⁴³ Tsint'áni nlt'éhíhíi doo nest'án dénchq'éhíi baa dahnándahi at'éé da; ła'íi tsint'áni dénchq'éhíi nest'án nlt'éhíhíi doo baa dahnándahi at'éé da. ⁴⁴ Tsint'áni dała'á hentjigo nest'án baa dahnándahíi bee bigózi. Figs doo hosh baa ndaach'ihiniilhi at'éé da, ła'íi dasts'aa'íi doo hosh diwozhíi baa ndaach'ihiniilhi at'éé da. ⁴⁵ Nnee nlt'éhíhíi bijíi yune' nlt'éégo goz'aaníi bich'á'gé' nlt'éhíhíi zhá bee hagowá; áiná' nnee nchq'íi bijíi yune' nchq'go goz'aaníi bich'á'gé' nchq'íi zhá bee hagowá: hago'at'éégo yách'ít'i shihíi kojíi yune' hago'at'éégo goz'aq shihíi bich'á'gé' ách'iniihi at'éé.

⁴⁶ Hat'íi bigha, SheBik'ehń, sheBik'ehń, daashildoljigo shich'í' ádaadołniiná' da'ánohwıldishniiyú doo ádaanoł'ee da? ⁴⁷ Dahadń

shaa nyááhn shíyésts'ąągo shiyati' yikísk'eh at'ééhn, díí k'ehgo ako at'éhi at'éé: ⁴⁸ Nnee yúyahgo hagogéedgo tséé biká' bigową ágodlaa: áík'ehgo tú idezjoolgo bigowąhíí bídilk'oł ndi doo hago adzaa da; nđzilgo tséé biká' ágolzaahíí bighą. ⁴⁹ Áíná' dahadn shíyésts'ąą ndi doo yikísk'eh at'éé dahń, díí k'ehgo ako at'éhi at'éé, nnee bigową dá sái zhą yiká' ágodlaa, doo tséé biká' dahgoz'ąą dago; áí gowąhíí yich'į' tú idezjoolgo dagoshch'į' nangóngo'; áík'ehgo aanábígotł'įł gozłį.

7

¹ Jesus nnee bídaayésts'aaníí ąął yich'į' nyánłti'ná' Capérnaum golzeeyú óyáá. ² Silááda dałá'n gonenadín binant'a'íí yána'iziidi bił nzhóni nezgaigo dak'azhá datsaah lę'e. ³ Nant'ánhíí Jesus yaat'ínzigo nnee Jews yánadaazini Jesus bich'į' odais'a' gáníigo, Yushdé', kú řnąhgo shá na'iziidíí shá nánłzih, daabiłdołniih. ⁴ Áík'ehgo Jesus yaa hikaigo nádaayokąąhgo gádaanii, Díí áłniihíí bá ándle'go dábik'eh: ⁵ Bił daanjooogo ha'ánálzéh goz'aaní nohwá ágolaa. ⁶ Áík'ehgo Jesus ył onákai. Nant'ánhíí bigową t'ah bich'į' hikahná' nant'án bit'eké Jesus bich'į' hil'aad gáníigo, ShiNant'a', nich'į' nagónt'ogíí bighą dáko akú nóđáh hela'; shigową yune' ha'ánnąhgo ndi doo bik'eh siłį da: ⁷ Naa nshąhgo doo bik'eh siłį da nsłhíí bighą doo dashíí naa niyáá da: déhadziigo ndi shána'iziidń nádziih ndi at'éé. ⁸ Shíí ałdó' shinant'a' golį, shihíí silááda bá nansht'aa, dałá'á, Dahnnąh, biłdishniiyúgo dahdigháh; ła'íí, Yushdé', biłdishniiyúgo shaa hįgháh, ła'íí shána'iziidi, Díí

ánle', bíldishñiiyúgo áí áile'. ⁹ Jesus áí yidezts'aaná' dé bíl díyagodzaago, nñee biké nálseelíi yich'í' adzaago gáyihñii, Gánohwíldishñii, Israel hat'í'i bitahyú ndi doo hwaa hadń díi k'ehgo bi'odla' golíni baa nsháh da. ¹⁰ Jesus yich'í' oda'is'a'íi gowayú nákaína' nezgai n'íi nkt'éé násdliigo yaa nakai lé'e.

¹¹ Ái iskaq hik'e Jesus kih goznil, Nain golzeeyú óyáá; bitsilke'yu la'íi nñee yil okai. ¹² Ái kih goznil ch'íná'itih goz'aaníi yich'í' higaałgo, nñee éđihi ch'ídaach'ilteeh lé'e, bimaá itsaaná' dabíi zhá bizhaazhé ishkiin dała'áhi; ái isdzánhíi nñee láągo yil nálseel lé'e. ¹³ Jesus yiltsaana' bijíi nñiihgo gáyihñii, Doo nchag da. ¹⁴ Jesus yaa nyáągo tsilhwón yedolchidgo, tsilhwón daayo'aakíi daahizí'. Áigé' hadziigo gáníi, Shik'isn, nádndáh, nildishñii. ¹⁵ Éđihgo sitií n'íi nezdaago yakti' nkegonyaa. Áík'ehgo Jesus isdzánhíi bizhaazhé yaa náínktíi. ¹⁶ Nñee dawa tsídaadolyizgo Bik'ehgo'ihí'nań ya'ahédaanzigo gádaanii, Bik'ehgo'ihí'nań yána'iziidi ízisgo at'éhi nohwitah silíi; la'íi, Bik'ehgo'ihí'nań nñee hayiheznílii yaa nyáá. ¹⁷ Judéa dágoz'ąą nt'éégo, la'íi binaayú daagotahyú Jesus nkt'éégo baa ch'iníi lé'e. ¹⁸ John bitisłke'yu díi ánagot'íidíi dawa yaa bíl nadaagosni'.

¹⁹ John bitsilke'yu naki, Yushdé', daayihñiiidná' gádaayihñii, Jesus bich'í'yú doł'aashgo gáđołni', Ya' ni higháhi n'íi ánt'íi née? dagohíi la'i biká daadéet'íi née? ²⁰ Nñee nakihíi Jesus yaa n'áázhgo gádaabihñii, John Baptize ágole'íi nich'í' nohwides'a', gánił'n'íihgo, Ya' ni higháhi n'íi

ánt'íí nées? dagohíí lá'i biká daadéet'íí nées? ²¹ Yaa n'áazhná' Jesus nnee láágo náyihilzii, kah iltah at'éhi yaa nakaihíí áldó', spirits ncho'i biyi' daagolíníí bá hanesdzood; lá'íí bináá ádaagodiníí daago'íigo ánayidlaa. ²²⁻²³ Áík'ehgo áí nnee bich'í' hil'aadíí gáyihíí, John bich'í' nádołt'aashgo díí hoł'iiníí lá'íí disołts'aaníí baa bił nagołni': bináá ádaagodih n'íí bináá ánágodle', doo nadaakai da n'íí náhikáh, nnee lóód doo ínádih dahi yaa nadaakai n'íí nłt'éégo ánádaidle', bijeyi' ádaagodih n'íí da'idits'ag ánádaidle', nanezna' n'íí naahikáhgo ánádaidle', tédaat'iyéhií yati' baa gozhóni bee bich'í' yáda'iti'.

²⁴ Nnee John daabis'a'íí t'ąązhí' onát'aazhná', Jesus nnee dała'at'ééhíí John yaa nagolni'go yich'í' yałti' nkegonyaa gáníigo, Da'izlıyú hat'íí hádaadel'íyú nasołkai? Tł'oh bit'ąą nteelíí bił godiyolíí nées? ²⁵ Hat'íí hádaadel'íyú nasołkai áiná? Nnee nłt'éégo bik'e'izláhi nées? Hayíí bidiyagé nłt'ééhíí lá'íí ízisgo daagolíníí nant'án golíige nadaakaihi at'éé. ²⁶ Hat'íí láá hádaadel'íyú nasołkai áiná? Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi nées? Ha'aa, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi yitiso at'éhi, nohwıłdishnii. ²⁷ Díí bak'e'eshchíí n'íí án át'íí, Shinal'a'á nádn dish'aa, nádn ilch'í'gole'go. ²⁸ Gánohwıłdishnii, Nnee daagozlınıí bitahyú Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi doo lá' John Baptize ágole'íí yitiso at'éé da: áiná' Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee daanliinıí bitahyú hadń dážhó doo ilíí dahıí John yitiso at'éé. ²⁹ Nnee dawa Jesus daidezts'aaníí lá'íí tax bich'í' nadaahi'niiłí John baptize ádaabizlaa n'íí, Bik'ehgo'ihí'nań dážhó nłt'éégo at'éé, daanii.

30 Áíná' Phárisees ła'íi begoz'aaníi nlt'éégo yídaagołsini, John doo hwaa baptize ádaabizlaa dahíi bighą Bik'ehgo'ihí'nań ngon'áaníi doo hádaat'íi dago yich'ą'zhí' ádaat'ee lẹ'e.

31 Jesus gáníi, Nńee daańnolt'íińíi hat'íi bił kışshah nishłeego baa nagoshńi'? hat'íi bił dálekt'ee?

32 Na'ńińih nagoz'ąągee chągháshé dała'at'éégo ilch'í' ádaańniigo, Tsįsól bee nohwich'í' da'nt'aał ndi doo hwaa ch'adaashinołzhil da, daańłdi'ńińińi bił dálekt'ee.

33 John Baptize ágole'íi doo bńń yiyąą dago ła'íi doo wine yidlaąą dago nyaaná'; Ch'iidn biyi' golíi, daadołńii. 34 Shíi, nńee k'ehgo Niyááhíi, ishąągo ła'íi ishdlaąągo niyáána' gádaashiłdołńii, Áń dichini ła'íi idlánihi, tax bich'í' nadaahi'ńińińi ła'íi nńee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíi bit'eké nłni! 35 Da'anńi igoyą'íi hat'íi ádaat'íińińi bee bigózh.

36 Ła' Phárisee nłni Jesus, Shigowayú nńáá, yińńii.

Áík'ehgo Jesus ái Phárisee bigowayú nyaayú iyaąągo nezdaa. 37 Ła' isdzńń binchq' łánihi ái kįh gozńilgee golínihi, Jesus Phárisee bigowayú iyaąągo yaat'ńnzigo tús tséé, alabáster holzéhi, bee alzaahi yee ik'ah yin'ąągo, 38 Jesus dés'eezi yińe'gé' hichago hizí', bińáá túhíi bee Jesus bikee yá táyigis nkegonyaa, bitsizíl yee k'eyiłdéh, áígé' daayits'qsgé' ik'ah yaa yiziid lẹ'e. 39 Phárisee yił iyaąą'ń dńi isdzńń at'ńnińi yo'ńigo dabńi gáńłdi'ńińi, Dńi nńeehíi Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi nłńiyúgo, dńi isdzńń bídiłchi'ńi hadń at'ńi shńhíi hago'at'ée shńhíi yígółsį doleeł ni'; binchq' łánihi at'éeńá'. 40 Jesus bich'í' hadziigo gáníi, Simon, hat'íi shń nıłdishńii. Áík'ehgo Simon gábińńii, Áńńii, ilch'ígó'aahíi. 41 Ła' nńee zhaali ách'ńińińi nńee naki yaa yił'áá lẹ'e: nńee dała'á

ashdla'i gonenadín zhaali, penny holzéhi, baa ha'áá, la' nneehíí ashdladin baa ha'áá, ⁴² Doo hago'at'éégo nanáda'i'níił da l'é'e, da'ágát'éé ndi nzhqo yíłnńiid. Díí nnee nakihíí hayííhíí nnee zhaali ách'íiníí itisgo bił nzhqo gá? ⁴³ Simon hananádzii, Hayíí dázho itisgo baa ha'áá shíhíí go'íí. Jesus gábilńii, Da'áígee ádínńiid. ⁴⁴ Jesus isdzánhíí yich'í' adzaaná' Simon gáyíłńii, Ya' díí isdzánhíí hí'íí née? Nigową yuñe' ha'ayáána' doo hwaa tú shikee bee tánágisíí shaa níziid da: áiná' díí isdzánhíí bináá túhíí bee shikee shá táyigisgé' bitsizilíí bee k'e'íłdee. ⁴⁵ Ni doo hwaa shísínt's'qs da: áiná' ha'ayáágé' yushdé' godezt'i'go díí isdzánhíí shikee daayits'qs nkegonyaa ni'. ⁴⁶ Doo hwaa ik'ah shitsit'á' bídínzhizh da: áiná' díí isdzánhíí ik'ah shikee yídezhizh. ⁴⁷ Áík'ehgo gáníłdishńii, Isdzán bincho' dázho ląáhíí da'izlíné bá ánálne', dázho bił nshqohíí bighą: áiná' hadń bincho' ayáhahíí da'izlíné bá ánálne'íí, ayáhągo bił nshóni at'éé. ⁴⁸ Jesus isdzánhíí gáyíłńii, Nincho'íí da'izlíné ná ánálne'. ⁴⁹ Nnee yíł da'ayaaníí gadaakíłdi'ńii, Hadń láhi díí, koncho'íí da'izlíné ká ánáidle'i? ⁵⁰ Jesus isdzánhíí gánáyíłdo'ńiid, Ni'odlą'íí hasdáníłtíí; íłch'í'gont'éégo dahnádnáh.

8

¹ Áí bikédé'go Jesus kįh nagoznilyú la'íí gotahyú dahot'éhé nnee áígee daagolíníí yich'í' yakti'go la'íí Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee begoz'aaníí nkt'éégo baa na'goni'íí yaa nagolńi'go naghaa l'é'e: bit-silke'yu nakits'adah yíł nakai, ² La'íí isdzáné spirits ncho'íí biyi' daagolíí n'íí la'íí kah íłtah at'ééhíí yaa nadaakai n'íí nádaabi'dilzii l'é'ehi yíł nakai ałdó',

Mary, Mágdalene daalch'inihi, ch'iidn gots'idn biyi'gé' hakaihi, ³ Ła'íi isdzán Joánna, nant'án Hérod bikih yá bik'ehi, Chúza holzéhi, bi'aad; Ła'íi Susánna, Ła'íi isdzáné doo alch'idé dahi, aldo' yil nakai, aí isdzánéhií bíyééhií lahzhí' Jesus yee yich'odaazni'.

⁴ Ił'ánigé' kih nagoznilgé' nnee ląágo Jesus yaa nánłsąá, áígee na'goni'íi yee yil ch'ígó'aahgo gánii: ⁵ K'edileehii yil ke'go k'edileeyú óyáá: k'edileege k'edilzii Ła' itin bahyú nanehezdee; aí Ła' nnee yiká' naskai, Ła'ihii dló' nádaihezlaa. ⁶ Ła' k'edilzii tséeká' nanehezdee; ndi hadaazhjeedgo dagoshchi' daanłnago nádaahisga, doo nł'éégo godit'oodyú hadaazhjeed dahii bigha. ⁷ Ła'ihii hosh bitahyú nanehezdee; áik'ehgo hoshihii ighánłsąągo nadaistseed. ⁸ Ła' k'edilzii leezh nł'ééyú nanehezdee, aí zhá hadaazhjeedgo dałá'á gonenadín bitisyú análzaa. Ałłnagosni'ná' gánniid, Hadn bijeyi' golíinií iyést'sąą le'. ⁹ Bitsilke'yu nabídaadilkidgo gádaabilnií, Iłch'ígót'aahgo na'goni'íi bee nohwil nadaagosílni'íi hat'íi niigo ánnií? ¹⁰ Jesus gánii, Bik'ehgo'ihinań bilaktł'áhgee begoz'áni doo bigózi da n'íi nohwii bídaagonłsijhgo nohwaa daagodest'ąą: áiná' Ła'ihii iłch'ígót'aahgo na'goni'íi zhá bee bil na'goni'; áik'ehgo dédainel'ij ndi doo daayo'ij da doleel, Ła'íi dédaids'ag ndi doo bil idaagozi da doleel. ¹¹ Iłch'ígót'aahgo na'goni'íi hat'íi niigo ádishnií shihii baa nohwil nagoshni': K'edilzihií Bik'ehgo'ihinań biyati' at'éé. ¹² K'edilzii itinyú nanehezdee n'íi aí nnee yati' daidezts'ąą, ndi ch'iidn nant'án nyáágo yati' bijii yune' benagoz'aaní bich'á'

náyihezlaa'íí ádaat'ee, doo da'osdlaadgo hasdákai dahíí bighá. ¹³ K'edilzíí tséé yiká' nanehezdee n'íí nnee bíł daagozhóógo daidezts'aa; áíná' t'oh bikeghad ádiłhíí k'ehgo ádaat'eego, dé't'ihézhí' yati' daayodlaa, áíná' nabída'dintaahgee t'aazhí' nanánihidéh. ¹⁴ K'edilzíí hosh biyi' nanehezdee n'íí nnee yati' daidezts'aa, ndi dahikáhyú ni'godzán biká' ágot'eehíí, ízigo it'ííníí, ła'íí gonedliiníí zhá yaa natsídaakeesíí ádaat'ee, áík'ehgo doo nest'á' goleeh da. ¹⁵ K'edilzíí łaezh nkt'ééyú nanihezdee n'íí yati' daidezts'aa ná' daabijíí nkt'éhi biyi' yuyaa yati' ích'iyolta, áík'ehgo nest'á' nkt'ééhíí yink'aa dayúweh yaa hikaahgo.

¹⁶ Doo hadn ik'ah kq'íí yiditłaadgo dahat'íhíta yit'ááh ch'aanáidit'íí da, dagohíí doo kástíné yit'ááhyú nyikt'áah da; áíná' ik'ah kq'íí biká' dahnásikt'áhé yiká' dahyi'aah, áík'ehgo hayíí ha'áhikáhíí áí kq'íí yee daago'íí. ¹⁷ Dawahá nanli' n'íí ch'í'nah ádolniik; dawahá doo hit'íí da n'íí bigózihgo hit'íí doo. ¹⁸ Áí bighá da'dołts'agíí nkt'éégo ídaayesółts'aa: dahadn íyésts'aa go ígoł'aahn bigoyá'íí itisgo baa nádo'né'; áíná' dahadn doo íyésts'aa dahn, ayáhágo ígoł'aa n'íí ndi bich'á' da'ílíí nádodleek.

¹⁹ Jesus bimaa ła'íí bik'isyú bíłgo baa hikai, ndi Jesus baa ch'ilaqhíí bighá doo hago'at'éégo baa hikáh da lé'e. ²⁰ Nimaa ła'íí nik'isyú bíłgo naa hikáh hádaat'íihíí bighá dadányú nadaazi, daabik'inniid. ²¹ Jesus hadziigo gáníí, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' yidezts'aa go yikisk'eh ádaat'eehíí shimaa ła'íí shik'isyú ádaat'ee.

²² Łah jii Jesus tsina'eehíí yeh hiyaa, bitsilke'yu

biłgo: bitsilke'yu gádaayil̄nii, Noo', hanaazh̄i' nohwił nada'do'eel. Áík'ehgo bił dahda'n'eel. 23 Bił da'o'olyú Jesus ilhaazh l̄e'e: áígé' dát'éégo deshch'iidgo tú nádidáh sil̄jigo tsina'eeh̄i' bidaadesk'olgo ṅgodzid l̄e'e. 24 Áík'ehgo Jesus ch'ínádaabisidgo gádaabil̄nii, NohweBik'eh̄n, nohweBik'eh̄n, k'azh̄á t̄éłt'áh nohwił ogo'eel. Áík'ehgo ch'ínádzidgo ṅch'iid̄i' l̄a'íi tú hashkeego nádidáh̄i' yich'̄i' hadziigo óch'iidgo nkenágohelt̄o'. 25 Jesus bitsilke'yu gáyil̄nii, Hago'at'éégo nohwi'odl̄á'íi doo bada'oh̄i' da? Tsídaadolyiz l̄a'íi bił díyadaagot'eego gádaak̄i'di'nii, Hago'at'éégo l̄aḷ, díi ṅneeh̄n tú l̄a'íi ṅch'iid̄i' ndi da'áyil̄niiyú ádaat'ee!

26 Gadarénes daagol̄i'yú Gálilee bin̄aazh̄i'yú bił nada'diz'eel. 27 Jesus tsina'eeh̄i' yiyi'gé' háyáágo k̄ih goz̄n̄ilgé' ṅnee l̄a' doo áníná' godezt'i'go ch'iidn biyi' gol̄ni baa nyáá, án bidiyágé da'ád̄ihgo nagháhi, ṅnee l̄ena'n̄ik̄i' goz'aayú gól̄ni, doo k̄ih biyi' da. 28 Jesus yil̄tsaḷná' nádidilghaazhgo yiyahzh̄i' hayaa adzaago, nawode gán̄i, Hago l̄aḷ ásh̄ile'go ánt'̄i, Jesus, Bik'ehgo'ih̄i'nań da'tiséyú at'éhi biYe' ṅl̄i'ni? Nánoshk̄aḷ, shiniigodoléh hela'. 29 (Jesus spirit nch̄o'íi alk'iná' gáyil̄n̄iid, An biyi'gé' hannáh. Doo ałch'idn ch'iidn̄i' nabiheslaa da: bésh̄ hishbizh̄i' l̄a'íi kokee bee l̄inádaach'ilt'oh̄i' bee l̄ibi'dest'̄oḷ; ndi l̄ibi'dest'oon̄i' nyihidziizgo ch'iidn da'il̄ijyú onábinyo'.) 30 Jesus nabid̄ikidgo, Hat'íi honlzéé? bil̄nii. Shíi l̄áni honszee, ṅniid: ch'iidn doo ałch'idé' biyi' oheskai dah̄i' bigh̄a. 31 Jesus nádaayok̄aḷhgo, Doo yúyahgo o'i'ányú dołkáh nohwiłdon̄ii hela', daann̄iid. 32 Áígee dzilyú góchi da'ayaḷago nanak̄é': ch'iidn Jesus

nádaayokaq̄hgo gádaan̄ii, Góchi behokáh. Áík'ehgo Jesus yaa goden'áá. ³³ Áík'ehgo n̄neehíi yiyi'gé' hakaigo góchi nanáksé'íi yiyi' oheskaigé' túnteel sikaaníi yeh náksáágo hayaa nádnk̄iigo tú yil daadesdzii. ³⁴ Góchi yinádaadéz'íi n'íi díi ágodzaahíi daayiltsaana' nádnk̄iigo, kih goznilyú la'íi binaayú gotahyú yaa nadaagosni'. ³⁵ N̄nee bil nada'gosni'íi ái ágodzaahíi daine'íiyú oheskai lé'e. Jesus yaa hikainá' n̄nee ch'iidn biyi' golíi n'íi Jesus bikeeyú sidaago daayiltsaa, ái n̄neehíi ch'iidn biyi'gé' haheskaigo k'adii biini' golíigo bidiyagé golíigo sidaa, áík'ehgo ndaaldzid lé'e. ³⁶ N̄nee bináat ágodzaahíi hago'at'éégo n̄nee ch'iidn isná ábiksí n'íi biyi'gé' ch'iidn hainiyoodgo nailzihií yaa nadaagosni'.

³⁷ N̄nee Gadarénes daanliinií bini'yú daagol̄inihií dawa ndaaldzidhií bigha Jesus, Nohwich'ázhí' dahnnaáh, daayil̄nii; áík'ehgo tsina'eehíi yeh nádzaago t'aqzhí' bil oná'íéel. ³⁸ N̄nee ch'iidn yiyi'gé' hanáksáá n'íi nábokq̄hgo, Nil nádosht'aash, nii: áiná' Jesus t'aqzhí' onábí'a', gáníigo, ³⁹ Nigowayú nádn̄dáhgo Bik'ehgo'ihí'nañ hago nt'éégo ánániidlaahíi baa nagol̄ni'yú. Áík'ehgo Jesus hago nt'éégo ánábiidlaahíi kih dágozn̄il nt'éégo yaa nagol̄ni'go anádaa. ⁴⁰ Jesus hanaayú bil naná'dez'eelná' akú n̄nee láágo biba' da'at'éégo Jesus baa nyááhíi yaa bil daagozhóq̄ lé'e.

⁴¹ N̄nee la' Jáirus holzéhi, Jews ha'ánátséhíi yebik'ehñ, Jesus yaa nyáá lé'e; yiyahzhí' hayaa adzaago náyokaq̄hgo gáníi, Shigowayú n̄náh:

⁴² Bizhaazhé da'áhi it'eedn nakits'adah shí

bił łegodzahi k'azhą datsaahíi bighą áníi. Jesus higaalyú nnee daabiljizh lé'e.

⁴³ Áígee isdzán dił bighánłiigo nakits'adah bił łegodzahi itah lé'e, dawahá bíyéé n'íi izee nant'án yich'í' nayiheznil ndi doo hwaa ła' nábilziih da. ⁴⁴ Án Jesus yine'gé' ninyaago bi'íi bidá'yú yedelniih: dagoshch'í' dił bighánłi n'íi ésdjíd. ⁴⁵ Jesus gáníi, Hadń shedelniih? Nnee baa náńsááhíi, Nohwíi doo hwaa ádaahiit'íi da, daanniidgo, Peter ła'íi yił nakaihíi Jesus gádaayihni, NohweBik'ehń, nnee łaągo nińaayú náńsáągo daałjizh, hat'íi bighą, Hadń shedelniih? nńii, áiná'? ⁴⁶ Jesus gáníi, Shinawodíi łałzhí' shich'á'zhí' adzaahíi bighą hadńshí' shedelniihgo bigonsi. ⁴⁷ Isdzánihíi doo nant'í' dago yígolsjđdná' tsídolyizgo ditłidgo Jesus yiyahzhí' hayaa adzaago hat'íi bighą Jesus yedelniih shíhíi, ła'íi hago'at'éégo dagoshch'í' nábi'dilziihíi nnee dawa yináál' nagosni' lé'e. ⁴⁸ Jesus isdzánihíi gáyihni, Shilah, nił gozhóq le': ni'odłá'íi nł'éégo ánániidłaa; iłch'í'gont'éégo dahnđndáh.

⁴⁹ Áígee t'ah yałti'ná' Jews ha'ánátséhíi yebik'ehń bigowągé' nnee ła' baa nyáągo gábilni, Nitsi' daztsąą; Jesus doo dayúweh nanłł'og da. ⁵⁰ Jesus díi yidezts'ąągo gáníi, Doo nńłdzid da: onđłąągo zhą nitsi' nł'éé nádodleeł. ⁵¹ Jesus gowayú nyááná' Peter, John ła'íi James biłgo ła'íi it'eedn daztsaanihíi bitaa ła'íi bimaa zhą bił ha'ashkáh, nńiid lé'e. ⁵² It'eedn n'íi nnee dawa baa daachag ła'íi baa ch'aadaaneshzhil: áiná' Jesus gáníi, Doo daałchag da, it'eedn doo daztsąą da, daazhógo ałhoshgo at'éé. ⁵³ Ái bighą nnee dázhó baa daadłoh,

it'eedn da'anii daztsaa yidaagolsihíi bigha. ⁵⁴ Jesus nnee dała'adzaahíi, Ch'inołkáh, daayihnniidná' it'eedn bigan yiltsoodgo gáyihni, Shina'ilí', nádndáh. ⁵⁵ Bi'ihí'na' nágosdliigo dagoshch'í' nádiidzaa lé'e: áigé' Jesus, Bá'dołné', nii. ⁵⁶ Bitaa la'íi bimaa bił díyadaagot'ee: áiná' Jesus gábihni, Díi ágodzaahíi hadn baa bił nadaagohi' hela'.

9

¹ Jesus bitsilke'yu nakits'adahíi dała'áyíilaago ch'iidn dawa bitisgo binawod daagoljigo yedaabik'ehgo, la'íi kah iltah at'éehíi yaa nadaakaihíi nádaayilzihgo yaa daagodez'aa. ² Áigé' Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee begoz'aaníi yaa nadaagolni'go, la'íi daanezgaihíi nádaayilzihgo odais'a'. ³ Áigee gádaabihni, Desołkaiyú doo hat'íi daahné'go da, gish, izis bena'iltinií, bání, dagohíi zhaali; doo íicho naki nadaahnilgo da. ⁴ Dahayú gowagee ha'álkaigee, lahyú nádesołkaizhí' da'áigee nasółtąą le'gá. ⁵ Dahadn doo nádaanohwidilteeh dayúgo dahdołkáhgo nohwikee baą leezhíi baa daalhaal, ái bee doo hádaanohwit'j dahíi bigózih doo. ⁶ Áík'ehgo dahdikaigo daagotahyú yati' baa gozhóni yaa nadaagolni', la'íi dahayú nakaiyú náda'ihilzih lé'e.

⁷ Hérod nant'an Jesus anát'jkhíi dawa yaat'ínziigo, hadnshą' ádaayihni, nzi lé'e, la', John daztsaaagé' naadiidzaago an at'j, daaniihíi bigha; ⁸ La'ihíi, Elías n'íi nádzáá, daanii; la'ihíi, Doo aníiná' Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi n'íi naadiidzaahi at'j, daanii. ⁹ Hérod ganniid, Shí la' John shik'ehgo bitsits'in nadaach'idnk'ii ni'; hadn

lâahi áiná', dín dá baa idists'ag nt'éé? Áík'ehgo Jesus yiltséh hát'íí l'é'e.

¹⁰ Odais'a' n'íí nákaigo hago ánadaat'íí n'íí Jesus yil nadaagosni'. Áígé' anahyú da'izliiyú, kih goznil Bethsáida holzéhi ba'ashhahyú yil okai l'é'e. ¹¹ Áiná' nnee yídaagolsiidgo biké' onaksáá: áík'ehgo Jesus baa bil gozhógo Bik'ehgo'ihí'nañ bilakt'áhgee begoz'aaní yaa bich'í' yafti', la'íí hayíí nádaabi'dilziih hádaat'iiníí nádaayilzii l'é'e.

¹² O'i'áázhi' godeyaayú nakits'adáhií Jesus gádaayihni, Ai nnee dała'at'ééhíí dahayú gotahyú nádaadn'áá, dahayú njeehíí nádaagodi'aahgo, la'íí dahat'ihíta daiyaaní yiká daadéz'íiyú; kú da'izliiyú nahétaqahíí bigha. ¹³ Áiná' Jesus gádaabihni, Nohwihíí bá da'dolné'. Áík'ehgo gádaanii, Bán dijolé dá'ashdla'á zhá nadaahii'né', lóg dánakiyé bilgo; díí nneehíí dawa idán bá nadaahiilniihyúgo zhá bá da'n'né'.

¹⁴ Nnee dała'at'ééhíí ashdladn doo náhóltag dayú hilt'ee l'é'e. Jesus bitsilke'yu gáyihni, Nnee dała'at'ééhíí ashdladngo il'anigo dinolbih daabildolnih.

¹⁵ Ágádaanniidná' nnee dawa dinezbih. ¹⁶ Áígé' Jesus bán ashdla'ihíí lóg nakihíí bilgo náidnné'go hadag déz'íigo ya'ahénzigo oskaqádná' ilk'ídaizdlaad, áígé' bitsilke'yu yaa daizné', nnee yitada'iniihgo.

¹⁷ Áígee nnee dawa da'iyáago náda'isdjid l'é'e: áígé' ch'ékaadíí táts'aa nakits'adah bik'ehgo nádaach'iheszlaa.

¹⁸ Lah Jesus dasahn okaqah, bitsilke'yu zhá bil naháztaago; áígé' Jesus bitsilke'yu nayidilkidgo gádaabihni, Nnee hadn át'íí daashihni? ¹⁹ Áík'ehgo gádaabihni, La' John Baptize ágole' n'íí daanihni:

la'ihíí Elías at'íí; la'ihíí doo áníná' Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi n'íí daztsaągé' naadiidzaahi at'íí daanik̄nii. ²⁰ Jesus gánádo'n̄iid, Nohwihíí hadń at'íí daashik̄dońnii? Peter gáníí, Bik'ehgo'ihí'nań Ats'áltini, Christ holzéhi, ánt'íí. ²¹ Bitsilke'yu n̄dzilgo yich'í' hadziigo gáyik̄nii, Hadń áí bił nadaagońi' hela'; ²² Shíí, n̄nee k'ehgo Niyááhíí, doo alch'idn shiniigodilne' da, Jews yánazini, okaąh yedaabik'ehi bánadaant'aahi, la'íí begoz'aaníí ye'ik'eda'ik̄chíhi doo hádaashit'íídago shidizideená' taagi j̄j̄ hileehgo naadishdáh.

²³ Dawa yich'í' hananádziigo gánádo'n̄iid, Dahadń shiké' dahdigháh hát'ííyúgo ídaayo'n̄ahná' daj̄j̄ biigha bits'ílna'áhi dahyidot̄j̄hgo shiké' dahdowáh. ²⁴ Dahadń bi'ihí'na' yaa bił goyééhń, áí bich'á' da'izl̄j̄ hileeh: áíná' dahadń ídaayis'n̄ahgo shíí shigha bi'ihí'na' da'izl̄j̄ sil̄j̄ń, án ihí'naa doo ngonel'ąą dahíí yee hińaa doo. ²⁵ Ni'goszán dágoz'ąą nt'éego ch'ist'ííná' koyi'sizini da'izl̄j̄ sil̄j̄go ch'a'och'ít̄kizhyúgo, áí hat'íí bich'á'gé' ch'it'íjh? ²⁶ Hadń shik'e ídaayándz̄híí la'íí shiyati' yik'e ídaayándz̄híí, shíí, n̄nee k'ehgo Niyááhíí, al̄dó' nánshdáhgo bik'e ídaayánsdz̄i doo, shich'á'idindláádgo, shiTaa bich'á'idindláádíí la'íí binal'a'á yaaká'yú daagolíníí dilzini bich'á'idindláádíí bee shich'á'idindláádgo. ²⁷ Shíí da'aniigo nohwil̄ nadaagoshni', kúgee nadaaziiníí la' dá doo da'itsaahíí dail̄j̄hé Bik'ehgo'ihí'nań nant'aago daayil̄tséh.

²⁸ Díí ánniídíí dásh̄j̄ tsebíiskąągo Peter, James, la'íí John biłgo, Jesus yil̄ okai lé'e, dzil̄ n'ááyú okaąhyú. ²⁹ Jesus okaąhná' biniihíí lahgo at'éego

silji, bidiyágéhíí dázhó ligaigo bik'ina'didlaad silji. ³⁰ Áígee n̄nee naki, Moses holzéhi ła'íí Elías holzéhi Jesus yil yádaakti' silji: ³¹ Áí n̄neehíí dázhó bich'á'idindláád silji, áigé' Jesus datsaah doleekí yaa yádaakti', Jerúsalemyú áne'ihí. ³² Peter ła'íí yil nakaihíí dázhó bil daanzji: ndi t'ah daadez'jina' Jesus bich'á'idindláádgo ła'íí n̄nee naki yil nadaazi'íí daayiltsaa. ³³ Áí n̄nee nakihíí Jesus yich'á'zh'go dahnasht'aazhná' Peter Jesus yich'j' hadziigo, SheBik'ehń, kú nkaihíí nohwá nkt'éé: chagosh'oh taagi ádaagohiidle'; ła' ni ná, ła'ihíí Moses bá, ła'ihíí Elías bá, nii lé'e: dá doo natsekéesé da. ³⁴ T'ah yakti'ná' yaak'os biká' dahiyaa lé'e: biyaa nágonahgo tsídaadolyiz. ³⁵ Áí yaak'os biyi'gé' yati' yidests'aa, gáníigo, Díinko shiYe' shil nzhóni: hódaayołts'aa. ³⁶ Áihíí aal yakti'ná' Jesus dasahn daayiltsaa. Bitsilke'yu díí ágodzaahíí nadainł'j'go doo hadń yil nadaagosni' da.

³⁷ Áí iskaą hik'e dzilgé' gódah nákaigo n̄nee łaągo baa náńtsaa lé'e. ³⁸ Áí n̄neehíí ła' nádidilghaazhgo gáníí, lch'ígó'aahi, nánoshkaąh, shiye' shá nil'j'; da'ái zhá shizhaazhéhi. ³⁹ Lahgee spirit ncho'i nabihííaa, áígee dilwosh; nádinigisgo bidayi'gé' itáwosh haigháh nádleeh, áigé' biniigonkt'éégo doo bich'á'digháh da. ⁴⁰ Nitsilke'yu nádaahoshkaąh hadainihiyoodgo; ndi doo hago'at'éégo da. ⁴¹ Jesus gáníí, Nohwi'odłá' édaadiłhgo dánohwíí zhá daanohwik'ehgo daakinoł'j'kíí, dahónksahzhj' nohwil nahashtaa, dahónksahzhj' laą nohwidah ánsht'ee? Yushdé', niye' shich'j' bil nn'aash. ⁴² T'ah yich'j' higaahná' ch'iidn yaabikt'e'gé' nádinigis lé'e.

Áiná' Jesus spirit nchọ́'íí nǎdzilgo yich'ì' hadziigo haińyood, áík'ehgo ishkiiníí náyilziigo bitaa yaa náíńłtíí.

⁴³ Daakowa Bik'ehgo'ihí'nań binawodíí baa kil díyadaagot'ee lé'e. Dawahá yaa ánát'jǎlíí baa kil díyadaagot'eego Jesus bitsilke'yu gáyilńii, ⁴⁴ Díí yati'íí nłt'éeego ídaasinólts'aągo nohwijíí yuńe be'ogohigháh le': shíí, nńee k'ehgo Niyááhíí, nńee baa daashich'ide'aah. ⁴⁵ Áík'ehgo bitsilke'yu Jesus hat'íí niigo aníhíí doo bił ídaagozǎ da, doo yídaagołsǎ da doleelgo yaa ch'ananl'ì' lé'e: áíge' na'ódaadilkidzhǎ bił daagoyéé.

⁴⁶ Jesus bitsilke'yu ładaadit'áh nkegonyaa, Nohwitańyú hadń itisgo at'éhi? daalǎldi'ńiigo.

⁴⁷ Jesus bitsilke'yu natsídaakeesíí yígołsǎjǎdgo, chągháshé alch'íséęhi náidnłqozgo ba'ashhahgé' yinesdaago, ⁴⁸ Bitsilke'yu gáyilńii, Dahadń shizhi'íí binkááyú díí chągháshéhíí náidnłtǎjǎyúgo shíí alđó' náshidnłtǎni at'éé; dahadń náshidnłtǎni shides'a'ń alđó' náidnłtǎni at'éé: dahadń nohwitańyú doo ilǎí dahíí ízisgo at'éé doleel.

⁴⁹ John gáníí, SheBik'ehń, nńee łá' nizhi'íí binkááyú nńee biyi'gé' ch'iidn hainiyoodgo daahiit'jǎigo, Doo ágánt'jǎ da, daabiłde'ńiid; doo bił daagohiit'jǎ dahíí bigħą. ⁵⁰ Jesus John gáyilńii, Doo ágádaabiłdohńii da: hadń doo nchọ́'go nohwich'ì' na'iziid dahń bił daagohiit'ini at'éé.

⁵¹ Jesus yaaká'zhǎ'go nábidí'dilteehíí biká'ngonyaago, Jerúsalemyú digháhgo biini' łayıłaa, ⁵² Áík'ehgo bádnyú bá ilch'ì'daagole'go binadaal'a'á odal'a': áí Samáritans bigotahyú híkai. ⁵³ Ndi áígee daagolíníí Jesus doo hádaayit'jǎ

da lé'e, Jerúsalemyú deyáá daanzihíí bigha. ⁵⁴ Jesus bitsilke'yu John la'íí James bilgo díí yidaagolsiidgo gádaanii, NohweBik'ehń, ya' yaaká'gé' kq'íí daahwíikeedgo díí nneehíí daadndlid née, Elías adzaahíí k'ehgo? ⁵⁵ Jesus bich'í' adzaago ndzilgo bich'í' hadziigo gádaabihńii, Spirit nohwiyi'sizíni hago'at'ééhíí doo bídaagonolsi da. ⁵⁶ Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, doo nnee da'izlíí ishchihíí bigha niyáá da, áiná' hasdáhishniihíí bigha niyáá. Áígé' lahyúgo gotahyú onanákaí.

⁵⁷ Itínyú ch'okaahyú nnee la' Jesus yich'í' hadziigo gáníí, Dahayú anadáatyú níké' anáshdaak doo. ⁵⁸ Jesus gábihńii, Ba' ndi bi'i'án daagoljí, dló' yúdahyú nada'iníihíí bit'oh daagoljí; áiná' shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, doo hayú nshteehi at'éé da. ⁵⁹ Jesus nnee la'ihí gáyihńii, Shiké' dahnnáh. Áí nneehíí gáníí, ShiNant'a', halaa shítáa íltsé lehishteehyú dósha'. ⁶⁰ Jesus áí nneehíí gánáyildo'niid, Nanezna'íí dabíí ledaakii'niil le': áiná' nihíí Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee begoz'aaníí baa nagólni'go dahnnáh. ⁶¹ Nnee la'ihí gánádo'niid, ShiNant'a', níké' dahdisháh doleek; áiná' íltsé shigowayú nádishdáhgo áígee naháztaaníí bil nanágoshni' hik'e. ⁶² Jesus gábihńii, Dahadń bengohildzísé alk'iná' yiltsoodná' t'aazhí' nádést'ijín Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee daanliinií itah hileehíí doo yik'eh sitijí da.

10

¹ Díí bikédé'go Jesus la' gots'idin hanayíniilíí bádń dá nakigo nlaago kih nagozńilyú hayú deyaa shiyú odaihes'a'. ² Jesus gádaabihńii,

Nest'ą' dązhó łąągo nest'ąąná' nada'iziidíí doo hwoi da: áík'ehgo nest'ą' yeBik'ehń bich'į' da'olkaąhgo gádaabikdońiik, Nada'iziidíí ninest'ą' nádaayihigeeshyú daadń'áá. ³ Dahdołkáh: ba' bitahyú dibehį' bizhaazhé k'ehgo daanohwideł'a'. ⁴ Bestso bisis, izis bena'iltiníí, dagohíí nohwikee ik'e'an dahdaadońé' hela': itínyú daaholkaýú nnee da'adzaayú doo bił nadaagońi' da. ⁵ Gową yuńe' ha'alkaigee iltsé gádaadońiik doleeł, Ikch'į'gont'ééhíí díí gową yuńe' be'ágót'éé le'. ⁶ Nnee nłt'éégo at'ééhíí áígee sidaayúgo nohwil ikch'į'gont'ééhíí yil nliį doo: áiná' nnee doo hwaa ágát'éé da le'eyúgo, nohwil ikch'į'gont'ééhíí dánohwíí nohwíyée nádodleeł. ⁷ Gową yuńe' ha'alkaigee, da'áígee dinobih le'gá, áígee dahat'ihíta nohwá daach'idiné'íí daaholśąągo, ła'íí dahat'ihíta nohwá náda'ch'ikśiįhíí daaholđłąągo: hadń na'iziidíí bich'į' na'i'ńiilgo goz'ąą. Doo daazhógo gotahkaigo da. ⁸ Dahagee kįh gozńilgee ha'alkaigo, áígee hádaanohwich'it'įyúgo, idán nohwidáhgee daach'izné'íí daaholśąą doleeł: ⁹ Áígee daanezgaihíí nádaaholśiįhgo bich'į' gádaabikdońiik, Bik'ehgo'ihí'ńań bilakt'áhgee daanliiníí itah daaleehgo nohwá ch'ígót'i'. ¹⁰ Dahagee kįh gozńilgee ha'alkaigo, áígee doo hádaanohwich'it'į dayúgo, áígee da'ditinyú nołkahgo gádaadidońiik, ¹¹ Daagonońiįgee dá leezh zhá ndi nohwikee bídaahit'ihíí k'eda'ildéh, áí bee doo hádaanohwilt'į da bígózih doo, ndi díí bídaagonolśi, Bik'ehgo'ihí'ńań bilakt'áhgee daanliiníí itah daaleehgo nohwá ch'ígót'i' ni'. ¹² Shíí nohwil nagoshńi', Bik'ehgo'ihí'ńań

yándaago'aahíí bijjì Sódóm biniigodilne'íí bitisgo áí k̄h goznílí biniigodolñiik. ¹³ Korázíngée daagonoñiiníí, nohwá góyéeé dolee! Bethsáidagee daagonoñiiníí, nohwá góyéeé dolee! Nohwitaahyú ízísigo ánágot'ííhí Tyre ła'íí Sídongee ágágodzaayúgo, áígee daagolíníí doo áníná' nak'á' dich'ízhé bik'inazlaaná' ik̄ch'ii yiyi' naháztaągo binchọ'íí yich'á'zhì' ádaasdaa doleeł ni'. ¹⁴ Bik'ehgo'ihí'nañ nnee yándaago'aahíí bijjì Tyre ła'íí Sídon bitisgo nohwiniigodidolñiik. ¹⁵ Nohwíí, Capérnaumgee daagonoñiiníí, yaaká'zhì'go hanohwidí'niikíí, nohwíí ch'iidntahzhì'go nohwidido'ñiik. ¹⁶ Hadń daanohwiyésts'aaníí shíí shíyésts'ąą ąldó'; hadń daanohwich'olaaahíí shíí ąldó' shich'olaa; hadń shich'olaaahíí shides'a'ń ąldó' yich'oláhi at'éé.

¹⁷ Gosts'idinhíí bił daagozhóqo nákaigo gádaanii, NohweBik'ehń, nizhi'íí binkááyú ch'iidn ndi benohwik'eh. ¹⁸ Jesus gádaabiñii, Ch'iidn nant'án, Satan holzéhi, yaaká'gé' hada'didla'híí k'ehgo gódah ch'ínqo'go hish'ijj ni'. ¹⁹ Shíí t̄'iish ła'íí ch'ígodahistas doo ła' lanohwile' dago, ła'íí nohwik'edaanniihíí binawod bitisgo nohwinawod goljigo nohwaa godini'ąą; áik'ehgo doo hat'íí nohwińí'dóñih át'éé da. ²⁰ Da'ágát'éé ndi ch'iidn da'ádaadoñiiyú ánádaat'ijjii doo da'ái zhá baa nohwil daagozhóq da le'; áiná' yaaká'yú daanohwizhi' ágolaahíí baa nohwil daagozhóq le'.

²¹ Áiná' Jesus Holy Spirit bee bił gozhóqo gánñiid, ShiTaa, yaaká'zhì' ła'íí ni'zhì' nant'án n̄línihí, díí ik̄ch'ígót'aahíí nnee daagoyáągo bił ídaagozínihíí baa ch'anant'j' n'íí mé' ga'ádaat'eehíí bich'j' ch'í'nah ánílaahíí ba'ahénsj: da'áik'ehgo

ágot'ee, shiTaa; da'áík'ehgo hánt'íigo ágónlaahi.
 22 ShiTaa bich'á'gé'go dawa shaa hi'níí: doo hadn shíí Bik'ehgo'ihí'nañ biYe' nshkíni shígótsini at'éé da, shiTaa zhá; doo hadn shiTaa yígótsini at'éé da, shíí biYe' nshkíni zhá, la'íí dahadn shiTaa bich'í' bígózihgo áshle'íí áldó' shiTaa yígótsi.

23 Bitsilke'yu zhá yich'í' adzaago gáyihni, Hadn hat'íí daa'iiníí daayo'iiníí biyaa gozhóq doleel: 24 Shíí nohwil nagoshni', doo alch'idé Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidi la'íí nant'an daanlíni daa'iiníí daayiltséh hádaat'íí ndi doo hwaa daayiltsaą da; daadołts'agíí daidits'ih hádaat'íí ndi doo hwaa daidezts'aą da.

25 Begoz'aaníí nł'éégo yígótsini la' Jesus hat'íí nayíntaahgo gáníigo hizí', Ilch'ígó'aahíí, hago ashne'go ihí'naa doo ngonel'aą dahíí bee hinshnaa doleel? 26 Jesus gáníí, Begoz'aaníí hago'at'éégo k'e'eshchíí? Hónzhiigo hat'íí ni'idi'níí? 27 Nneehíí gáníí, Bik'ehgo'ihí'nañ neBik'ehñ nijíí dawa bee nił nzhóq le', niyi'siziiníí dawa bee, ninawodíí la'íí ninatsekeesíí dawa bee; na'ashhahgé' gólííníí nił nzhóq le', dáni ídił njóqhíí k'ehgo. 28 Jesus gánábikdo'níid. Da'áígee ádínníid: díí bee ánt'ééyúgo hinnáá doleel. 29 Begoz'aaníí nł'éégo yígótsini nnee binadzahgee nzhóq ádil'íí hat'íígo Jesus gánáyildo'níid, Na'ashhahgé' gólííníí nñihíí, hat'íí nñiigo ánníí? 30 Jesus hananádziigo gáníí, La' nnee Jerúsalemgé' Jéríko yuyaa higaalyú nnee da'n'ííhi bik'idahishjeedgo dawahá bíyéehíí bich'á' nádaidnñilgo yóiyahgo biní'da'disñihná' bich'á' onákai, k'azhá datsaahgo da'akú ndaabistjinná'.
 31 Okąąh yebik'ehi áí itín yuyaa higaalyú, áí

n̄nee sitiiníi yiltsaa, ndi lahzhiinéego lédnyaago ch'ínyáá lé'e. ³² La' n̄nee Levi hat'i'íi nlíni aldó' ái n̄nee sitiiníi yiltsaa, ndi án aldó' lahzhiinéego ya'ishhah ch'ínánádzaa. ³³ Áiná' la' n̄nee Samáritan nlíni higaalyú, ái n̄nee sitiiníi yiltsaago yaa nyáá; áik'ehgo yaa ch'oba'go, ³⁴ Ik'ah la'íi wine bilgo hagee bídaant'oodgee yik'i yaa daayiziidgo yik'ída'disdiz, áigé' Samáritanhíi dabíi bitúlgayé yiká' dahyistijgo ná'ch'injahyú yinkúí, áik'ehgo nk'éégo áyítsi lé'e. ³⁵ Iskaa hik'e bizhaali, penny holzéhi, naki hayiné'go ná'ch'injahíi yebik'ehñ yaa yinné' gáyilniigo, Díi n̄neehñ shá nk'éégo ántsí: díi zhaali naa niné'íi bitisyú izlijyúgo, nich'í' naná'dihishñil, nánsdzaago. ³⁶ Ái n̄nee taagihíi hayíihíi n̄nee be'nest'ijidihíi ba'ashhahgé' gólíihíi k'ehgo ábíílaa n̄nzí? ³⁷ Begoz'aaníi nk'éégo yígólsiníi gáníi, N̄nee bilgoch'ozbaadíi. Jesus gábilñii, Dahnnáh, ni aldó' ágánt'ij le'.

³⁸ Ch'okaahyú Jesus la' gotahzhí' oyáá: áígee isdzán Martha holzéhi bigowayú nyáágo, ha'ánnáh bilniigo ha'ayáá. ³⁹ Ákóne' Martha bik'isn, Mary holzéhi, Jesus yit'ahgé' nezdáa ni'yú, bilch'ígó'aahíi yiyésts'aago. ⁴⁰ Martha lággo nabi'dint'ogo Jesus yaa nyáágo gáníi, SheBik'ehñ, ya' shik'isn doo shich'onii dago dasahn na'isiidíi doo nil hago'at'éé da née? Nik'isn bich'onñii, bilh̄ne'. ⁴¹ Jesus gábilñii, Martha, Martha, nani'dint'ogíi zhá lággo baa natsínkees: ⁴² Áiná' da'á zhá ízisgo ilíni; ái Mary nágodn'aá, doo hago'at'éégo bich'á' nádi'né' da.

11

¹ Lahn Jesus okaḡah lé'e; ḡḡ oskaḡdná' bitsilke'yu dała'á gábilnii, SheBik'ehń, da'ohiikaḡhgo nohwil ch'ígon'áah, John bitsilke'yu yił ch'ígon'ḡḡ lé'ehii k'ehgo. ² Áík'ehgo Jesus gánii, Da'okḡḡhgee gádaadidołniił, NohwiTaa yaaká'yú dahsındaahń, Nizhi'íi dilzihgo bigózih le'. Nant'an níłihii begodowáh. Hago'at'éégo ániiyú yaaká'yú benagowaahii k'ehgo ni'gosdzán biká'yú aldo' begodolniił. ³ Dajii biigha daahiidaanii nohwá ḡgonłsı. ⁴ Nohwinchq'hii nohwá da'izlıné ánandle'; nohwii aldo' nnee nchq'go nohwich'ı' adaadzaahii baa nádaagodent'aah. Nanohwida'dintaah yune' onohoniił hela'; áiná' nchq'go at'éehii bich'á'zhı' hanánohwihi'niił. ⁵ Jesus gádaabilnii, Tlé'is'ahgo nohwii la' dánko nit'eké bich'ı' nnáhgo gábilniił, Shit'éké, bán dijolé taagi shá ch'ihinjáh; ⁶ Ła' shit'ekéhi shaa nyaaná' doo hat'ii bá'dishné' da. ⁷ Bigowḡ yune' nit'ekéhii dánko gánıdniih, Doo nashıntı'og da: alkıná' dáadıtıh da'dintáḡ, shichḡḡhshé bił shiijéed; doo hago'at'éégo nádishdáhgo dahat'ihíta naa nshné' da. ⁸ Gádaanohwıldishnii, Ái nneehń nádiidáhgo nnee idókeedii dahat'ııgee yaa yiné', doo bit'ekéhii zhá bigḡ da, dayúweh idókeedhii bigḡ. ⁹ Áík'ehgo gádaanohwıldishnii, Da'dołkeed, áík'ehgo hat'ii daadołkeedii nohwaa hi'né'hi at'éé; nadaanołtaad, áík'ehgo hat'ii bíka daanołtaadihii nádaadołné'hi at'éé; dáadıtıh ndaanołts'ı, áík'ehgo nohwá ch'ı'ıtıhi at'éé. ¹⁰ Hadń idókeedń baa hi'né'hi at'éé; hadń nantaadń hat'ii yıka ntaadii náidiné'hi at'éé; hadń dáadıtıh nyınłts'ıhń bá ch'ı'ıtıhi at'éé.

11 Nohwitaahyú ła' n̄nee biye' golíni, biye' bán b́yókeedyúgo, ya' tséégo yaa yi'aah gá? Dagohíi lóg b́yókeedyúgo, ya' t'íishgo yaa yilteeh gá? 12 Dagohíi iyēēzh b́yókeedyúgo, ya' ch'ígodahtasgo yaa yilteeh gá? 13 Daanołchq' ndi nohwichagháshé n̄t'éhi baa hi'né'íi b́idaagonłs̄yúgo, itisgo nohwaa natsekeesgo nohwiTaa yaaká'yú dahsdaahn hadń Holy Spirit b́yókeedíi yaa yiné'hi at'éé.

14 Jesus ch'iidn doo yakti' dahíi hainyood lé'e. Ch'iidn habi'dinodzoodná' n̄nee doo yakti' da n'íi hadzii; áik'ehgo n̄nee dała'adzaahíi bil díyadaagot'ee. 15 Áiná' ła' gádaañii, Ch'iidn nant'an Beélzebug holzéhi binawodíi bee Jesus ch'iidn hainihyood. 16 Ła'ihíi nayídaantaahgo gádaañii, Yaaká'gé' godiyihgo be'ígóziníi nohwil ch'í'nah ánle'. 17 Áiná' Jesus, ái n̄nee natsídaakesíi yígósiigo gáyih̄nii, N̄nee ilch'í' t'ekédaas'anihíi dabíi ilch'í' nanádaagonłkaadyúgo da'izl̄íi hileeh; n̄nee dała' naháztaaníi dabíi ilk'ídahnájahyúgo doo anahyú begonowáh at'éé da. 18 Áik'ehgo Satan dabíi ich'í' naná'idziidyúgo hagosha' yebik'ehíi b́inágonaał doleel? Ni Beélzebug bee ch'iidn haniyóód daashil̄dołm̄iihíi bigha' ádishn̄ii. 19 Shíi Beélzebug bee ch'iidn haniisoodyúgo, nohwíi daanohwiye'íi hadń bee ch'iidn hadainiyood áiná'? Áik'ehgo daanohwiye'íi ch'í'nah ádaanohwile'. 20 Áiná' Bik'ehgo'ihí'nań binawodíi bee ch'iidn haniisoodyúgo, da'an̄iigo Bik'ehgo'ihí'nań nohwitaahyú al̄k'iná' nant'aa. 21 N̄nee n̄dzili yenagonłkaad doleehíi al̄k'iná' dahyoné'go bigowa' yinádéz'ijyúgo, dawahá

bíyééhíí doo hago aṇéh da: ²² Áíná' la' nṇee bitisgo nḏzilihi bich'í' nanálwodgo isná ábidlaayúgo, yenagonḷkaadíí ya'okíí n'íí bich'á' náyidinnṇiḷgo nṇee yitah'iniih. ²³ Hadń doo biḷ gonsht'ij dahń shich'í' got'ij'hi at'éé; hadń doo biḷ daḷa'á ná'áshdle' dahń shich'á' ts'iltijgo áile'. ²⁴ Spirit nchọ'íí nṇee yiyi'gé' háyááná' tú áđihyú aanádaal, hayú hanayóokíí yíka ntaago; áíná' doo hagee dahíí bigha gáníí, Shigowayú hagé' níyáá n'ííyú nádésdzá. ²⁵ Bigową n'íí nḷ'éégo nágolzhoogo dawahá nzhọgo neheshjaayú nádzá. ²⁶ Áík'ehgo spirits gots'idi daanchọ'i yil nakai, bíí bitisgo daanchọ'ihí, áí gową yune' yil ha'akáhgo áígee ndaagoleeh: áík'ehgo nṇee iltséná' át'éé n'íí bitisgo at'éé hileeh.

²⁷ Jesus t'ah yaḷti'ná' la' isdzán daḷa'ách'ít'éé biyi'gé' hadziigo Jesus gáyilṇii, Isdzán bibishch'id biyi'gé'go sínḷijgo nnḷbe' n'íí biyaa gozhóó doleel.

²⁸ Áíná' Jesus gáníí, Hadń Bik'ehgo'ihí'nań biyati' yidits'ago yikisk'eh at'ééhn, ángo biyaa gozhóó doleel.

²⁹ Nṇee ḷáágo daḷa'adzaaná' Jesus gáníí nágodidzaa, Dázhọ nchọ'go daalṇolt'ijli: godiyihgo be'ígóziníí yíka daadéz'ij; áíná' be'ígóziníí doo biḷ ch'í'nah ádaalṇe'hi at'éé da, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi n'íí, Jonas holzéhi, nṇee bich'í' be'ígózih alzaahíí zhá. ³⁰ Jonas nṇee Nínevehgee daagolíníí bich'í' be'ígózih alzaahíí k'ehgo shíí, nṇee k'ehgo Niyááhíí, daalṇolt'ijlí bich'í' be'ígózih doleel. ³¹ Bik'ehgo'ihí'nań nṇee yándaago'aahíí bijij isdzán nant'ánihi hayaadé'go nyááhn hizijgo daalṇolt'ijlí yaa yaḷti'go, Shíí shitisgo daanchọ'

ni', didon̄iik: án dázhó n̄zaadgé' n̄yáá, Sólomon bigoyá' yidits'ihgo; áiná' k'adií Sólomon bitisgo ánsht'éhi niyáá. ³² Aayá'iti'gee n̄nee Nínevehgee daagol̄í n'íi daahizijgo n̄nee daalinolt'ij̄kíi yaa yádaakti'go, Nohwíi nohwit̄isgo daanchó' ni', daadidoniik; Nínevehgee daagol̄íníi Jonas yakti'go daidezts'aḡaná' binchó'íi yich'á'zh̄i'go ánádaasdzaa; áiná' k'adií Jonas bitisgo ánsht'éhi niyáá. ³³ Doo hadn̄ ik'ah kó'íi yidilt̄aadgo nagont'iyú nyilt'áah da, dagohíi doo táts'aa yil̄ yaa nyí'aah da, áiná' ik'ah kó'íi biká' dahnásilt'ááhyú daach'ilt'aah, áik'ehgo hayíi ha'áhikáhíi ái kó'íi daayo'ij̄i doleeł. ³⁴ Kináá'íi kits'í bikó'i at'éé: kináá n̄t'ééyúgo kits'í dahot'éhé bikó' golíni at'éé; áiná' doo n̄t'éé dayúgohíi kits'ihíi dahot'éhé dil̄hiki at'éé. ³⁵ Áik'ehgo ádaagots'idzḡḡ, dahyúgo kiyi' ná'dindíin n'íi kich'á' dil̄hił nádleeł. ³⁶ Kits'í dahot'éhé biyi' adindíinyúgo, hayú doo dil̄hiłgo baa dahgoz'aḡ dayúgo, kits'í dahot'éhé bich'á'idindíin doo, ik'ah kó'íi bich'á'idindíinhíi k'ehgo.

³⁷ Jesus t'ah yakti'ná' Phárisee n̄línihi, Shił ináá, bil̄nii: áik'ehgo Jesus itah iyḡḡgo nezdaa. ³⁸ Jesus Phárisees bi'at'e'híi k'ehgo dá doo táádígisé itah iyḡḡgo nezdaago Pháriseehíi bil̄ díyagot'ee lé'e. ³⁹ Jesus gábil̄nii, Nohwíi Phárisees daanol̄ni, idee la'íi its'aa biká'yú zh̄á táádaal̄gis; áiná' nohwiyi'yú aadaach'ih̄i'n̄iikíi la'íi daanchó'íi zh̄á begoz'aḡ. ⁴⁰ Nohwíi doo daagonołsáni da, hadn̄ nohwits'í áyíilaahn̄ sh̄á' da'án nohwiyi'ihíi al̄dó' áyíilaa? ⁴¹ Dawahá nohwij̄íi biyi'gé' n̄t'ééhíi n̄nee bá daadol̄né'; áik'ehgo dawahá nohwá n̄t'éé doleeł. ⁴² Phárisees daanol̄ni, nohwá góyée doleeł! t'oh

mint holzéhi, la'íi rue holzéhi, la'íi t'oh iltah at'éehíi dágonenanyú ilk'é'nilgo da'la'á Bik'ehgo'ihí'nañ baa nádaahné', áiná' nht'éégo ágot'eehíi doo bikísk'eh ádaanoht'ee da, Bik'ehgo'ihí'nañ bi'ijóóníi doo baa natsídaalkees da: áí bee ádaanoht'ee doleel ni', la'ihíi doo baa daayo'nah dago. ⁴³ Phárisees daano'íni, nohwá góyéé doleel! nohwíi Jews ha'áná'séh nagozníl yune' nnee ízigo ádaat'eehíi dahnádinbìhyú itah dahnasó'ta'ago zhá, la'íi nahi'niih nagoz'ayú nohwich'í' ádaach'iniigo nohwil daagozhó. ⁴⁴ Begoz'aaníi ye'ik'eda'í'chíhi la'íi Phárisees daano'íni, daano'isho' ádaagono'íni, nohwá góyéé doleel! le'ch'izhjeegíi doo daat'ijí dahíi ga'ádaanoht'ee, áí le'ch'izhjeegíi biká' ch'ich'ihikáh, dá doo bídaagoch'íksiného.

⁴⁵ La' Jews bich'í' begoz'aaníi nht'éégo yígó'sini Jesus gáyihíi, í'ch'ígó'aahíi, ágánniiyú nohwíi áldó' ánohwí'nnii. ⁴⁶ Jesus gáníi, Begoz'aaníi nht'éégo bídaagono'sini, nohwíi áldó' nohwá góyéé doleel! heel ndaazi nnee biká' dahda'oholheeh, áiná' nohwihíi dázho' da'ayáhágo ndi doo bich'odaahnii da. ⁴⁷ Nohwíi nohwá góyéé doleel! nohwitaa n'íi Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidi nadaistseedi le'shijeegíi biká' dahat'íhíta bee bínádaach'ilñihíi ádaago'e'. ⁴⁸ Nohwitaa n'íi ánádaat'ijí n'íi nohwil dá'í'nah ádaat'ijí: daano'hwitaa n'íi Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidíi nadaistseed, nohwíi le'shijeegíi biká' dahat'íhíta bee bínádaach'ilñihíi ádaago'e'. ⁴⁹ Áí bighá Bik'ehgo'ihí'nañ bigoyá'íi gánniid l'é'e, Binkááyú nada'isiidíi la'íi shinadaal'a'á koch'í' daadish'aa, la' nadaach'í'tseed doleel,

la'íi biniidaagoch'idile' doleek: ⁵⁰ Áík'ehgo ni'goszán alzaagé' godezt'i'go Bik'ehgo'ihí'nañ binkááyú nada'iziidi dawa bidil nada'ijóóhíi, daalinolt'ijíí bik'izhí' didot'aal, ⁵¹ Ábel zesdijé' Zekariás zesdijzhí' nnágot'i'go, Zekariásií bech'okáahíi biká' dahnási'níí goz'aaníi la'íi kīh biyi' da'ch'okáahíi bigizhgee daztsaa lé'e: da'aníi ádaanohwīdishnii, daalinolt'ijíí bik'izhí' didot'aal. ⁵² Begoz'aaníi nlt'éégo bídaagonoḥsini, nohwá góyéé doleek! nohwíi igoyá' bich'í' bená'igisé nádaadoḥtā: nohwíi doo ha'akáh daná' nnee ha'akáh doleek n'íi t'aazhí' ádaanoḥsī. ⁵³ Jesus ágáníiná' begoz'aaníi ye'ik'eda'ik'chíi la'íi Phárisees daanlíni bá daagoshchijidgo láago nayídaadikid: ⁵⁴ Yá nakída'ik'áago, k'izé hadzii daanzigo, dahat'íhíta yik'izhí' daidi'aahíi bighā.

12

¹ Díi bee ánágot'ijíiná' nnee doo náhóltag dayú daḥ'adzaago dázhó daalik'izhná' Jesus bitsilke'yu iltsé gáyíhíi nkegonyaa, Phárisees daanlíni binchó'íi bán benilzoolé ga'at'éhi baa daagonoḥsaa, ái nnee binadzahgee nzhóni ádaadil'íni at'éé. ² K'ad dawahá bil le'izkaad n'íi ch'í'nah ádolnii; la'íi k'ad dawahá nanlí' n'íi bigózhigo ádolnii. ³ Áík'ehgo godik'hiyú hat'íi daadoḥnii n'íi got'ijzhí' didots'ijí; kīh biyi' yune' dataqanégo hat'íi daadoḥnii n'íi kīh biká'gé' didots'ijí. ⁴ Shit'ekéhíi, gádaanohwīdishnii, Hayíi kits'í nadaitseedná', bikédé'go doo hago ádaanéh dahíi doo bédaaldzid da. ⁵ Shíi nohwil nadaagoshni' hadn' bédaaldzid: ich'izishiinií bikédé'go ch'iidn bikó' dilth' yuyaa kaa o'ik'kaadíi

án bédaaldzid; gánohwıldishñii, án bédaaldzid. ⁶ Ya' dlq'dichiné ashđla'i zhaali lichí'é naki izliigo nahñiih gá? Da'ágát'éé ndi Bik'ehgo'ihí'nañ dała'á ndi doo yaa yinah da. ⁷ Nohwitsizíl dawa alk'iná' hotagi at'éé. Áík'ehgo doo nédaaldzid da: dlq'dichiné doo ałch'idé bitisgo da'inołłi da. ⁸ Gánádaanohwıldish'ñii, Dahadń ñnee binadzahgee, Áń bígonsı, shiłñiihń, shíi ñnee k'ehgo Niyááhíi Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaaká'yú daagolíníi binadzahgee ágadıldishñiił: ⁹ Áíná' hadń ñnee binadzahgee, Áń doo bígonsı da, shiłñiihń, Bik'ehgo'ihí'nañ binal'a'á yaaká'yú daagolíníi binadzahgee, Doo yígótsı da, bıldidishñiił. ¹⁰ Dahadń shíi, ñnee k'ehgo Niyááhíi, nchq'go shaa yakti' ndi binchq'úi bá da'izlíné ánadolñiił; áíná' dahadń Holy Spirit nchq'go yaa yakti'ń binchq'úi doo bá da'izlíné ánáln'e' at'éé da. ¹¹ Jews ha'ánátséhíi, la'úi nadaant'aahíi, la'úi aasinilíi binadzahgee ndaanohwidel'aago, hago'at'éégo sha' hasdziih, dagohíi hat'úishq' dishñii gádnii, doo daanołsı da: ¹² Holy Spirit da'ái bik'eheñ'áągee biyi' hat'úi daadołñiihíi nohwıl ch'ígó'aah ndi at'éé.

¹³ Nñee dała'at'ééhíi la' Jesus yich'ı' hadziigo gáníi, lłch'ígó'aahíi, shik'isn hat'úi nohwíyéé doleełíi lłzhı' shaa no'né', bilññii. ¹⁴ Jesus gábilñii, Dawahá nanohwíntł'ogíi hadń nohwá lłch'ı'ishłe'go hashıktıı? ¹⁵ Áíge' Jesus gánádo'ñiid, Daagonołsą le', dawahá dayúwehégo ádáhádaakt'iiníi baa daagonołsą: kíyééhíi lłq' ndi doo ái bee ch'ihinaa da. ¹⁶ lłch'ígót'aahgo na'goni'ıi yee yich'ı' hadziigo gáyılñii, Nñee ízisgo it'iiníi

lǎágo na'inlt'ih: ¹⁷ Dabíí gǎldi'nii, Hago áshneh, shinest'a'íi doo hayú bá nágost'aa da. ¹⁸ Áigé' gánádi'nii, Hago áshnehíi bígonsi: dawahá bá gowa shiyéehíi nanágohishniilgo nchaago anágohdléngo, shinest'a'íi la'íi dawahá shiyéehíi akóne' oshniil. ¹⁹ Shiyi'siziiníi gábilishnii, Shiyi'siziiníi, dawahá niyéehíi da'kwíi legodzaayú dávik'ehyú ilk'eyihinil; áik'ehgo hanányoł, ináá, idlǎá, nił gozhóq le'. ²⁰ Áiná' Bik'ehgo'ihina' gábilniid, Doo gonyáá da; díi t'lé' niyi'siziiníi níhókeed: dawahá niyéehíi ilk'ehinilíi hadn bíyéé doleeł áiná'? ²¹ Hadn dabízhǎ nzhoníi zhǎ ádáhat'íigo ilk'eyihinilná' Bik'ehgo'ihina' binadzahgee doo nzhóq da, án nneehn ágát'éé.

²² Jesus bitsilke'yu gáyilniid, Ái bighǎ gánohwíldishnii, Nohwi'ihina'íi doo baa daanohwíł goyéé' da le', hat'íishǎ' hishǎá doleeł, daanołsigo; dagohíi nohwits'í doo baa daanohwíł goyéé' da le', hat'íishǎ' ágoshdle', daanołsigo. ²³ Ki'ihina'íi idán bitisgo ilíni at'éé, kits'ihíi diyágé bitisgo ilíni at'éé. ²⁴ Gaagé baa natsídaalkees: doo k'eda'dilee da, doo náda'igeesh da; doo hayú binon'ilk'edaayihiníi bá gowa goz'aa da; da'ágát'éé ndi Bik'ehgo'ihina' bá da'diiné': nohwíi dlq' bitisgo da'inolii! ²⁵ Nohwita'hyú hadn daaholneezíi yaa natsekeesíi zhǎ bee ayáhágo ndi hadag ndíkséngo ádidle' gá? ²⁶ Áik'ehgo ágát'éhi dé'iyáhá ndi ch'éh ádaale'ná, hat'íi bighǎ la'ihíi baa daanohwíł goyéé'? ²⁷ T'oh dénzhónéhíi baa natsídaalkees, hago'at'éégo nadaanse'íi: doo nada'iziid da, doo da'it'ool da; da'ágát'éé ndi Sólomon ízisgo at'éé lé'e ndi, doo díi t'oh dénzhóné ga'at'éégo ik'e'isdlaa da,

nohwiłdishñii. ²⁸ Áík'ehgo t'oh díi jji nołseełí, áigé' iskaą daadidliđí ndi Bik'ehgo'ihí'nań nkt'éégo bik'e'islaaná'; áí t'ohíi bitisgo Bik'ehgo'ihí'nań nohwik'e'islaa, nohwíi nohwi'odla' ayáháhi. ²⁹ Áík'ehgo hat'íi da'iidaą shihíi dagohíi hat'íi da'iidlaą shihíi zhá doo baa natsídaałkees da, doo nohwiini' hah da le'. ³⁰ Ni'godzáń biká' nnee iltah at'éégo hadaazt'i'íi áí zhá itisgo hádaat'ij: áiná' hat'íi bídn daanołinií Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa nohwá yígółsi.

³¹ Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee begoz'aaníi itisgo biká hádaakt'ij, áigé' díi dawahá ałdó' nohwíyéé doleeł. ³² Doo nédaaldzid da, doo hwoigo shiké' hołkah dahíi, Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa bilakt'áhgee daanliinií itah daanołijigo nohwá ngon'áá, áí bił goyikshóó. ³³ Dawahá nohwíyééhíi nohwaa nahinił le', tédaat'iyéhíi baa daanołmé'; bestso bizis doo są'i hileeh dahíi nádaadoł'aah, yaaká'zhí' ilínihií doo édijhi nádaadoł'aah, ákú da'in'ijhií doo keda'in'ijh dayú, la'ihíi dooleé doo nohwich'á' da'iyaa dayú. ³⁴ Dahayú nohwił ilíni siñilyú áí zhá baa natsídaałkees doo. ³⁵ Ík'eda' sołdlaago t'alkoná' nohwikó' daadilti' le', ³⁶ Nnee binant'a' ni'i'nehgee k'ad nadáhgo yiba' naháztaąhíi k'ehgo ádaanoł'ee le'; nadzáágo dáádítłh nyínłts'igo dagoshch'ij' yá ch'ída'itijh doleeł. ³⁷ Nadaal'a'á binant'a' nadzááná' daadéz'ijhií biyaa gozhóó doleeł: da'anii gánohwiłdishñii, ík'e'idleego, Dinołbih, yilniigo yich'ij' iikaah. ³⁸ K'ad t'é'is'ahzhí' godeyaayú, dagohíi hadiyeskaayú biká daadé'ijigo nadzááyúgo, áí nadaal'a'á biyaa gozhóó doo. ³⁹ Díi

bídaagonoŋsɪ, n̄nee bigowa golííní da'os'ah in'ìhíí hígháhgo yígóŋsɪyúgo yiká déz'ìj̄ doleeł ni', áík'ehgo bigowa doo ch'í'nódzíís át'éé da. ⁴⁰ Nohwíí aldó' t'alkoná' ìlch'ì'daanokt'ee, shíí n̄nee k'ehgo Niyááhíí dahagee nánshdáh, doo ndaashohíí dagee.

⁴¹ Peter gábiŋii, SheBik'ehń, ìlch'ígót'aahgo na'goni'íí bee yánłti'íí, ya' nohwíí zh̄a nohwá án̄nii née, dagohíí dawa bá án̄nii née? ⁴² Jesus gáníí, Hadń begondliŋgo na'iziidíí góyáni, binant'a' bigowaŋhíí yebik'ehgo nbilłtíí n'íí, dahagee idán nana'níłhghee idán nayiŋiih. ⁴³ Na'iziidíí binant'a' ábiłniiyú át'ìj̄go binant'a' nadzááyúgo, án biyaa gozhóq̄ doleeł. ⁴⁴ Da'aniigo gádaanohwiłdishnii, nant'án hat'íí bíyééhíí dawa yebik'ehgo na'iziidíí nbilłteeh doo. ⁴⁵ Áíná' áí na'iziidíí, Shinant'a' doo dáhah nadáh da, idiłdi'niiyúgo; isdzáné ła'íí n̄nee nada'iziidíí nadainłkaad nkegonyaayúgo, iyaa ła'íí idłaaq̄go bil nágodezyizyúgo; ⁴⁶ Áí na'iziidi binant'a' doo yiká déz'ìj̄ dagee, doo nyohíí dagee nadáhgo nbihłgeesh, áígé' hayíí doo da'odłaaq̄ dahíí bich'ì'zhinéégo nilteeh. ⁴⁷ Áí na'iziidi binant'a' hat'íí áile' hábit'iiníí yígóŋsɪ ndi doo hwaa ágádzaa da, doo hwaa ìlch'ì'ádidłaa dahíí nábi'diltsas. ⁴⁸ Áíná' na'iziidi binant'a' hat'íí áile' hábit'iiníí doo yígóŋsɪ dahíí, nábi'diltsas dábił'ehyú adzaayúgo ndi, déł'ih n̄bi'diltsas doleeł. Hadń łaq̄go baa hi'né'íí, án łaq̄go binádokił; hadń n̄nee łaq̄go yá'nné'yúgo, án łaq̄go yíná'dókeed doo.

⁴⁹ Shíí kq' ni'gosdzán biká'zhì' nkedinshniłgo niyáá: alk'iná' dilłki' le' lán! ⁵⁰ Shíí baptize áshidilne'; áí dáhah hadó' begolne'! ⁵¹ Ya' ni'gosdzán biká'zhì' ìlch'ì'gont'ééhíí nkeniiné'

daanołsi née? Dah, nohwildishnii; nnee ilk'idaashnilyú niyáá: ⁵² Kodé' godezt'i'go ashdla'i kih dała'á biyi' daagoljyúgo, taagi yich'i' nakilt'éé doleel, dagohíi naki yich'i' tałt'éé doo. ⁵³ Nneehń biye' yil nanágonłkaad doo, biye'ń bitaa yil nanágonłkaad doo ałdó'; la'íi isdzán bi'isdza' yil nanágonłkaad doo, bi'isdza'ń bimaa yil nanágonłkaad doo ałdó'; isdzán yá'yiehn yil nanágonłkaad doo, isdzán bá'yiehn yil nanágonłkaad doo ałdó'.

⁵⁴ Jesus nnee dała'at'éehíi yich'i' hadziigo ganniid, O'i'áh biyaayú yaak'os dahnankse'go daaljiyúgo dagoshch'i' gádaadołnii, Nagolłi ląą; áik'ehgo da'ágánągot'jil. ⁵⁵ Hayaage'go ńch'iidyúgo, Gozdog doleel ląą, daadołnii; áik'ehgo ágánągot'jil. ⁵⁶ Nohwíi nnee nzhóni ádaagonoł'ini, yaak'os la'íi ni'gosdzán hago ágonéhií bídaagonołsiná', hat'íi bighą k'ad ágonéhií doo bídaagonołsi da? ⁵⁷ Hat'íi bighą doo dánohwíi nohwi'at'e' hago'at'éé shihíi bídaagonołsi dashą'?

⁵⁸ Hadń naa dahgoz'aaníi nant'án yaa bil hi'ashyú dagoshch'i' bil ilk'ínágonłdóh; dahyúgohií aayanáltihíi yaa nidok'eelgo at'éé, áik'ehgo aayanáltihíi aasitini yaa niltéehgo, aasitiiníi ha'ánilt'e'. ⁵⁹ Doo ch'ínánódáh at'éé da, dá ąął na'ínılgo zhą, nildishnii.

13

¹ Áiná' la' nnee áígee dała'at'éehíi Jesus yil nadaagolni'go gádaayilnii, Ła' nnee Gálileegé' hikaihi Pílate nabistseedgo bidikíi la'íi Bik'ehgo'ihinań yaa dainé'íi bidikíi bil nanádisgeed

lé'e. ² Jesus gádaabilnii, Ya' áí nnee Gálileegé' daagolíníí nnee la'ihíí Gálileegé' daagolíníí bitisgo binchq' ye'ádaat'eehíí bighą biniidaagodeszaa daanołsı née? ³ Dah, nohwıldishnii: áíná' nohwíí daanohwinchq' doo bich'ą'zhı' ádaałne' dayúgo, nohwíí ałdó' áí k'ehgo nanołne'. ⁴ Dagohíí lah nnee tsebiits'ádah hilt'éhi Silóamgee tsée ilk'ehistł'ini nneezgo nadn'áhi biká' nágo'go nabistseed n'íí, ya' áí la'ihíí Jerúsalemgee daagolíníí bitisgo binchq' ye'ádaat'eehíí bighą adzaa daanołsı née? ⁵ Dah, nohwıldishnii: áíná' nohwíí daanohwinchq' doo bich'ą'zhı' ádaałne' dayúgo, nohwíí ałdó' áík'ehgo nanołne'.

⁶ Jesus ilch'ígót'aahgo na'goni'íí yee yaa nanágołni'go gáníí, Ła' nnee bidasts'aa hentiíníí biyi'gee ch'il fig holzéhi o'áá lé'e; áík'ehgo nneehń áí fig o'áhi bah dahnándahíí yiká déz'ıigo nyáá ndi doo la' da laą. ⁷ Nnee bidasts'aa hentiíníí bá yaa nádéz'iiníí gáyılñii, Kú dín'ıı, díí fig sikaadíí bah dahnándahíí biká nádışt'ıigo taagi łegodzaa, t'ah doo la' nádış'aa da: k'ínk'é; hat'íí bighą o'áá doleeł, doo bah dahná'ndah daná'? ⁸ Áík'ehgo gáníí, Shinant'a', ch'ík'eh da'áík'ehgo o'áágo łenágodáhgo nzhq, áík'ehgo dahat'ihita bich'ı' int'aaníí bił k'enádışhdlee: ⁹ Áík'ehgo bah dahnisdeeyúgo nł'tée: dahyúgohíí k'idńk'i. ¹⁰ Jews daagodnłsiníí bijıı Jesus la' Jews ha'ánáłséh goz'ąą yune' ilch'ígó'aah lé'e.

¹¹ Áıgee la' isdzán spirit nchq'i kah naghaago ábıłsini biyi' gołııgo tsebiits'ádah bił łegodzaahi itah lé'e, án hayaa isk'idgo doo ilk'idídqphi da.

¹² Jesus yiłtsąągo yich'ı' áníıgo gáyılñii, Isdzán,

kah nannaahíí bich'á' ni'doltjij. ¹³ Yiká ndelniigo dagoshch'í' isdzánhíí ilk'ínádezdoqod, áik'ehgo Bik'ehgo'ihinañ náshilziihgo bich'í' ahénsi, nii lè'e. ¹⁴ Áígee Jews ha'ánátséh yebik'ehñ hashkee, Jesus Jews daagodnksiníí bijjij ná'ilziihíí bigha, áik'ehgo nnee dała'at'ééhíí yich'í' hadziigo gáníí, Gostán iskaazhí' na'iziidíí bee goz'aq: áí gostán iskaaníí biyi' nádaanohtwidilziihyú nohołkáh, doo godilziníí bijjij da. ¹⁵ Jesus hananádiigo áí nneehíí gáyikni, Ni, nzhog adń'łni, nohwíí dała'á nołtjigo godilziníí bijjij nohwimagashi dagohíí nohwitúlgayé dahast'ooníí k'eda'ol'adgo túyú daadołogoz góya'? ¹⁶ Díí isdzánihíí, Abraham bich'á'gé' bi'dishchini, Satan dahbihest'oggo tsebiłts'adah bił łegodzaahi, godilziníí bijjijshá' doo k'e'it'ad da née? ¹⁷ Ágánniidná' nnee Jesus yich'í' daagot'iiníí ádaa yádaaniidzi: áíná' nnee la'ihíí dawa bił daagozhóq, Jesus dázhq nł'éégo adzaahíí bigha.

¹⁸ Áígé' Jesus gáníí, Bik'ehgo'ihinañ bilakt'áhgee begoz'aaníí hago'at'ééhíí? Hat'íí bił łisht'a nshné' baa nagoshni'? ¹⁹ Nnee la' mústard biyigé dázhq ałch'íséhi náidn'aqgo bikíyaayú k'eidnláá; áí ch'il dázhq nchaahi siljigo bich'ádaaz'aahíí biyi'yú dló' yúdahyú nada'iniihíí bit'oh ádaagozlaahíí k'ehgo Bik'ehgo'ihinañ bilakt'áhgee begoz'aaníí át'éé. ²⁰ Áígé' gánádo'niid, Bik'ehgo'ihinañ bilakt'áhgee begoz'aaníí hat'íí bił łisht'a nshné'go baa nagoshni'? ²¹ Isdzán ik'áán taadn ha'okáqgo bán benilzoolé yił ná'ist'oodgo qł dahńdilzoolíí k'ehgo Bik'ehgo'ihinañ bilakt'áhgee begoz'aaníí át'éé. ²² Jesus Jerúsalemyú higaałgo kłh nagoznilyú la'íí

daagotahyú ilch'ígó'aah lé'e. ²³ Ła' bich'ì' gánñiid, ShiNant'a', ya' nnee da'ayáhágo hasdáhikáh doleel née? Gáyilñiid,

²⁴ Ágołch'óshígo ch'ígót'i' ch'ínołkáh bich'ì' dahdaanołdoh: łáágo ha'akáh hádaat'ìi doleel ndi ch'éh ádaat'ìi doleel, nohwıldishñii. ²⁵ Bigowa golínií nádídáhgo dáádítìh nohwich'á' da'ditìhñá' da'dányú nasoziigo dáádítìhíí ndaanołts'igo gádaadołñiił, Nohwinant'a', Nohwinant'a', nohwá ch'í'íntìh; nohwich'ì' hadziigo gádaanohwıldonołł, Hagé' nałkaihi shì, shíi doo nohwídaagonsì da: ²⁶ Áiná' gánádaadołñiił, Niñááł da'iidąą ni', nohwida'itinyú ilch'ígon'aah ni'. ²⁷ Áiná' gánohwıldidołñiił, Hagé' nołkaihi shì doo nohwídaagonsì da, nohwıldishñii; yúwehzhì' nołkáh, daanohwigha nchọ'go ádaakt'ini. ²⁸ Abraham, Isaac, Jacob, łá'íi dawa Bik'ehgo'ihì'nań binkááyú nada'iziidi n'íi Bik'ehgo'ihì'nań bilakt'áhgee goz'ąą yune' naháztaągo daal'ìigo, áiná' nohwíi nohwich'á' da'detaągo, daalchag łá'íi nohwiwoo' kídaadołk'ash doo. ²⁹ Nnee ha'i'áh biyaadé'go, łá'íi o'i'áh biyaadé'go, yúdaazhidé'go, łá'íi hayaadé'go nihikáhgo, Bik'ehgo'ihì'nań bilakt'áhgee goz'ąą yune' dahnaháztaą doo. ³⁰ Nnee łá' iké'yú daanlii n'íi da'ítsé doleel; łá' da'ítsé daanlii n'íi iké'yú doleel.

³¹ Da'ái bijii łá' Phárisees daanlínihi baa hikaigo Jesus gádaayilñii, Kogé' dahnnáh; Hérod nizilhee hát'íi. ³² Jesus gábilñii, Ti'i, ái ba'íi k'ehgo nłini gádaadołñii, Díi jii łá'íi iskaą shíi ch'iidn nnee biy'gé' ch'ínihisood, łá'íi ná'isziih; nakiskaągo áníta shinasdziid ąął ashłeh. ³³ Da'ágát'éé ndi díi

jijí ła'íi iskaąą ła'íi nakiskaąągo da'ái k'ehgo hishgaal: Bik'ehgo'ihí'nań binkaáyú na'iziidi Jerúsalemýú zhá datsaah dábik'eh. ³⁴ Jerúsalem, Jerúsalem nłini, Bik'ehgo'ihí'nań binkaáyú nada'iziidi natsínłtseedíi, ła'íi nich'í' daahi'aadíi tsée bee nabida'tsisínłne'íi; tazhik'áne b'aadíi bit'ats'in bit'ááh yune' bizhaazhé onáyiniłí k'ehgo nichaąhášhé doo ałch'ídn łináhishniłł hasht'íi ndi doo hádaalt'íi da ni! ³⁵ Nikihíi yó'agodot'aą: da'aniigo gádaanohwiłdishni, Bik'ehgo'ihí'nań bizhi' yee higaalń ba'ahégosini at'éé, daadołnihií bijijí zhá nadaashołtséh.

14

¹ Łah Jews daagodnłsiníi bijijí Jesus Phárisee nant'án nłini bigowa yune' iyaąyú óyáągo, dé'at'éégo daayinł'íi l'é'e. ² Jesus ła' nnee nádaanilzołi yiłtsąą. ³ Áik'ehgo nnee begoz'aaníi nł'éégo yídaagołsini ła'íi Phárisees daanłini yich'í' hadziigo gáyihni, Ya' godilziníi bijijí na'ch'ilziihgo goz'aą née, dah née? ⁴ Doo hadń bich'í' hanadzii da l'é'e. Áik'ehgo nnee kah yaa nagháhíi náidnłqozgé' náilziih, áigé' onáyil'aad. ⁵ Áigé' gánádaabiłłniid, Hadń godilziníi bijijí bitułgayé dagohíi bimagashi o'í'án yúyaa ogo'yúgo dagoshch'í' hanáidishood ya'? ⁶ Áigee doo hadń hananádzii da l'é'e.

⁷ Nnee kú neheskaihií hagee nnee itisgo ádaat'eehií dahnádaadinibihgee dahnihbijłgo yiłtsąąná' ilch'ígót'aahgo na'gońi'íi yee hadziigo gáníi, ⁸ Ni'inehgee da'idaąyú nńáh, niłłniidyúgo, nnee itisgo ádaat'eehií dahnádinibihyú dahnódaa hela'; ágándzaayúgo nnee nitisgo at'éhi, Kú nńáh,

bildo'niid n'íi; ⁹ Áík'ehgo nnee bá da'idaaní nich'í' nigháhgo gánikdidoniigo at'éé, Ai dahsíndaageehí díi nneehíi baa goñ'aah; ádaayándzigo dá'ích'í'égee goz'aagee dahndaal. ¹⁰ Kú nnaáh golzeego naa ch'ínihít'áago akú nyaago dá'ích'í'égee goz'aagee dahndaal; áík'ehgo nnee bá da'idaaní nyaáago, Shit'eké, yúdahgee dahndaal, niñniigo, kú neheskaihíi biñáal itisgo nni'dilteeh. ¹¹ Hadn itisgo adéstijhñ ádaagoch'olba'go adolñiik; áiná' ádaagoch'olba'n itisgo at'éégo adolñiik.

¹² Jesus nnee bá da'idaaní alód' yich'í' hadziigo gáyilñii, Nigowagee ha'iz'aago da'idaayúgo, dagohíi o'i'áago da'idaayúgo, doo dá nit'eké, nik'isyú, nik'íi, dagohíi ízis da'it'iiníi na'ashhahgé' daagolíníi zhá, Kú nohołkáh da'olsaayú, biñni da; ágándzaayúgo ni alód', Kú nnaáh, nádaaniłdo'niiki at'éé, t'aazhí' ni nich'í' naná'doho'nił. ¹³ Ná da'idaayúgo tédaat'iyéhíi, baa dahnagoz'aaníi, doo nadaakai dahíi, la'íi biñáa édaagodinií, Da'olsaayú nohołkáh, daabiñni doo: ¹⁴ Áík'ehgo niyaa gozhóq doleek; ái doo hat'íi nich'í' nanádaihi'niik dahíi bigha: nnee nht'éhi nanezna'íi naadikaihíi bijji nich'í' nanádo'nił.

¹⁵ Nnee la' Jesus yił iyaaníi díi yidezts'aago gábilñii, Bik'ehgo'ihí'nañ bilakt'áhgee goz'aq yune' hadn bán yiyaa doleekíi biyaa gozhóq doleek. ¹⁶ Jesus gábilñii, Nnee la' ízisgo bá da'idaago, nnee l'áago, Kú da'olsaayú nohołkáh, yilñiid lé'e: ¹⁷ Áigé' da'idaaní biká' ngonyáagee binal'a'a gáyilñii, Hayíi, Kú nohołkáh, daabikdeniidíi, Yushdé', daabiñni; alk'iná' aal á'ilzaa. ¹⁸ Áiná' nnee dała'a daantijgo, Doo akú disháh da, daañii

nkegonyaa. Nnee da'iltsehíí gáníí, Ni' nagohéñii ni', áí nish'íyú díyáá: shá ch'ígon'aah, nánoshkqah. ¹⁹ Ła'ihíí gánádo'niid, Shíí magashi bena'ibaasé gonenan nahéñii ni', áí bínshááhyú díyáá: shá ch'ígon'aah, nánoshkqah. ²⁰ Ła'ihíí áldó' gánádo'niid, Shíí shi'aad gozlii ni', áí bigha doo ákú nsháh da. ²¹ Nal'a'á binant'a' áí nneehíí hat'íí daañihíí yił nagosni'. Nant'ánhíí bágóchíidgo binal'a'á gáyilñii, Ti'i, dahale, kñh goznílii biyi' da'itinyú, kñh bigizh ch'énádaagozt'i'yú nnee tédaat'iyéhií, baa dahnagoz'aaníí, doo nadaakai dahíí, ła'íí binaá édaagodiníí, Yushdé', daabilñii. ²² Áigé' nal'a'áhíí binant'a' gáyilñii, Shinant'a', áshilñiihíí alk'iná' begolzaa, ndi t'ah goz'aa. ²³ Nant'ánhíí binal'a'á gáyilñii, Ti'i, da'itinyú ła'íí kñh binaayú ch'il lédaant'i'yú nihiyóód, áík'ehgo shigowa yune' ch'ilaa doleeł. ²⁴ Nnee, Kú da'otsaayú nohołkáh, ch'éh ádaabildeñiidíí shi'idán doo daayolñh at'éé da.

²⁵ Jesus nnee ląągo yił nálseeł: áí yich'í' adzaago gáyilñniid, ²⁶ Dahadn shaa nyáahn bitaa, bimaa, bi'aad, bichagháshé, bik'isyú, bilahkiyú, ła'íí dabíí bi'ihina' ndi shitisgo bil nzhooníí, án doo shiké' higaakíí át'éé da. ²⁷ Dahadn bitsi'ılna'ááhíí doo dahiditñhgo shiké' dahdigháh dahn, doo shiké' higaakíí át'éé da. ²⁸ Nohwitaahyú dahadn yúdahyú nil'ąągo ilk'e'isht'i nziyúgo, án iłsé ndaahgoshá' da'kwíí ileeh shihíí yotag, dá bínil'aa shi' aał ashłézhñi' nziigo? ²⁹ Dahyúgohíí kñh bit'ááh lédn'aahíí aał áyílaaná' hat'íí áile'ihíí doo aał áile' yínés'aa dayúgo, nnee binaáł doo aał áile' dahíí baa daadloh nkegonyaa, ³⁰ Gádaañigo, Áí

n̄neehíi itl'i nkegonyaa ndi doo ʔaʔ áile' yínés'ʔa da. ³¹ Ła'íi nant'án, nant'án ła' yil nagonłkaad doleelyúgo, iltsé ndaahgosʔa' yaa natsekees, shisiláada gonenango doo nánhóltag dayú ła' nant'ánhíi bisiláada nadin doo nánhóltag dayúhi bił nagonshkaad dábik'eh shi, nzigo? ³² Dahyúgohíi, yil nagonłkaadíi t'ah nzaadgé' hikaahná', bá ch'iníih nadai'aahíi bidázhzi' daidil'aa gádaayikđiniihgo, Iłt'eké náodleeh. ³³ Áík'ehgo nohwitahyú dahadń bíyéehíi dawa bił nzhóphíi bigha doo yich'á'hígháh hát'íi dahń, doo shiké' higaahíi át'éé da.

³⁴ Ishiih nłt'éé, ndi ishiih doo nk'ózh da siliiyúgo, hat'íi bee nk'ózhgo ánálne'? ³⁵ Łíi bichan ndi bił nadigeedgo kiyaayú doo nalkaad bik'eh da; daazhógo ch'éłkáad. Hadń bijeyi' golínií íyésts'ʔa le.

15

¹ Tax bich'í' nadaahi'niiłi ła'íi n̄nee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíi dawa Jesus yídaayésts'ʔaago yich'í' nihikáh lę'e. ² Phárisees daanłini ła'íi begoz'aanii ye'ik'eda'ılchíhi Jesus yída'iltahgo gádaanii, Ái n̄nee, n̄nee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíi yich'í' nihikáh, ła'íi yil da'ayaa.

³ Áík'ehgo Jesus ilch'ígót'aahgo na'goni'íi yee yil nagolni' gániiigo, ⁴ Nohwitahyú ła' dahadń dibelii dała'á gonenadín da'izliiyú yinoyolgo, dała'á ch'a'oyáayúgo, ngost'ádin ngost'áihíi dakú nyiniłshá', áiná' dała'á bich'á' ch'a'oyáahíi yika ntaah, dá náidnłtizi'zhi'? ⁵ Náidnłtijná' yaa bił gozhógo biwosyú dahilteeh. ⁶ Bigowayú nádzáago bit'eké ła'íi ba'ashhahgé' daagolínií dała'áyílaago

gádaayĩn̄ii, Shił nohwił daagozhóó le'; shidibehĩí ch'a'oyáá n'íí nádĩłtĩh. ⁷ Da'áík'ehgo aldó' n̄nee dała'á nchọ'go at'ééhń binchọ' yich'á'zhị' adzaahń, ngost'ádin ngost'ái n̄nee daanjọọ daanzigo binchọ' doo yich'á'zhị' ádaane' dahíí bitisgo yaaká'yú baa koł daagozhóó doleeł, nohwildishn̄ii.

⁸ Isdzán ła' zhaali béshłigai be'alzaahi gonenan nainilgo, dała'á baa ch'a'oltọ'yúgo, kọ' yidiltłaadgoshą' nágołshóhgé' yiká déz'j̄j̄, danáidn'aązhị'? ⁹ Náidn'aąná' bit'eké ła'íí ba'ashhahgé' daagolíníí dała'áyíłlaago gádaayĩn̄ii, Shił nohwił daagozhóó le'; zhaali shich'a'oltọ' n'íí nádĩ'ąą. ¹⁰ Da'áík'ehgo aldó' n̄nee dała'á nchọ'go at'ééhń binchọ' yich'á'zhị' adzaahíí bighą Bik'ehgo'ihĩ'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíníí bináál gózhóó doleeł, nohwildishn̄ii.

¹¹ Jesus gánádo'n̄iid, ła' n̄nee biye' naki golj̄j̄ lé'e: ¹² Iké'gee nagháhíhíí bitaa gáyĩn̄ii, Shitaa, dawahá n̄iyééhíí łahzhị' shiyéé doleełíí shaa nné'. Áík'ehgo bá ilk'íyíné'go yaa yiné'. ¹³ Da'kwíí iskaą hik'e iké'gee nagháhíhíí dawahá bíyééhíí dała'áyíłlaago n̄zaadyú óyáá, ákú da'adzaayú análwołgo dawahá bíyéé n'íí ąął ch'ayishchĩh. ¹⁴ Dá ąął ch'ayishchĩj̄n̄á' áígee shiná' góyéégo daagodeyaa lé'e; áík'ehgo dawahá yidn̄ nlij̄go nkenyaa. ¹⁵ N̄nee ła' áígee daagolíníí yá ná'nziid; góchi yá nádĩ'né'go. ¹⁶ Góchi bi'idán dák'azhą yiyąą ndi n̄nee doo ła' bá'diné' da. ¹⁷ Ídínágoszj̄j̄dgo gádĩłdĩ'n̄ii, Shitaa yánada'iziidíí łąągo bi'idán daagolj̄j̄, ik'e'an nazn̄ilgo, áiná' shihíí shiná' dák'azhą shizilthee! ¹⁸ Shíí nádishdáhgo shitaa bich'j̄'yú nádésdzá, áík'ehgo gábĩłdishn̄iih, Shitaa, yaaká'zhị'

bich'í', ła'íí ni nich'í' nchọ'go asdzaa, ¹⁹ Doo niye' daashilch'inii bik'eh sitíí da: nánada'iziidíí k'ehgo nashínłteeh. ²⁰ Áík'ehgo nádiidzaago bitaa yich'í' onádzaa. T'ah nzaadgé' nádaalná' bitaa biltsąągo baa ch'ozbaadgo bich'í' nádilwod, bizénáschidgo bizts'qs lẹ'e. ²¹ Biye' gábilni, Shitaa, yaaká'zhí' bich'í', ła'íí ni nich'í'nchọ'go asdzaa, doo niye' daashilch'inii bik'eh sitíída. ²² Áíná' bitaahíí yánada'iziidi gádaayilni, Diyágé dážhó itisgo nł'éhihíí kú ndaanoltsoosgo bá ádaagole'; gan bik'edn'áne bik'e daadołaa, kee alđó' bá ádaagole': ²³ Magashi zhaazhé bidinesk'ah n'íí nádaadoł'e'go bá daazołhee; áík'ehgo daahiidaągo nohwil daagozhó le': ²⁴ Díí shiye' daztsąą nsí n'íí t'ah hiąaa ląą; ch'a'otkizh n'íí nádiltíłh. Áík'ehgo bil daagozhó nkegonyaa. ²⁵ Biye' iltsé nagháhihíí k'edolzaayú naghaa n'íí nádaa: án kih yit'ahzhí' nnyááná' besh dilwoshé bee idot'aalná' da'ch'ilzhishgo yidezts'ąą. ²⁶ Nada'iziidi ła' yiká ánniidgo nayidilkid, Hat'íí bighą ágot'íłh? ²⁷ Gábilni, Nidizhé nádzáá; nitaa magashi zhaazhé bidinesk'ah n'íí bá zesdłł, nidizhé dánł'ée nt'éego baa nadzááhíí bighą. ²⁸ Áík'ehgo bágóchłłgo doo ha'agháh dahíí bighą bitaa bich'í' ch'ínyáago, Ha'ánnáh, bilniigo náboqąąh lẹ'e. ²⁹ Bitaa yich'í' hadziigo gáyilni, Doo alch'ídé łegodzaa da nich'oshniigo áshilniihíí dawa bikísk'eh ánsht'ee ni'; ndi gantł'ízí zhaazhé ndi t'ah doo hwaa shaa nłteeh da, shit'eké bil shil daagozhó le'at'éhi: ³⁰ Áíná' díí niye', bizháan da'adzaahíí yil anákeelgo dawahá níyéé n'íí ąął ch'ayishchłłná' nádzááyú, dagoshch'í' magashi bidinesk'ah n'íí bá zínłłł.

31 Bitaa gábil̄nii, Shiye', ni nił gonsht̄ij, shíyééhíí dawa niyéé. 32 Nohwił daagozh̄oó, nohwił gonedl̄ijgo dábik'eh go'íí: díí nidizhé daztsaągo daandz̄i n'íí hiṅaa; ch'a'otłizh n'íí nádilt̄ijh.

16

1 Jesus bitsilke'yu yich'í' hananádzii, Łah n̄nee ízigo it'ini ła' n̄nee bána'iziidihi bíyééhíí dawa yinádéz'ijgo nyink̄t̄ij lé'e; áí n̄nee ízigo it'ij n'íí gádaabilch'inii, Níyééhíí yinádéz'iiníí dawahá nich'á' da'izl̄ij áil'ij. 2 Áík'ehgo bána'iziidíí, Yushdé', yil̄n̄niidgo gáyil̄nii, Hat'íí láą daanilch'iniiigo naa idists'ag? Naltsoos biká'dawahá shíyééhíí shá beda'izoh n'íí shaa nán'aah; k'adíí dawahá shíyééhíí doo shá binádín'ij da. 3 Na'iziidíí gádil̄d'nii, Hago laą ashne'? Shinant'a' dawahá bá binádesh'ij n'íí shich'á' nágodn'aa: doo nagoshgeed bik'eh da; idóshkeedyúgohíí ádaayánsdz̄i. 4 Shíí hago ashne' bígons̄i, kodé' ch'ináshi'dolt'e'go n̄nee bitashaa doleel̄go. 5 Áík'ehgo binant'a'íí yaa hadais'aa n'íí, Yushdé', daayil̄niiigo, da'iltséhihíí gáyil̄nii, Shinant'a' da'kwíí naa ha'áá? 6 Mazhíil̄ dała'á gonenadíni ik'ah bee kedaanes'aaągo, nii. Áík'ehgo gánáyil̄do'n̄iid, Dagoshch'í' n̄daahgo ashdladin zhá shaa ha'áá anágódle'go k'e'ılchíí. 7 Ła' gánáyil̄do'n̄iid, Nihíí da'kwíí naa ha'áá? Áík'ehgo gáníí, T'oh naghái ízis nchaahíí dała'á gonenadín dádeskadgo. Áík'ehgo gánáyil̄do'n̄iid, Tsebídin zhá shaa ha'áá anágódle'go k'e'elchíí. 8 Nant'án bána'iziidná' bich'í' nach'aahn̄, Gonyááyú ándzaa laą, yil̄nii: díí j̄ij ni'gosdzán biká' ágot'ee zhiṅéé

nakaihíí daaḷinolt'ííhíí, idindíín zhinéé nakaihíí bitisgo daagoyáá. ⁹ Ni'gosdzán biká' ízis it'iiníí bee nohwit'eké ádaagoldle'; áík'ehgo ásdjiddgo dahazhí' daagolííyú nohwá ch'ídaadotíí, nohwildishnii. ¹⁰ Hadn da'ayáhágo ágot'eehíí ndi begondljiigo nayik'í'iziidyúgo ízisgo ágot'eehíí áldó' begondljiigo nayik'í'iziid doleek: hadn ayáhágo doo bik'ehyú át'éé dayúgo dázho itisgo doo bik'ehyú át'éé da doleek. ¹¹ Áík'ehgo ni'gosdzán biká' it'iiníí doo nzhoggo ádaanołsı dayúgo, hadn yaaká'yú it'iiníí nohwaa yiné' áiná'? ¹² Ła' bíyéhi doo bá nzhoggo ádaanołsı dayúgo, hadn dánohwíí nohwíyéehíí nohwaa yiné' áiná'?

¹³ Doo hadn binant'a' naki da: dała'a bił nchq'ná' ła'ihíí bił nzhog doleeki át'éehíí bigha, dagohíí dała'a yotq'ná' ła'ihíí yich'olaa doleeki át'éé. Bik'ehgo'ihí'nań ła'íí it'iiníí dała' doo hago'at'éégo bá na'ch'iziidi at'éé da. ¹⁴ Phárisees daanlíni, zhaali ádáhádaat'ínihi, díí dawa daidezts'aqaná' Jesus yaa yádaakti'go yaa daadloł lę'e. ¹⁵ Áík'ehgo gáyiknńiid, Nńee binadzahgee daanołshog ádaanoł'jii ndihíí Bik'ehgo'ihí'nań nohwijíí yune'íí yígolsı: nńee hat'íí itisgo ádaayońiihíí, áí Bik'ehgo'ihí'nań bił nchq'. ¹⁶ Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí ła'íí binkááyú nada'iziidíí ádaańiihíí yebik'ehgo ngóhéyáá, John nyáázhi': áígé' yushdé' godezt'i'go Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee begoz'aaníí nkt'éégo baa na'goni'íí t'ah baa nadaagolni' goldoh, áík'ehgo nńee dała'a daantjige dázho hádaat'jigo ídéédaalnaa. ¹⁷ Yáá ła'íí ni'gosdzán biłgo bech'igońáhgo doo nyee da, áiná' begoz'aaníí dázho da'ayáhágo ndi bech'igowáhgo nyee.

18 Dahadn bi'aad yil ik'inat'aazhgo la'i yil nnananaayugo an nant'i' naghaa: la'ii dahadn isdzan bika' y'onayilt'e'n yil nnaayugo ai nnee nant'i' naghaa.

19 Lah nnee izisgo it'iinii, nak'a' nte'ehi kichiigo dot'izhi bidiyage le'e, dajji biigha idan lan ilinii zha yiyani. 20 Ai nnee bich'igot'i'gee la' nnee idokeedi da lood zahi, Lazarus holze'hi, ndaabich'istij.

21 Nnee izis it'iinii iyaage' ban bizhool nanidehii sha don'e' hado' nzi le'e: la'ii lichane baa hikahgo bika' loodii daayilnaad.

22 Nnee tet'iyé n'ii daztsaago Bik'ehgo'ihina' binal'a'ayaakayú daagolii'ni Abraham bijilázhij' idéyolta'go onadaabistij le'e: nnee izis it'ij n'ii aldó' daztsaago le'ij.

23 Ch'iidntahyú dazhó biniigonl'éego hadag dez'ijigo nzaadyú Abraham Lazarus idéyolta'go yiltsaa.

24 Aik'ehgo Abraham nawode yich'i' anniid, Abraham, shitaa, shaa ch'onba'go Lazarus shich'i' n'aa, bilazhoozhii tu bee nayolt'oodgo shizaad sha yinok'az; dii ko'ii biyi' nyeego shich'i' nagowaahii bigha.

25 Aina' Abraham gabilnniid, Shiye', t'ah hinnana' binanlnih, dawaha nte'ehii nyee ni', aina' Lazarus doo hat'ii nte'ehi biyee da ni': kadii an nte'ee'go abi'dilzi, aina' nihii kadii niniigonl'éé.

26 Nohwii nohwizhgee dazhó yuyahgo nalwozh aldó': aik'ehgo kode' azhi' nach'idikah doleel n'ii doo hago'ate'ee'go akú nach'idikah at'ee da; aina' doo yushde' nach'idikah at'ee da.

27 Aik'ehgo nnee izis it'ij n'ii ganniid, Shitaa, nanoshkaah, Lazarus shitaa bigowayú n'aa:

28 Shik'isyú ashda'i golij; ai doo kuyaa goyee'go

goz'aq̄ yuyaa dikáh da doleehíí bigha Lázarus bił nagolni'go n'áá. ²⁹ Abraham gábiln̄niid, Bíí Moses ła'íí Bik'ehgo'ihinań binkááyú nada'iziidi n'íí k'eda'ashchiiníí yedaagoyihíí; áí yídaayésts'aq̄ le'. ³⁰ Ágán̄niid, Dah, shitaá Abraham: áiná' dahadń daztsánihi bich'á'gé' nán'ááyúgo shik'isyú binchq̄'íí yich'á'zhí' ádaane' doleel. ³¹ Abraham gánábil̄do'niid, Moses ła'íí Bik'ehgo'ihinań binkááyú nada'iziidi n'íí k'eda'ashchiiníí doo daidits'ag dayúgo, daztsáni naadiidzaago bił nadaagolni' ndi doo da'odlaq̄ da doleel go'íí.

17

¹ Jesus bitsilke'yú gáyih̄n̄niid, Nakídintaahíí dábegolne' go'íí, áiná' hadń na'intaahíí bá góyéé doleel. ² Tséé be'ik'áhi nchaahi bik'osyú bídestl'q̄q̄go túnteel beh hilt'e'go bá nzhq̄ doleel ni', díí doo ízigo ádaat'ee dahíí dała'á nchq̄'go at'íígo doo áile' da doleehíí bigha.

³ Ídáadaadesólt'íí: nik'isn nich'í' nchq̄'go at'ííyúgo bee bich'í' yán̄ti'; áík'ehgo, Shaa nágodin'áah, niłniiyúgo baa nágodin'áah. ⁴ Dała'á jji gots'idn nich'í' nchq̄'go ánádzaayúgo, gots'idn nich'í' ánádzaago, Shaa nágodin'áah, niłniiyúgo, baa nágodin'áah. ⁵ Jesus binadaal'a'á gádaabil̄ni, Nohwi'odlaq̄'íí dayúweh nohwá bínáhodaalgo áńłs̄i.

⁶ Áík'ehgo Jesus gádaabil̄ni, Nohwi'odlaq̄' mústard biyígé ga'at'éeyúgo ndi, díí ts̄i s̄ycamine holzéhi gádaabil̄dołni, Dáni nikeghadgé' hádn̄łts'q̄q̄go túnteel biy'í'gee ík'endléé; áík'ehgo da'án̄niiyú ane' doleel. ⁷ Nohwitahyú ła' bána'iziidíí bá nagodz̄iizyúgo, dagohíí magashi bá nanyoodyúgo,

ya' kíyaagé' nádzáágo gáyihñiih nées, Yushdé', dák'ad ndaahgo ináá? ⁸ Dah, áiná' gáyihñiih, Shá á'íle', áigé' ík'e'idleego shich'í' n'ííkáah, aqł iyáágé' aqł ishđlaayúgo; bikédé'go ináá ła'íi idłáá. ⁹ Ya' bana'iziidíi da'áyihñiiyú adzaahíi bigħa, Ahíyi'ee, yihñii nées? Dah, nsı. ¹⁰ Nohwíi ałdó' da'ánohwiłdı'niihíi dawa ádaasolaayúgo gádaadołñiih, Nohwíi doo nił daandlıi dago ná nada'iidziid: hat'íi, Ádaale', nohwiłdı'niihíi zhá ádaasiidlaa.

¹¹ Jerúsalemyú higaalyú Jesus Samária ła'íi Gálilee bigizhyú higaal lé'e. ¹² Gotah yuñe' oyáágo nñee gonenan lóod doo ínádih dahi, léprosy holzéhi, yaa nakaihi baa hikai, ái da'anahyú nazıigo, ¹³ Daadilwoshgo gádaañii, Jesus, Nant'án, nohwaa ch'onbáah. ¹⁴ Jesus ái nñeehíi yiltsaągo gádaayihñii, Daadołkáhgo okaąh yedaabik'ehi bich'í' ch'í'nah ádaadołde'. Hikahná' nkt'éé nádaasdlıi lé'e. ¹⁵ Ái nñee dała'á nábi'dilziihíi yigołsııdgo t'aązhi' Jesus yaa nadzáá, nádziihíi Bik'ehgo'ihí'nań ya'ahénzigo dilwoshgo, ¹⁶ Jesus biyahzhi' hayaa adzaa, Ahíyi'ee, yihñiiigo: án Samáriagé' gólínihi. ¹⁷ Áigé' Jesus gábiñii, Gonenan nádaadziihná' ngost'áihíi hayú? ¹⁸ Dadín zhá lahgé' nñeehihi t'aązhi' nadzáá, Bik'ehgo'ihí'nań ya'ahénzigo. ¹⁹ Nádnáhgo hínáál, ni'odłá'íi nkt'éégo ánániidlaa, yihñii.

²⁰ Phárisees daanlíni Jesus nayídaadilkidgo gádaayihñii, Da'os'ah Bik'ehgo'ihí'nań nant'aa doleełi kú bengowáh? Jesus gáníi, Doo hwit'ııgo kú bengowáh da: ²¹ Kúnko dín'ıı! dagohíi, Nláhyú nláh! doo daach'inii da: Bik'ehgo'ihí'nań ałk'iná' nohwiyi' yuñe' nant'aa. ²² Jesus bitsıłke'yu gáyihñii,

Shíí, n̄nee k'ehgo Niyááhíí bijjì dała'á nách'otśéh hádó' daanołśjìh doleeł, ndi doo ndaahołśéh át'ée da goldohíí dahagee biká' ngowáh. ²³ Nláhyú daadeł'íí, dagohíí, Kú daadeł'íí, daanołwiłch'inii doo: áíná' akú dołkáh hela', biké' dołkáh hela'. ²⁴ Hada'didla'íí bee yáá dáłázhińéé'g' łahzhińéégo bee got'jì nágodleeł; áík'ehgo shíí, n̄nee k'ehgo Niyááhíí, ánsht'ee doleeł ch'í'nah áshi'delzaahíí bijjì. ²⁵ Dabí'iltśé łąągo shiniigodilńe'go daałinolt'jìkíí doo hádaashit'jì da doleeł. ²⁶ Noe t'ah gołjíná' ágot'ee n'íí k'ehgo shíí, n̄nee k'ehgo Niyááhíí, nánshdáhíí bijjì ałdó' ágágot'ee doleeł. ²⁷ Áíná' Noe tsina'eełíí yiyi' oyaazhì' da'ch'iyąą ni', da'ch'idłąą ni', nnádaach'ikśe' ni', łá'íí łaa daagoch'ihiniłgo nnádaaze' ni', áígé' tú idezjoolgo ąął tú bił daach'idesdzii'. ²⁸ Lot t'ah gołjíná' ałdó' da'ágágot'ee ni'; da'ch'iyąą ni', da'ch'idłąą ni', nada'ch'ihihłjiih ni', kaa nadaahi'niih ni', k'eda'ch'idilee ni', łá'íí gowa ądaagoch'ile' ni'; ²⁹ Áíná' Lot Sódome'g' ch'ínyááhíí bijjì kọ' łá'íí tsée łikọ'i, brimstone holzéhí, yaaká'g' náttąągo ąął daakowąą'. ³⁰ Shíí, n̄nee k'ehgo Niyááhíí, ch'í'nah ádideshdle'híí bijjì ałdó' ágágot'ee doleeł. ³¹ Áí bijjì hadń bikłh biká'yú dahsdaahn bikłh yuńe' bíyééhíí siné'i, gódah yiká o'ánáodáh hela': da'áík'ehgo ałdó' n̄nee k'edolzaahíí yiyi' naghaahn t'ąązhì' ánáo'ne' hela'. ³² Lot bi'aadń bínadaałjiih. ³³ Dahadń bi'ihí'na' yaa bił goyééhń, áí bich'ą' da'izłjii hileeh; áíná' dahadń ádaayis'nahgo bi'ihí'na' da'izłjii siljii'ń ihí'naa doo ngonel'ąą dahíí yee hińaa doo. ³⁴ Shíí gánohwiłdishńii, Áí bitł'é' n̄nee naki dashteezhgo, dała'á nádiltehná' łá'íí da'akú sitjì

doo. ³⁵ Isdzáné naki h́sht'a da'ik'aayúgo, dała'á nádiltehná' la'íí da'akú sidaa doo. ³⁶ Nnee naki k'edolzaayú na'aashyúgo, dała'á nádiltehná' la'íí da'akú sizijí doo. ³⁷ Hayú, nohweBik'ehń? daabilnii. Jesus gádaabilnii, Dahayú its'í siné'yú ch'ishoogi dała'at'éé doleel.

18

¹ Da'ch'okaqah nt'éégo doo kil iyeeh dago Jesus na'goni'íí bee ilch'ígó'aahgo ² Gánniid, Łah kih goznilyú yánáltihń gólíí, Bik'ehgoihinań doo yidnłsini da, nnee doo bil ilíni da: ³ Ła' isdzán, itsaa nlíni, áígee golíni dakozhá baa nadáhgo gábilnii, Shá ilk'ígodnłdóqoh, nnee la' shik'enniihíí bigha. ⁴ Dét'ihézhi', Dah, yilnii: ndi bikédé'gohíí dabíí gádilđi'nii, Bik'ehgo'ihinań doo dinsi da, nnee doo shil ilíí da; ⁵ Da'ágát'éé ndi díí itsaahíí ts'ishildijihíí bigha bá ilk'ígodishdóqoh; dahyúgohíí kú nádáh nt'ééyúgo shiyilhá. ⁶ Jesus gánádo'niid, Yánáltihń doo dávik'ehyú at'éé dahń ánniidíí idaayesólts'aq. ⁷ Bik'ehgo'ihinań nnee hayinilíšha' dajji biigha la'íí dat'é' biigha bich'i' ádaaniihíí bich'i' idésts'aqago nzaad godihigháh ndi yá ilk'ígodildóqoh. ⁸ Dagoshch'i' yá ilk'ígodildóqoh, nohwildishnii. Da'ágát'éé ndi shíí nnee k'ehgo Niyááhíí nánsdzaagoshá, ni'gosdzán biká' nnee daashodlaaníí la' daastséh shi? ⁹ Jesus nnee la' dážhó nshoq daanzigo dabíí zhá ádaa da'odlíigo, la'íí doo hadń yil da'óltagi da, ilch'ígót'aahgo na'goni'íí yee hadziigo gáyilnii: ¹⁰ Łah nnee naki wá'yú da'ch'okaqah goz'aq yune' o'áázh lę'e; dała'á Phárisee nlíni, la'ń tax bich'i' nadaahi'níli. ¹¹ Phárisee nlínihn ídá'okaqahgo

gáníí, Bik'ehgo'ihí'nań, shíí ła' nņee ádaat'eehíí k'ehgo doo ánsht'ee dahíí bighą naa ahénsi, áí aadaanchi'íí, doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí, nant'i' nadaakaihíí, díí tax bich'i' nahi'niłń ndi doo bik'ehgo ánsht'ee da. ¹² Shíí dałán godilziníí biyi' nakidn dáshiná' oshkaąh, ła'íí dawahn shíyééhíí dágonenanyú ilk'é'ńilgo dała'á Bik'ehgo'ihí'nań bich'i' nanáhishnił. ¹³ Áiná' tax bich'i' nahi'niłihń da'anahyú sizijigo bijííłáhzhí' nyínłts'i, dá doo hadag dighaalé gáníigo okaąh, Bik'ehgo'ihí'nań, shíí shinchọ' ła'nihi shaa ch'onba' le'. ¹⁴ Shíí nohwil nadaagoshni', Áí nņeehn gowayú onádzaa, Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee bízhą binchọ' n'íí bich'á'né'ná' ła' nņeehíí, dah: hadń itisgo ádestiłhń ádaagoch'olba'go ádolnił; áiná' hadń ádaagoch'olba'ń itisgo at'éego ádolnił. ¹⁵ Jesus mé' baa ndaach'iheznił lé'e, yiká ndaadilniłh daabich'ido'ńíigo: áiná' Jesus bitsilke'yu daayilłtsąago, Doo ágádaakt'i' da, daabilniłid. ¹⁶ Áiná' Jesus, Yushdé', daayilniigo, Ch'ík'eh chągháshé shich'i' nihikáh le', doo t'ąązhí' daahínółłtą' da; bíí ga'ádaat'eehíí Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee daanlił, niigo. ¹⁷ Da'aniiigo gádaanohwiłdishnił, Dahadń chągháshé ałch'íséhií k'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee begoz'aaníí nágodn'ąayúgo zhą Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee daanliinił itah hileeh. ¹⁸ Łah nant'án Jesus nayidikidgo gáyilnił, Iłch'ígó'aahíí nł'éhi ńłinihi, hago łaą áshne'go ihí'naa doo ngonel'ąą dahíí bee hinshnaa doleel? ¹⁹ Jesus gábilnił, Hat'íí bighą nņee nł'éhi shilnił? doo hadń nł'éé da go'íí, dała'á zhą, Bik'ehgo'ihí'nań zhą.

20 Bik'ehgo'ihí'nań ngon'áá lé'ehúí bígońłsí go'íí, Doo nant'í' nach'ighaa da, Doo ich'izilhee da, Doo ich'in'íih da, Doo lé'ch'ılchoo da. Kitaa ła'íí kimaá ch'idńłsí. 21 Nńeehíí gábilńii, Áńi nashaagé' godezt'i'go áí dawa bee áńsh't'ee. 22 Jesus áí yidezts'aąńá' gábilńii, Dała'á zhá doo bee áńt'ée da: ti'i, dawa ńiyéehíí naa nahonńihgo, zhaalihíí tédaat'iyéhíí bita'iníih, áík'ehgo yaaká'yú dawahá łań íłni ńiyéé doleeł: áíná' yushd'é, shiké' dahsinnáh. 23 Áí yidezts'aąńá' doo bil gozhóq da silji: dázhó ízis it'íihíí bighą. 24 Doo bil gozhóq da siljiigo Jesus bígołsíidńá' gáníí, Nńee ízis da'it'iiníí Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee daanliiníí itah daaleehgo dázhó bá nyee! 25 Łíí bighán ha'i'áhíí bená'kadé bigha'i'ányú ch'égháhgo bá nyeená' ízis it'iiníí Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee daanliiníí itah hileehgo itisgo bá nyee. 26 Nńee áí daidezts'aaníí gádaanńii, Áíná' hadń zhá hasdábi'dilteeh? 27 Jesus gáníí, Nńee dahat'íhíta doo łaýole' at'ée dahíí Bik'ehgo'ihí'nań łaýile'hi at'ée. 28 Peter gábilńii, Nohwíí nohwíyée dawa bich'á' dahdihikainá' níké' dahsiikai ni'. 29 Jesus gánádaabılđo'ńiid, Da'anńii gádaanohwiłdishńii, Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee daanliijzhí' itah nlijhíí bighą bigowa, bi'aad, bik'isyú, bimaá, bitaa, dagohíí bichągháshé yich'á' dahnyááyúgo, 30 Áń díí goldohíí biyi' áí bitisgo doo alch'ídn baa na'né' doleeł, ła'íí łahgo náhodeszaago ihí'naa doo ngonel'aą dahíí yee hińaa doleeł.

31 Jesus bitsilke'yu nakits'adahíí yił its'ákaigo gádaayılńńiid, Jerúsalem yúdag deikai, ákú Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí shíí,

n̄nee k'ehgo Niyááhíí, shaa k'eda'ashchiiníí dawa begolne'. ³² N̄nee doo Jews daanliji dahíí baa shi'dilteehgo shaa daadloh doleeł, yúyahgo shiniidaagodile' ła'íí shik'ídaadihizheeh doleeł: ³³ Hashída'iktsaas doo, ła'íí daashizilhee doleeł, áigé' taagi jji hileehgo naadishdáh. ³⁴ Áíná' hat'íí niigo aníihíí doo ła' yídaagołsi da: aníihíí baa ch'anani'igi doo bił ídaagozi da.

³⁵ Jesus Jériko k'ad yaa higháhná', ła' n̄nee bináá ágodini idókeedgo itín bahyú sidaa: ³⁶ Nách'olseełíí yidezts'aągo, Hat'íí láą ágodzaa, niigo na'idikid lé'e. ³⁷ Áík'ehgo gádaabiłch'inii, Jesus, Názareshgé' gólíni, kúk'e higaał. ³⁸ Áík'ehgo nádidilghaazhgo gáníí, Jesus, David biYe' n̄líni, shaa ch'onbáah. ³⁹ Ła' ádn náłseełíí bił daadestehgo, Godnch'áad, daabiłnii, áiná' da'tiségo dilwosh, gáníigo, David biYe' n̄líni, shaa ch'onbáah. ⁴⁰ Jesus nnyáágo, Yushdé' bił dołkáh, nii: bit'ahzhi' nyáána' nayidikidgo ⁴¹ Gáyih̄nii, Hat'íilá ná áshle' hánt'iji gá? N̄nee bináá ágodiníí gábiłnii, SheBik'ehń, desh'ijigo ánáshídle'. ⁴² Jesus gábiłnii, Nináá nágódleeh, ni'odla' n̄t'éégo ánániidlaa. ⁴³ Dagoshch'igi go'iji nasdliigo biké' dahiyaa, Bik'ehgo'ihinań ba'ahénziigo: áík'ehgo n̄nee dawa daayiktsaąaná' Bik'ehgo'ihinań ya'ahédaanzigi lé'e.

19

¹ Jesus Jériko yú ch'inyáá lé'e. ² Ákú ła' n̄nee Zacchéus holzéhi, tax bich'igi nadaahi'niiłíí da'tiséyú sitíni, ízis it'ini goliji lé'e. ³ Jesus holzeehn̄ yiltséh hat'iji; áiná' n̄nee daalıjizhgé' bíi ałch'íséhií bigha ch'éh histseh̄nzi lé'e. ⁴ Áík'ehgo náłseełíí

yádn nádilwodgo Jesus ch'égháh doleełyú gashdla'á nan'áhi yiká'zhì' hayáá. ⁵ Jesus áígee nyááná' hadag déz'jíná' gábilnii, Zacchéus, dáhale gódah ch'ínnáh; díí jji nich'ì' hasta' deyáá. ⁶ Áígé' dáhalego gódah ch'ínádzáago yaa bil gozhóqo gowayú yil onát'aazh. ⁷ Nnee aí daayiltsaąnáná' bída'iltahgo gádaanii, Nnee doo bik'ehyú át'éé dahń yaa hasta' oyáá. ⁸ Zacchéus nnyáágo Jesus gáyilnii, ShiNant'a', dawahá shíyééhíí ilní'gé' tédaat'iyéhíí baa hishniik; áiná' dahat'ihíta bee bich'ì' nashich'a'yúgo, díídn dábitisyú da'ágánaółąago bich'ì' nanádihishniik. ⁹ Jesus gábilnii, Díí jji behasdách'igháhíí kogee naháztaaníí bee bá goz'ąą, Zacchéus aldó' Abraham bich'ą'gé' bi'dishchíni at'éégo. ¹⁰ Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nnee ch'a'onezdeehíí biká daadesh'jii la'íí hasdáhishniilhíí bighą niyáá. ¹¹ Nneehíí ídaayést'ąągo Jesus ilch'ígót'aahgo na'goni'íí yee bil nanádaagolní', Jerúsalemyú dák'azhą hígháhíí bighą, la'íí Bik'ehgo'ihí'nań nant'aa doleełíí dagoshch'ì' ch'í'nah áile' daanzihíí bighą. ¹² Łah nnee ízigo at'éhi nzaadyú óyáá, nant'án ábi'dilne'go, áígé' nádahgo. ¹³ Nnee gonenan bánada'iziidíí, Yushdé', daayilniiidgo, bestso pounds holzéhi dała'ágo daantjige yita'iznii gáyilniigo, Díí zhaalihíí bigowáhgo ádaale', danánsdzaazhì'. ¹⁴ Áiná' nnee áígee daagolíiníí daabich'ółahíí bighą ch'inii nadai'aahíí bikié' odais'a' gádaaniiigo, Dín nneehń doo nohwinant'a' hileeh hádaahiit'jii da. ¹⁵ Nant'án ábi'delzaagé' nádzáágo, Shánada'iziidi zhaali baa daasinilíí yushdé' shá daabilđolniih, nii lé'e, dała'á daantjige zhaali da'kwíí ádaizlaahíí bígonsjhií bighą. ¹⁶ Da'iktsé baa

nyááhn gábil̄nii, Shinant'a', nizhaalihíí gonenan itisyú ánáyiidlaa. ¹⁷ Áík'ehgo gáyil̄nii, Nht'éégo shána'izíídi, nht'ééyú ándzaa l̄á: da'ayáhá ndi nht'éégo shá ánlaahíí bigh̄a gonenáágo kih goznili bá nant'áágo ánishle'. ¹⁸ Iké'gee nanádzááhn gáníí, Shinant'a', nizhaalihíí ashdla' itisyú ánáyiidlaa. ¹⁹ Áík'ehgo gáyil̄nii, Nihíí ashdla'go kih goznili bá nant'áá doo. ²⁰ Ła' nanádzáágo gáníí, Shinant'a', kóh nizhaali, bil̄ isíídisgo ná sílné' ni': ²¹ N̄nee doo begónedzaą dahi n̄l̄íhíí bigh̄a nénásdzid: hat'íí doo ninne' dahíí dahnne', hat'íí doo k'edínlaa dahíí náhigéesh. ²² Nant'ánhíí gábil̄nii, Dáni niyati'íí bee ch'é'édent'ąą, nch'ogo shána'izíídi. N̄nee doo begónedzaą dahi nsh̄iigo bígońs̄j, doo ni'niné' dahíí nádishné'hi, ła'íí doo k'ediláá dahíí náhishgeeshi: ²³ Hat'íí bigh̄a áiná' shizhaalihíí doo shá ha'án̄il da, kú nán̄sdaago bínágodzaahíí bil̄ hanañil doleeł ni'? ²⁴ N̄nee bit'ahyú nadaaziiníí gáyil̄nii, Bizhaali bich'ą' nadaadoł̄niigo n̄nee bizhaali gonenanhn̄ baa daanoł̄niil. ²⁵ (Nohwinant'a', án la' alk'iná' gonenan bíyéé, daabil̄nii.) ²⁶ Gádaanohwił̄dishnii, Dakówa hat'íí kiyééhíí kaa nado'né' doleeł; ła'íí doo hat'íí kiyéé dahíí, kiyéé l̄e'e ndi kich'ą' nadido'né' doleeł. ²⁷ Áiná' díí daashich'ólaahíí, doo binant'a' hish̄leeh hádaashit'̄j dahíí, kú shidáhyú ndaahok'e'go shiñáál nadaaktseed.

²⁸ Jesus ąął nagosñi'ná' ádn dahiyaa wá'yú Jerúsalemyú. ²⁹ Béthphage ła'íí Béthany k'ad yaa highánná', dził Olives holzéhi si'ąagee nyáána' bitsilke'yu naki oyił'a', ³⁰ Gáyil̄niigo, Ti'i, nohwádneyú gotahyú doł'aash; dáha'ał'aashgee

túlgayé zhaazhé dahastl'óógo baa no'laash, t'ah doo hwahá hadn yiká' dahndaahi da: áí k'e'ol'adgo kú nánolqqs. ³¹ Dahadn, Hat'íi bigha k'e'ol'ad? nohwihniiyúgo, gábil dido hniil, NohwiNant'a' hát'íigo áhiit'íi. ³² Do'laash, yihni n'íi dahazh'aazh, áík'ehgo Jesus dá ábihni n'íi k'ehgo túlgayé zhaazhé yaa n'áázh. ³³ K'edaayi'adná' nnee áí túlgayé bíyéhihi gádaabihni, Hat'íi bigha túlgayé zhaazhé k'e'ol'ad? ³⁴ Gádaayihni, NohwiNant'a' hát'íigo áhiit'íi. ³⁵ Áigé' túlgayé zhaazhé Jesus yaa daizlqozgo bidiyágéhi biká' dahdaiheznílná' Jesus yiká' dainesdaa. ³⁶ Bil higaalyú bádnyú nnee bidiyagé yídaagosteel lé'e. ³⁷ Jerúsalemyú k'ad yaa higháhgo, dziil Olives holzéhi si'áagé' hayaa iditingee biké' náseehíi ízisgo áná'ol'íhíi daayiltsaahíi bigha bil daagozhóógo Bik'ehgo'ihí'na' ya'ahédaanzigo nádaadidilghaazhgo gádaanii nkegonyaa: ³⁸ Ízisgo Nant'an, nohweBik'eh' bizhi' yee higaahn ba'ahégosini at'éé: yaaká'yú ilch'í'gont'éé, da'tisé goz'áagee idindíin. ³⁹ Nnee bináat ágot'íidíi la' Phárisees daanlíni Jesus gádaayihni, ilch'ígó'aahíi nílini, níké' náseehíi, Doo daagonolch'aad da, daabihni. ⁴⁰ Áiná' gádaayihni, Ái doo daagonlch'aad dayúgo dá tséé ndi nádaadidilghaash go'íinohwíldishni.

⁴¹ Ahánégé' higaahná' kih goznílii yiltsaago yaa hichag. ⁴² Gáníigo, Díi jii ndi hat'íi bee niyi' ilch'í'gont'éé doleehíi bígoñsiyúgo nk'éé doleel ni! Áiná' naa ch'anal'í'. ⁴³ Nik'edaannihíi nínaa leedaagodigeedgo leezh nínaa leednaago doo hwaa ch'ígót'í' da doleehíi bich'í' goldoh.

44 Nkínádaanidikt'eeh doo, ni la'íi nichagháshé niyi' daagolíníi; doo la' hayú tséé ilk'idaanasdláágo ádaanile' da; Bik'ehgo'ihina' naa nyáána' doo bígońłsi dahíi bigha. 45 Da'ch'okaqah goz'aq yune' Jesus ha'ayáágo akóne' baa nada'inihií ch'inihiyood nkegonyaa lé'e; 46 Gádaayilniigo, Díinko bek'e'eshchij, Shikihíi kih biyi' da'ch'okaqahíi át'éé, áiná' nohwihíi daan'ijihíi bigowa' ádaagosolaa laq. 47 Dawa jii da'ch'okaqah goz'aq yune' ilch'ígó'aah lé'e. Okaqah yedaabik'ehi la'íi begoz'aaníi ye'ik'eda'ilchíhi la'íi nnee itisgo nadaandeehi daabizilhee hádaat'ij, 48 Ndi doo hago ádaabile' da: nnee nkt'éégo bich'ij' ídaayéstsaqahíi bigha.

20

1 Lah da'ch'okaqah goz'aq yune' Jesus nnee yil ch'ígó'aahgo nkt'éégo na'goni'íi yaa nagolni'go okaqah yebik'ehi itisyú nadaandeehi, begoz'aaníi ye'ik'eda'ilchíhi, la'íi Jews yánazini baa hikaigo, 2 Gádaabilni, Hadn' bik'ehgo anánt'ijil, nohwil nagolni', hadn' naa godin'áágo ant'ijih? 3 Jesus gádaabilni, Shíi aldo' da'á nanohwidishkid; aí shil nadaagolni': 4 Ya' John baptize ádaagole'íi yaaká'gé'go née, dagohíi nnee bich'á'gé'go née? 5 Lil yádaakti'go gádaalidi'ni, Yaaká'gé'go daan'nihyúgo gánohwidinih, Áiná' hat'íi bigha doo daaholdlaq da lán? 6 Áiná', Nnee bich'á'gé'go, daan'nihyúgo: nnee nohwil ledaats'ihne': John da'anii Bik'ehgo'ihina' binkááyú na'iziidi nlij ni' daanzihíi bigha. 7 Áik'ehgo, Doo baa nadaagolni' da, daanii. 8 Jesus gánabildo'niid, Shíi aldo' hadn'

bik'ehgo ánásht'íhí doo nohwil nagoshni' da.
 9 Jesus díi ilch'ígót'aahgo na'goni'íi yee nnee
 yil nanagolni' nkegonyaa; Ła' nnee dasts'aa
 k'eidnláago bá yinádaadéz'ini yá ch'ígohet'aaná'
 lahyú ni' goz'aayú óyáá, ákú sidaago nzaad
 begodigháhyú. 10 Da'nest'áagee ngonyáago ła'
 bána'iziidi bidasts'aa bá yinádaadéz'ini yich'í'
 oyil'a', binest'a' ła' bá náyiné'go: áiná' dasts'aa
 bá yinádaadéz'inihíi nbída'eshtlizhná' dá dílkqohgo
 onádaabis'a'. 11 Bána'iziidíi ła'ihí onaayil'a': án aldó'
 nyída'eshtlizhgo yiniidaagodezlaaná' dá dílkqohgo
 onádais'a'. 12 Áigé' taagigee onaayil'a': án aldó'
 yinída'desnihgo ch'ídaist'e'. 13 Dasts'aa hentíiníi
 bíyééhíi, Hago ashle'? nii. Shiye' shil nzhónihi
 dish'aa: án zhá daayiltsaago daidnłsı doleel shı.
 14 Áiná' dasts'aa yinádaadéz'ini án daayiltsaaná'
 gádaahildi'nii, Díi dasts'aa hentíiníi bíyéé doleehíi
 át'éé: haląą, daazoldee, áigé' bíyéé doleel n'ii
 daanohwiyéé doleel. 15 Áík'ehgo dasts'aa hentíiníi
 yiyi'gé' ch'ídaist'e'go daizes-híi. Áiná' dasts'aa
 hentíiníi bíyéhi hago ádaabile'shą'? 16 Án nádáhgo
 dasts'aa bá yinádaadéz'íi n'íi naitseedná' dasts'aa
 hentíiníi ła'ihí yá ch'ínágohet'aah. Nnee ái
 daidezts'aaná' gádaanniid, Begolneh hela'. 17 Áiná'
 yinel'úigo gádaabilnii, Áiná' díi bek'e'eshchiiníi
 hat'íi golzeego ágolzee, Tsée kłh ádaagole'íi
 yó'odaisne' n'íi, ilhagon'áagee da'iltsé si'aaníi silłi?
 18 Dahadn' ái tsée yiká' nágo'yúgo bizéigo ábile';
 áiná' dahadn' ái tsée biká' naltq'yúgo ik'án k'ehgo
 ábile' doleel.

19 Da'áigee begoz'aaníi ye'ik'eda'ilchíhi

la'íi okaqah yedaabik'ehi itisyú nandeehíi, ilch'ígót'aahgo na'gon'i yee hadzii n'íi bíi ádaabihniigo yídaagolsihíi bigha ha'ádait'e' hádaat'íi, ndi nnee dała'adzaahíi yédaasdzii'.
 20 Daabinel'íigo anadaal'izi bich'í' odais'a', nnee nzhóni ádaadil'íigo, Jesus biyati'íi bee daahiljizh daanzigo, nant'ánchañ baa daanteehgo baa yá'iti' doleeigo. 21 Áik'ehgo nabídaadilkidgo gádaabihni, Ilch'ígó'aahíi, nkt'éégo yán'ti', la'íi da'áigee ilch'ígón'aahgo bídaagonlzi, nnee doo la' itisgo sín'tíi da, dawa nich'í' dálet'ee, Bik'ehgo'ihí'nañ bich'í'zhinéé goz'aaníi da'aniigo baa ilch'ígón'aah:
 22 Ya' Caesar bich'í' nadaach'iniigo begoz'aa née, dah dó'nolí? 23 Áiná' nadaach'aahíi yígótsigo gádaabihni, Hat'íi bigha yashti'íi bee daasholjizhgo ádaashikdohni? 24 Zhaali, penny holzéhi, la' shaa no'aahgo nesh'íi. Hadn' be'ilzaa, hadn' bizhi' biká' dahgoz'aa? Caesar bíyéhi laa, daabihni.
 25 Jesus gánádaabikdo'niid, Caesar bíyéehíi Caesar baa daanoñiik, áiná' Bik'ehgo'ihí'nañ bíyéehíi Bik'ehgo'ihí'nañ baa daanoñiik. 26 Nnee bináat' Jesus aníihíi doo bee daahiljizh at'éé da: áiná' t'aaqzhí' hanadzihíi baa bił díyadaagot'eego, doo hat'íi daani da lé'e.

27 Áigé' la' Sádducees daanlíni, nanezna' n'íi doo naadiikáh da daaníhi, Jesus yaa hikaigo nabídaadilkid, 28 Gádaaniigo, Ilch'ígó'aahíi, Moses gáníigo nohwá k'e'eshchíi lé'e, la' nnee bik'isn bi'aad yich'á' daztsaayúgo, bichagháshé doo la' dayúgo, nneehñ bik'isn n'íi bi'aad yił nnádo'neelgo bik'isn n'íi chagháshé bá ágodolñiik, niigo. 29 Lah nnee ilk'isn gots'idi daanlij lé'e: ái da'iktséhíi

nnáágo bichagháshé doo la' dago daztsaa. ³⁰ Bik'isn nakigeehíí isdzánhíí yil nnaná'náágo bichagháshé doo la' dago dananástsaá. ³¹ Taagigeehíí áldó' isdzánhíí yil nnaná'náágo dananástsaá; gots'idihíí dawa da'ágánáadaadzaa: bichagháshé doo la' dago nanezna'. ³² Dá'íké'yú isdzánhíí áldó' daztsaa. ³³ Áík'ehgo nanezna'gé' naach'idikáhgee hayíí bi'aad doleeł, ilk'isyú gots'idihíí dawa yil nadaaznaaná'? ³⁴ Jesus gádaabilnii, Nnee díí ni'godzán biká' nakaihíí nnádaalse', ndaagohiniilgo nnádaalse': ³⁵ Áíná' yaaká'go yil da'otagihíí nanezna'gé' naadikaigo doo nnádaalse' da, doo ndaagohiniilgo nnádaalse' da: ³⁶ Doo nanánne' da: Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíníí k'ehgo daagolíí; naadikaihíí itah daanliigo, Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé daanlii. ³⁷ Nanezna'íí naadiikáhgo Moses, ch'il yaa nagosni'íí bee nohwich'í' dá'ígóziigo ágolaa, gáníigo, Bik'ehgo'ihí'nań, Abraham yokaqahń, da'án Isaac, Jacob áldó' yokaqahń, yilniigo yozhii. ³⁸ Áń doo nanezna'íí yokaqahń nlii da, daahinaahíí zhá: nnee nanezna' ndi Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee t'ah daahinaa.

³⁹ Áígé' begoz'aaníí ye'ik'eda'ilchíhi la' gádaabilnii, Ilch'ígó'aahíí, nł'éégo hándzii. ⁴⁰ Áí bikédé'go nnee daaste'go doo hadń nabínánłkid da. ⁴¹ Jesus gánádaabildo'niid, Hago'at'éégo, Christ David biye' nlii, daach'inii áiná'? ⁴² David dabíí naltsoos Psalms holzéhi biyi' k'e'eshchijí gáníigo, Bik'ehgo'ihí'nań sheBik'ehń gáyilnniid, Shigan dihe'nazhinéégo síndaa, ⁴³ Nik'edaannihíí ni'isna' ashle'go nikelł'ááhyú nińilzhí'. ⁴⁴ David,

sheBik'ehń biłniigo bozhíí, áík'ehgo hago'at'éégo biye' nliį áíná'?

⁴⁵ Nnee dawa bídaayésts'aągo Jesus bitsilke'yu gádaayilnií, ⁴⁶ Begoz'aaníí ye'ik'eda'ılchíhi baa daagonoısaą, áí bidiyágé daanneezihi daagolıigo nakaigo, la'íí na'hiniih nadaagoz'aayú bich'i' ádaach'iniigo zhá bił daagozhóó, la'íí Jews ha'ánáıseh nagoznıl yune' nnee yánazini dahnádinbıhyú itah dahnaháztąago, la'íí da'adaągee nnee ízisgo ádaat'eehíí dahnádinbıhyú zhá itah dahnaháztąago bił daagozhóó. ⁴⁷ Áí isdzáné itsaa daanlíni bigowa yich'á' nádaagohi'aa la'íí daazhógo ádaaniigo nıaad gont'i'go da'okaąh: áí itisgo biniigonıt'éégo bándaaagodot'aal.

21

¹ Jesus hadag déz'ıigo nnee ízis da'it'iiní zhaali biyi' ohılkaadıí biyi' yuyaa bizhaali odaayihılkaadgo yiłtsaą. ² Áígé' isdzán itsaa nlíni tét'iyéhi zhaali naki doo ilıı le'at'éhi oyılkaadgo yiłtsaą. ³ Áík'ehgo gáníí, Da'aniigo gádaanohwiłdishnií, áí itsaa tét'iyéhi nnee dawa zhaali odaiheskaadıí bitisgo zhaali oyılkaad: ⁴ Nnee ízis da'it'iiní bizhaali Bik'ehgo'ihinań yaa daayiniigo zhaali biyi' ohılkaadıí biyi' yuyaa odaiheskaad: áíná' itsaahn tét'iyé ndi bizhaali da'ái zhá goyilini oyılkaad.

⁵ Nnee la' da'ch'okaąh goz'aaníí tséé dénzhónéhi la'íí dawahá dénzhónéhi ndaayiheznilí be'ágolzaahi yaa yádaakti'ná' Jesus gáníí, ⁶ Díí daoıiiníí tséé ilká' dahnagoznılıí doo la' ilká' dahnast'áą da doleeł, dawa nanehılkaad

doleel. ⁷ Áík'ehgo nabídaadilkidgo gádaabih̄nii, Ilch'ígó'aahíí, da'os'ah ágonéhi, dawa be'ágoné'go hat'íí bee bígózì doleel? ⁸ Áík'ehgo gábih̄nii, Ádaa daagonokdzaa, n̄nee la' ch'a'onohok'e' hela': l̄áágo shizhi' yee daahikáh doleel, Shíí Christ n̄shl̄ij; alk'iná' Christ nádaakíí biká' ngonyáá, daaniigo: áí biké' dahdokáh hela'. ⁹ Áígé' nagonkaadíí la'íí ilch'ì' nadaagont'ogíí baat'ídaanołsì ndi doo ndaakdzid da: áí iltsé begolne'hi at'éé; ndi nnágodáhíí doo dagoshch'ì' begolne' da. ¹⁰ Áígé' gánádaabikdo'niid, N̄nee iltah at'éégo hadaazt'i'íí ilch'ì' nanágonkaad doleel, la'íí n̄nee dała'á binant'a' daagolnihíí aldo' ilch'ì' nanágonkaad doleel: ¹¹ Da'adzaayú ízigo ni' nagohi'naa doleel, shiná' góyéehíí benagowaa doo, la'íí nadaagont'ogíí iltah at'éehíí benadaagowaa doleel; dázho négodzidíí la'íí godiyihgo be'ígóziníí yaaká'gé'go bee ádaagot'ij doleel. ¹² Áí dawa t'ah doo hwahá begolne' daná' n̄nee daanohwitsoodgo nohwiniidaagodile' doleel, Jews ha'ánátséhíí bich'ì' oidaanohwit'e' doleel, la'íí ha'ádaanohwitkaad doo, la'íí shizhi' bee daanohwich'ozhííhíí bigha ízigo nant'an la'íí nant'ančan biyahzhì' nádaanohwit'eeh doo, nohwaa yadaakti'go. ¹³ Dzaagee shá nadaagolni' doleel. ¹⁴ Doo iltsé hat'íí dishniih shihíí baa natséskees dago nohwiini' ladaale': ¹⁵ Shíí yati' nohwaa hishniil doo, góyáágo ádaanohwish'ij doleel, hayíí nohwaa dahdaagoz'aanúí doo nohwitisgo hanádaadzih dago, doo nohwaa daagodiit'aah dago. ¹⁶ Dá daanohwitaa, nohwimaa, nohwik'isyú, nohwik'íí, la'íí

nohwit'eké ndi nohwaa yáda'iti'go ndaanohwiñiil doleeł; ła'íí ádaanniigo nohwíí ła' nadaanohwitseed doleeł. ¹⁷ Shizhi' bee daanohwich'ozhíhíí bigha nnee dawa nohwik'edaanniih doleeł. ¹⁸ Da'ágát'ée ndi nohwitsits'in biká'gé' nohwitsizilíí dała'á ndi doo ch'a'odeeł da doleeł. ¹⁹ Daagoyéégo nohwich'í' na'idziid ndi hadag ádaanoł't'ee, áík'ehgo nohwiyi'siziiníí bídaagowa'. ²⁰ Jerúsalemyú siláada biñaa leednt'i'go daoł'ijyúgo, daagołchqohíí biká'ngonáhgo bídaagonołsı doo. ²¹ Nnee Judéa golzeeyú daagolíníí dził naz'aaníí yich'í' okeeh doo; Jerúsalem yuñe' daagolíníí ch'ínókáh; ła'íí da'dányú daagolíníí Jerúsalem yuñe' dáko ha'aokáh hela'. ²² Iłk'ínagodildqohíí goldoh biká' ngowaa, baa k'e'eshchiiníí dawa begołne' doleeł. ²³ Áígee goldohíí daaltsaaníí ła'íí isdzáné mé' daabilbe'íí bá góyéé doleeł! Ni'godzán biká' góyéégo nagowaa doo, díí hat'i'íí áígee biniidaagodidolñiil. ²⁴ Bésh be'idiltłishé bee nabi'ditseed doo, ła'íí nnee iltah at'éégo hadaazt'i'íí bi'isna' daanlii doo: doo Jews daanlii dahíí Jerúsalem yiká' nakai doleeł, doo Jews daanlii dahíí aqł bengonyaazhi'.

²⁵ Ch'ígona'ái, t'é'gona'ái, ła'íí ts'ısqqsé biyi' godiyıhgo be'ígóziníí hit'ıi doo; ni'godzán biká' nnee iltah at'éégo hadaazt'i'íí hat'ıí bigha ánagot'ıi doo yıdaagołsı dago bitah góyéégo nagowaa doo; túnteel ła'íí túnteel nádidáhíí díyat'éégo ánıí doleeł; ²⁶ Ni'godzán biká' hago ágonéh shıhıí bik'e nnee natsıdaalyiz doleeł: yaagé' benagowodıí ndi nahi'naa doo. ²⁷ Áígee ánıta shıı, nnee k'ehgo Niyááhıí, yaak'os biyi'gé' shinawod bee, ła'íí dázhq shich'á'idindláádgo náshdaalgo daashidołtseeł.

28 Díí benagowaahíí bee nkegonyaaná' hadag yaa daanoł'taągo hadag daadel'íí; hasdánohwidi'niikíí biká'ngonyááhíí bigha. 29 Ich'ígót'aahgo na'goni'íí yee yil nagolni'; Fig bitsinií la'íí tsj dawa daanoł'íí; 30 Bit'aą nádaagodleełgo daal'íiná' k'ad shij nágodleełgo bídaagonołsi. 31 Da'áik'ehgo áí be'ádaagone'íí goldohgo daal'íiná' Bik'ehgo'ihinań nant'aahíí biká' nagowaago bídaagonołsi doo. 32 Da'anii gádaanohwidishni, Díí daakinolt'ijihí doo nohwee ch'igonáh da, díí ádaanohwidéniidíí dawa begolzaago zhá' 33 Yáá la'íí ni'gospzán bilgo bech'igonáh doleeł, áiná' shiyati'íí doo bech'igowáh da doleeł.

34 Ídáadaadesól'ij, daazhógo anákeełí, bil nádaagodiyisíí, la'íí ni'gospzán biká' ágot'eehíí doo bee ádaanoł'tee da le'; ágádaanoł'teeyúgo dánohwinats'áąná' áí bijjį dńnko bee nohwiká ngododaaki at'éé. 35 Áí bijjį be'ijizhé ijizhíí k'ehgo nnee dawa ni'gospzán biká' daagolíníí bee biká' ngowáh. 36 Áik'ehgo dákozha daadoł'íí la'íí da'okąah, áik'ehgo nohwidziilíí nohwá ágolzaahíí bee áí ágone'íí dawa bich'á'zhj' ádaalne' doleeł, la'íí shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, shidáhzhj' daadoł'sjįł. 37 Dajjį biigha Jesus da'ch'okąah goz'aą yune' ich'ígó'aah; t'é'gohíí dził Olives golzéhi si'aąyú bee náikáhyú onadáh lé'e. 38 Dážhó t'albį nnee dawa da'ch'okąah goz'aąyú nihikáh lé'e, bídaayésts'aąyú.

22

1 Bán benilzoolé da'ádihgo bán álzaahi daadaaníí, bitis hagowáh n'íí bee bína'goniighgo holzéhi

alhánégé' begogaal. ² Okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehíí la'íí begoz'aaníí ye'ik'eda'ılchíhi Jesus dáhago'at'éégo daayizılheego ch'éh yiká daadéz'ıı; nnee yédaaldzidhíí bigha.

³ Áíge' Judas, Iscáriot holzéhi, Satan bihiyáá, án nakits'adáhíí itah nlíni. ⁴ Judas dahnyaago okqah yebik'ehi itisyú nadaandeehíí la'íí bisilááda yánadaant'aahíí hago'at'éégo Jesus ch'íyí'aah doleełíí yaa yıl yádaalti'. ⁵ Ái yaa bıł daagozhógo zhaali la' baa daach'iné'go ndaagoch'is'aa lé'e. ⁶ Judas bıł dávik'ehgo hago'at'éégo Jesus ch'íyí'aahíí yiká déz'ıı, nnee dała'at'ééhíí doo la' daná'.

⁷ Bán benilzoolé da'ádıhgo bán álzaahi daadaaníıı bijııgee ngonyáá, dibelıı zhaazhé zesdııgo Bik'ehgo'ihí'nań baa hi'né', bitis-hagowáh n'ıı bee bíná'gonııhgo. ⁸ Jesus Peter la'ıı John oyıl'a' gánııgo, Bitis-hagowáh n'ıı bee bíná'gonııhgo da'adaanıı nohwá ılch'ı'gole', da'ııdaą doleełgo.

⁹ Áíge' gádaabiııı, Hayú ná ılch'ı'gohııdle' hánt'ıı?

¹⁰ Jesus gádaabiııı, Kıh goznıl yune' ha'ał'aashgee la' nnee tús tú beyo'áıı nohwaa higháh doleeł; hayıı goz'aa yune' ha'agháhıı bıké' ha'ał'aash;

¹¹ Áıgee bigowa golııńıı gáyıldoıııı, ılch'ı'gó'aahıı gánıııı, Gosta' nakaahıı hayú bágoz'aa, ákone' bitis-hagowáh n'ıı bee bíná'godııhgo shıtsılke'yu bıł da'ashaa doleeł?

¹² Áık'ehgo ik'ehyú dahnágost'aa yune' al'ıná' dawa sıııli bıł nkáh doleeł; ákone' nohwá ılch'ı'gole'. ¹³ Ákú ó'áázh, áık'ehgo Jesus da'ádaabiııı n'ıı k'ehgo yaa n'áázh: áıgee bitis-hagowáh n'ıı bee bíná'godııhgo da'adaanıı ılch'ı'daızlaa. ¹⁴ Da'adaągee ngonyáágo

bitsilke'yu bilgo dahdinezbih lé'e. ¹⁵ Gádaayih̄nii, Doo hwahá shiniigodilne'é díí bitis hagowáh n'íí bee bíná'goniigho da'adaaníí dázho nohwil daashaq̄ hásh't'íí ni': ¹⁶ Doo naanáshdǎ́ da, Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee goz'ayú díí bee bíná'goniíhíí begolzaago zhǎ, nohwildishnii. ¹⁷ Idee yee náidnkǎ́ago ya'ahénzigo oskǎ́adgé' gáníí, Díí nádaado'aaahgo daanołtjige ła' da'oldlaq̄h: ¹⁸ Gánohwidishnii, Kogé' godezt'i'go dasts'aa bitoohíí doo naanáshdlǎ́ da, Bik'ehgo'ihí'nań nant'aa doleełíí begodeyaago zhǎ.

¹⁹ Áigé' bání náidn'ǎ́ago ya'ahénzigo oskǎ́adná' ilk'idaizné'go bitsilke'yu yitazniih gáníigo, Díí shits'í át'éé, nohwaa hi'né'hi: díí be'ánadaakt'jil, bee shínádaadołnigho. ²⁰ Da'áik'ehgo ǎ́dó' da'ch'iyááníí bikédé'go idee beda'iskaáníí náidnkǎ́ago gáníí, Díí idee besikanihíí shidil nohwá idijoolíí bee áníidégo Bik'ehgo'ihí'nań ła'íí nnee bilgo lángont'aahi at'éé. ²¹ Ła' ch'ishí'aahíí kú bil ishǎq̄, biká'da'adáné yiká' dahdésnii. ²² Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, dá shá ngolchííníí shegodolniił: áiná' ch'ishí'aahíí bá góyéé doleeł! ²³ Bitsilke'yu nałdaadilkidgo nkegonyaa, gádaahłdi'niigo, Hadń nohwitahyú nłíni ágǎne'?

²⁴ Łada'dit'áh nkegonyaa, Nohwitahyú hadń itisgo at'éhi baa ch'inii doo? daahłdi'nii lé'e. ²⁵ Jesus gádaabih̄nii, Doo Jews daanlij dahú ízisgo binadaant'a'íí isná ádaayisigo yá nadaant'aah; ła'íí nnee yánadaant'aahíí ich'odaaníhi daaholzee. ²⁶ Ái k'ehgo doo ádaanoł'tee da: nohwitahyú ła' itisgo at'éehíí dá'iké'yú naghaahíí ga'at'éé le'; itisgo nandeehíí kánada'iziidíí ga'at'éé le'. ²⁷ Hayíhíí

itisgo at'ééhíí, biká'da'adáné yich'i' dahsdáhihíí née, ya' bána'iziidhíí née? Biká'da'adáné yich'i' dahsdáhihíí go'íí. Áiná' shihíí nohwá na'iziidhíí k'ehgo nohwitah nshíí. ²⁸ Góyéégo shich'i' nagowaa ndi nohwíí da'akú shíł daanołíí ni': ²⁹ Beshik'eh doleełíí shiTaa shaa gon'áání k'ehgo, benohwik'eh doleełíí nohwaa dinsh'aah; ³⁰ Nansht'aayú ná'ishdihíí nohwíł da'ashaą doleeł, ła'íí nant'án dahsdaagee dahnadaasółtaą doleeł, Israel nakits'adah hat'i'íí bá nadaanoł'aah doleeł.

³¹ Simon, Simon, ch'iidn nant'án, Satan holzéhi, nánohwidnił hat'íí, t'oh naghái ch'ılch'ihíí k'ehgo ádaanołwidoliłgo: ³² Áiná' ni ná osékaąd ni', ni'odłá'íí doo bee yó'ogonáhgo da: shich'i' nnándzaago nik'isyú nłdzilgo ánádaandle'. ³³ Peter Jesus gáyihni, SheBik'ehń, nił ha'anshteeshgo, nił shidizideego ndi alł'iná' naa ádinsht'aą. ³⁴ Jesus gánabiłdo'niid, Peter, tazhik'áne doo hwahá adí'niih daná' taadn, Án doo bígonsı da, shıłdińnił, niłdishni. ³⁵ Jesus gádaabihni, Nohwibestso bizis ła'íí izis bena'iltini ła'íí nohwikee ik'e'anhí da'ádihgo odaanołwił'a'ná', ya' dahat'ihíta bídaanołdih lá née? Doo hat'íí da, daabihni. ³⁶ Áígé' Jesus gádaabihni, K'adíí hadń bibestso bizis ła'íí izis bena'iltini gólíni daidoné': hadń bibeshbe'idiltkishé da'adiní bi'íicho baa nahónihgo ła' nayómił. ³⁷ Díí bek'e'eshchiini dá be'áshi'dilne' goz'aą, nohwıłdishni, Begoz'aani doo yikísk'eh ádaat'ee dazhı' bił da'ch'ółtag lé'e: hat'íí baa shak'e'eshchiini dawa begolne'go goz'aą. ³⁸ Bitsilke'yu gádaabihni, NohweBik'ehń,

dín'ij, kúnko bésh be'idiltkíshé naki silaa. Jesus gáníí, Dá'ąął.

³⁹ Da'ch'iyáągé' ch'ínyáągo dził, Olives holzéhi, si'ąayú onadáhíí k'ehgo ákú onádzaa; bitsilke'yu biké' onákai. ⁴⁰ Akú nyááyú gádaabihíí, Nakída'dintaahíí bídaanołdzil doleelhíí bigħą da'olkaąh. ⁴¹ Tséé bee its'idesne'i hayú naltq' shihíí dávik'ehyú yich'ą' nyááyú hilzhiihgo okaąh gáníigo, ⁴² ShiTaa, ni hánt'iiyú ánágot'iiyúgo, díí hishdlaą doleelíí shich'ą'zhí' ánle': áiná' shíí doo beshik'eh da, ni zhá benik'eh. ⁴³ Yaaká'gé' Bik'ehgo'ihinań binal'a'á bił ch'i'nah adzaago, nłdzilgo ánabiidlaa. ⁴⁴ Dázhq' biniigodelzaago dázhq' nłdzilgo okaąh lé'e: áik'ehgo bidihíí biká'zhí' dasta'go ni'yú nahikaad. ⁴⁵ Okaąhgé' nádiidzaago bitsilke'yu, doo bił daagozhq'ó dahíí yik'e da'ilhoshgo, yaa nyáągo, ⁴⁶ Gádaayihíí, Hat'íí bigħą da'olhosh? Nádołkahgo, nakída'dintaahíí bídaanołdzil doleelhíí bigħą da'olkaąh.

⁴⁷ Jesus t'ah yałti'ná' nnee baa náńsáą lé'e, nnee Judas holzéhi, nakits'adáhíí bił itah nłnihi, bádń higaalgo, Jesus yit'ahzhí' nyáągo yizts'qs lé'e. ⁴⁸ Jesus gábihíí, Ya' shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, shizaa nint'ąągo ch'ishín'aah née? ⁴⁹ Jesus yit'ahzhí' naziiníí hago ágone' shihíí bił ídaagoziigo gádaanii, NohweBik'ehń, ya' bésh be'idiltkíshé bee da'ntkísh née?

⁵⁰ Okaąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni binal'a'áhi ła' yóńtkízhgo dihe'nazhinéego bijaa naidnłgizh lé'e. ⁵¹ Jesus, Dákozhí' áshke', daabihíí lé'e. Áń bijaa'íí yedelniigo náyilzii. ⁵² Áigé' Jesus okaąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíí, ła'íí

siláada yánadaant'aahíí, ła'íí n̄nee yánaziinií nádaabidilteehgo baa hikaihíí gádaayil̄nii, Ya' bésh be'idiltkishé ła'íí ts̄i be'idiltkishé dahdaanoł̄niilgo nánoł̄saą n̄ee, in'j̄ihíí daach'iltsoodhíí k'ehgo? ⁵³ Dawa j̄j̄ da'ch'okaąh goz'ąą yuñe' nohwitah nashaa ni', ndi doo hago ádaashole' da ni': k'adíí bee nohwik'eh, godil̄híí bee nohwinawod gozlj̄i.

⁵⁴ Áigé' daayiltsoodgo onádaizt'e'go okaąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni bik̄ihyú yil̄ hikai. Peter da'anahgé' iké' higaal̄. ⁵⁵ Okaąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni bik̄ih biñaa lé'dit'j̄ih yuñe' im̄'gee dedaach'idishjeego ch'idinezb̄ih, Peter ákú itah nezdaa. ⁵⁶ Isdzán na'iziidíí Peter k̄o'zh̄i' nezdaago yil̄tsaą, yineł̄'j̄igo gáníí, Dín n̄neehń Jesus yil̄ na'aash ni'. ⁵⁷ Áiná' Peter isdzánhíí gáyil̄nii, Dah, án doo bígons̄i da. ⁵⁸ Áigé' dé't'ihé hik'e ła' n̄nee biil̄tsaągo gánábildo'ñiid, Ni al̄dó' áí itah n̄lj̄i. Áiná' Peter n̄neehíí gáyil̄nii, Doo áí itah nshlj̄i da. ⁵⁹ Dała'á lenádhikeez hak'e ła'ihíí gánábildo'ñiid, Da'aniigo dín n̄neehń Jesus yil̄ n̄lj̄i ni'; Gálileegé' n̄neehi n̄lj̄i. ⁶⁰ Áiná' Peter n̄neehíí gánáyildo'ñiid, Shíí hat'íí n̄niigo ann̄ii sh̄ihíí doo bígons̄i da. T'ah yał̄t'igo tazhik'áne ann̄iid. ⁶¹ Áík'ehgo Jesus Peter yich'j̄i nánese'go yineł̄'j̄id. Peter Jesus, Tazhik'áne doo hwahá adí'niih daná' taadn, Doo bígons̄i da, shildin̄niil̄, bil̄nii n'íí yénáln̄iih. ⁶² Áigé' ch'ínyáago dážhó doo bil̄ gozhóq dago hichag lé'e.

⁶³ N̄nee Jesus yinádaadéz'iinihíí baa daadloh ła'íí ndaabinł̄haal̄ lé'e; ⁶⁴ Ła'íí biñáá nada'ist'i'go biniiyú nádaints'íná' nayídaadil̄kid gádaaņiigo, Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú yánł̄ti'yúgo, hadń

ńńínłts'ì shìhíí nohwıl nagólńi'. ⁶⁵ Dayúweh nchq'go yich'ì' yádaakti'go daayoch'íd lẹ'e.

⁶⁶ Hayılkááyú nnee báyaníí, okaqah yebik'ehi itisyú nadaandeehíí, ła'íí begoz'aaníí ye'ík'eda'ılchíhi dała'adzaagé' yánádaaltihíí bich'ì'yú Jesus odaist'e'ná' gádaabińńii, ⁶⁷ Ni Christ ńłíí née? nohwıl nagólńi', Áíná' Jesus gádaabińńii, Shíí nohwıl nadaagoshńi'yúgo doo daashołdlaq da doleel go'íí: ⁶⁸ ła'íí shíí nanohwídaadishkidyúgo doo shich'ì' hanádaadołdziih da, doo ch'ínádaashidoł'aa da go'íí. ⁶⁹ Kogé' godezt'i'go Bik'ehgo'ihí'nań binawodi dihe'nazhineégo shíí nnee k'ehgo Niyááhíí dahnshdaa doleel. ⁷⁰ Dawa gádaabińńii, Ya' Bik'ehgo'ihí'nań biye' ńłíí née? Áík'ehgo gádaayılńńii, Da'áígee ádaashıdołńii. ⁷¹ Hat'íışq' bighq ła' nnee baa yánánálti' doleel? Alk'iná' dabíí bizé' yee áńńiidhíí daadesiits'aq, daańńii.

23

¹ Nnee dała'adzaahíí dawa nádiikaigo Pílate bich'ì'yú Jesus yıl onalsáá. ² Áíge' baa dahdaago'aa nkegonyaa, gádaańńiigo, Dín nneehń dénych'égo ılch'ígó'aahgo nnee ch'a'oyihılkaad, Caesar doo bich'ì' nadaahołńiił da, nohwılńii ła'íí, Shíí Christ, ízigo nant'án nshłij, ńii. ³ Pílate Jesus nayıdıłkid gáyılńńiigo, Ya' ni Jews ízigo binant'a'i ńłíí née? Da'áígee áńńii, bińńii, Jesus. ⁴ Pílate okaqah yebik'ehi itisyú nadaandeehíí, ła'íí nnee dała'at'éehíí yich'ì' hadziigo gáníí, Dín nneehń doo nagont'og ye'at'éé dago bígosıłsııd. ⁵ Ndi dayúweh gádaańńii, Gálileegé' ılch'ígó'aah godeyaa lẹ'e, Jews daagolııgee nnee dahot'éhé yıl daagoshkish, áíge' kú bengonyaa.

⁶ Pílate díi yidezts'aaná' na'ódikid gáníigo, Ya' dín nneehń Gálileegé' nagháhi née? ⁷ Hérod yánant'a'íi yiyi' naghaa lágo yígołsııd, áigé' Hérod bich'ı' obidol'aad, Hérod k'adıı Jerúsalemyú naghaa lé'e.

⁸ Hérod Jesus yıltsaána' dázho yaa bıł gozhóo: láago baat'ınzıhıı bigha doo ánııná' yıltséh hát'ıı da lé'e; godiyıngo áná'ol'ııhıı ła' hostséh nzıgo.

⁹ Áık'ehgo na'ódikidgo ńzaad godeyáa ndi Jesus doo hat'ıı bıłnıı da. ¹⁰ Okaañ yebik'ehi itisyú nadaandeehıı ła'ıı begoz'aanıı ye'ik'eda'ılchıhi bit'ah nazıı, baa dahdaagoz'aanıı yee nawode ádaanııgo. ¹¹ Hérod ła'ıı bisiláadahıı Jesus yaa daadlongo yedaandı't'ııh lé'e, áigé' dázho nkt'éégo yik'e da'ılaago Pílate bich'ı'yú onádais'a'.

¹² Hérod ła'ıı Pílate díi dabi'ıltsená' dázho doo ılch'ı' at'éé da n'ıı, áníıta áı bıjıı ıl't'eké silıı lé'e.

¹³ Pílate okaañ yebik'ehi itisyú nadaandeehıı ła'ıı nadaant'aahıı ła'ıı nnee dała'áyıılaago, ¹⁴ Gáyıñıı, Dín nneehń nnee ch'a'oyihılkaad daadoñııgo shaa bıł nołkaihń nohwináál nahódéłkid ndi baa yádaakt'i'hıı doo da'anıı dago bı'at'e' nkt'éégo bıgosıłsııd: ¹⁵ Hérod bich'ı'yú odaanohwıl'a' nı'; áıná' Hérod díi k'ehgo bıgołsııd: doo hat'ıı yigha zıdee bıł'eh da, doo hago ánat'ııł da. ¹⁶ Áık'ehgo habı'ıltsaasgé' ch'ınánshteeh. ¹⁷ (Da'adaagee kogo goz'aqı lé'e, nnee ła' ha'ásitıni bich'ı' ch'ınálteeh.) ¹⁸ Nnee dała' nádidilghaazhgo, Áı nneehń yúwehyú, Barábbas nohwá ch'ınánłteeh, daanıı lé'e: ¹⁹ (Nnee Barábbas holzéhi kıh goznılıı bıyi' nant'án agohet'aa nkegonyaa, ła'ıı nnee nastseedhıı bigha ha'ábı'dolt'e'.) ²⁰ Nnee dała'adzaahıı Pílate bich'ı' hananádzıı, Jesus ch'ınáyılteeh

hat'íigo. ²¹ Áíná' n̄nee dawa daadilwoshgo gádaan̄ii, Tsì'ılna'áhi bíhołkałgo zodéé, tsì'ılna'áhi bíhołkałgo zodéé. ²² Taadngee Pílate gánádo'n̄iid, Hat'íi bigh̄a, hat'íi bee nch̄o'go adzaago? Shíi dín n̄neeh̄n̄ doo hat'íi yigh̄a datsaah dago bígosíłs̄j̄id: áík'ehgo habí'ıltsaasgé' ch'ínánshteeh. ²³ Áíná' n̄nee dała'at'ééhíi nawode daadilwoshgo gádaan̄ii, An tsì'ılna'áhi bíhołkałgo datsaah dávik'eh: daadilwoshíi bee n̄nee dała'at'ééhíi ła'íi okaq̄ah yebik'ehi itisyú nadaandeehíi itis okai. ²⁴ Áík'ehgo Pílate n̄nee dahádaat'iiníi begolne'go ngon'áá. ²⁵ N̄nee nant'án agohet'aa nkegonyaa n'íi, n̄nee nastseedhíi bigh̄a ha'ábi'dolt'e'ihíi ch'ínáinłt̄j̄i, n̄nee nádaabokeedhíi bigh̄a: áigé' Jesus n̄neehíi dahádaat'j̄iyú ádaabile'go yaa yidin'áá. ²⁶ Siláada Jesus ył dahnasááyú ła' n̄nee Simon holzéhi, Cyrénegé' gólíni, k'edolzaagé' nadáhi yiká ádaann̄iidgo tsì'ılna'áhi yiká' dahdaistaq̄a, án Jesus bine'gé' yá yogheelgo higaal.

²⁷ N̄nee dázh̄o łáágo biké' n̄alseel, isdzáné ałdó' Jesus yaa chał daadilwosh l̄e'e. ²⁸ Jesus bich'j̄' adzaago gádaabiłn̄ii, Isdzáné Jerúsalemgee daagonołni, doo shíi shaa daalchag da, dánohwíi ła'íi nohwich̄agháshé baa daalchag. ²⁹ Isdzáné doo da'ik̄hii dahíi, bibishch'id biyi' doo mé' daagoleeh dahíi, doo daabi'dilbe' dahíi biyaa daagozh̄o doleeł, daach'ididoon̄iikíi dahadíi bijj̄i biká' ngowáh. ³⁰ Ła'íi gádaan̄ii doleeł, Dził nchaa'i, nohwiká'zh̄i' nahigeeh le'; ch'ínálk'idíi, nohwik'i goziid le'. ³¹ Ch'il daadotł'izhná' díi ye'ádaadzaayúgo, náhigayúgo híi hago ágone'? ³² Ła' n̄nee naki nch̄o'go ádaadzaahíi bíłgo kił onazáá

lé'e, nadaaki'ditseedyú. ³³ Akú Cálvary golzeeyú kíl nánzááyú tsì'ihna'áhi bídaahaskał, nnee nchọ'go ádaadzaahíí áldó', Jesus ba'ashhahgé' dá'al'an, ła' dihe'nazhińéégo, ła'íí be'eshganzhińéégo.

³⁴ Jesus gáníí, ShiTaa, díí nchọ'go ádaat'íihíí bighą baa nádaagodín'aah; doo yídaagołsì dago ádaat'íí. Áígé' bidiyágéhíí ilta'isniigo yighą da'diljoł. ³⁵ Nnee bit'ahgé' nazjigo daabineł'íí. Nant'an daanliiníí áldó' Jesus yaa yádaakti'go yaa daad-loh gádaaniigo, ła' nnee hasdádaayiniłná' bii áldó' hasdá'ádólteeh le'at'éhi, bii Christ, Bik'ehgo'ihí'nań habiłtiiníí nliyyúgo. ³⁶ Silááda áldó' bedaanít'íihgo nk'ózhi, vinegar holzéhi, bich'í' dahyída'oltsi lé'e, ³⁷ Gádaabiłniigo, Ni Jews ízisgo biNant'a'i nliyyúgo, dání hasdá'ánlteeh. ³⁸ Jesus bik'ehgee Greek, Latin, ła'íí Hebrew k'ehgo k'e'eshchjii lé'e, gágolzeego, Díí JEWS ÍZISGO BINANT'A'I NLIY.

³⁹ Nnee nchọ'go ádaadzaahíí, áígee tsì'ihna'áhi yídaayiskałíí dała'á beńdít'íihgo gábiłnii, Christ nliyy lé'eyúgo hasdánohwiléh, ła'íí ni áldó' hasdá'ánlteeh. ⁴⁰ Áiná' ła'ihíí aí aníihíí gáyihii, Ya' doo Bik'ehgo'ihí'nań beńldzid da, ni áldó' dákoh niniigonł't'éé, dáłekt'eego nohwá ngot'áá? ⁴¹ Nohwíí da'ánohwidilne' dábił'ehyú ánohwí'delzaa: áiná' díń nneehń doo nagont'og ye'at'éhi da. ⁴² Áígé' Jesus gáyihii, SheBik'ehń, nant'ááyú nyaago shénálniih doleeł. ⁴³ Jesus gábiłnii, Shíí da'aniigo gániłdishnii, Díí jii dážhó gózhóq goz'áayú shił nliyy doleeł. ⁴⁴ Dáha'iz'áagé' taagi nehenkéézgo dahot'éhé godiłhił gozliyy lé'e. ⁴⁵ Ch'ígona'ái bich'á'idindíiníí ásdjíd, kih biyi'

da'ch'okaqahíi biyi' yune' daadintsoozi ilk'edlaád lé'e.

⁴⁶ Jesus nádidilghaazhgo gáníi, ShiTaa, shiyi'siziiníi naa nshné': díi yee ánniidná' dá'iké'yú nádeyol. ⁴⁷ Silááda yánant'aahi díi ánágot'íidíi yiltsaaná' Bik'ehgo'ihí'nañ yich'í' ahénzigo gáníi, Da'aniigo dín nneehñ nnee nlt'éhi nlii lé'e. ⁴⁸ Nnee daadéz'íigo láágo dała'adzaahíi dawa ánágot'íihíi daayiltsaágo bijíiláhzhí' nádainkts'íná' onáskai. ⁴⁹ Jesus yidaagolsiníi dawa lá'íi isdzáné Gálileegé' biké' hikai n'íi anahgé' nazíigo díi ánágot'íihíi daayiltsaá lé'e.

⁵⁰ Ła' nnee Joseph holzéhi, nnee yánádaaltihíi itah nlini; nnee nlt'éhi, dávik'ehyú át'éhi nlii: ⁵¹ (Nnee yánádaaltihíi nadaagoshchíigo ánáda'ol'íidíi Joseph doo hwaa itah ánát'íid da:) án Jews daanlini bikíh gozníl Arimathéa golzeegé' gólíni; Bik'ehgo'ihí'nañ nant'aa doleehíi ya'ohíi lé'e. ⁵² Dín nneehñ Pílate yich'í' oyáá, Jesus bits'ihíi yíyókeedgo. ⁵³ Tsí'ılna'áhi yiká'gé' nanáidnltíigo nak'á'ligaihi yik'íyidesdiz, áigé' tsébi'i'ángo ágolzaa yune' nyinktíi lé'e, doo hwahá hadn' ákóne' nnilteehi da. ⁵⁴ Jews daagonksiníi bijíi bee nkegonyaago ilch'í'golne'íi bijíi lé'e. ⁵⁵ Isdzáné Gálileegé' Jesus yil hikaihíi tsébi'i'ányú Joseph yiké' hikaigo Jesus bits'ihíi hago'at'éégo nniktíi shíhíi daayiltsaá lé'e. ⁵⁶ Onákaiyú káagolchini lá'íi ik'ah yil ilch'í'daizlaa; áigé' Jews daagodnksiníi bijíi hádaayoł, dąngot'ąą lé'ehíi k'ehgo.

24

¹ Ái iskaą hik'e godilziníi bijíi dázhó t'albigo

tsébi'i'ányú hikaḡolchini ilch'i'daizlaa n'íí odaizné',
 la'i aldó' yil hikai. ² Tsébi'i'ányú hikaigo tséé
 daadin'áá n'íí yó'olyiz lé'e. ³ Ákóne' ha'ákaigé'
 Jesus nohweBik'ehń bits'ihíi doo hwaa da lé'e.
⁴ Hayúshá' daanziná' nḡee naki bidiyáḡé dázho
 bik'enadidlaadi bit'ahḡé' nazij silij. ⁵ Isdzané
 tsídaadolyizgo hayaa ádaadzaa nt'éégo nḡeehíi
 gádaabiḡnii, Hat'íi bighá hináhi nanezna'íi bitahyú
 hádaadeḡíi? ⁶ Án doo hwaa da, naadiidzaa:
 t'ah Gálileeyú naghaaná' gádaanohwiḡnii n'íi
 bénádaaḡniih shi, ⁷ Shíi, nḡee k'ehgo Niyááhíi,
 nḡee bincho' daagolínii baa shich'ilteehgo
 tsj'ihna'áhi biká' dastsaa, áiná' taagi jji hileehgo
 naadiishdáh. ⁸ Áik'ehgo ái aníi n'íi yénadaalḡniih.
⁹ Tsébi'i'ángé' nákaiyú łats'adahíi la'íi la' Jesus biké'
 hikahíi aldó' bił nadaagosni'. ¹⁰ Mary Mágdalene,
 Jóanna, la'íi Mary, James bimaa, la' isdzané biłgo
 nadaal'a'á díi yil nadaagosni'. ¹¹ Ndi daazhógo
 ádaanii daanzigo doo daayodłáa da. ¹² Áiná' Peter
 nádiidzaago tsébi'i'ányú nádilwod; hayaa adzaago
 ákóne' déz'ijid, nak'a'łigai n'íi daazhógo siḡilgo
 yiltsaa, áik'ehgo t'aqzhi' gowayú onádzaa, hagošhá'
 ágodzaa nzigo.

¹³ Da'ái bijji la' naki dilt'eego Jerúsalemhíi
 da'dányú gosts'idi dahgostq'yúshḡgotah, Emmáus
 golzeeyú dezh'aazh. ¹⁴ Díi anágot'ijjii dawa yaa hł
 nagolḡi'go goldoh. ¹⁵ T'ah yádaakti'go hł nagolḡi'
 nt'éégo Jesus bit'ah nyáágo bił dahiskai. ¹⁶ Áiná'
 daineḡíi ndi hadń át'íiníi doo bídaagołsijid da alzaa
 lé'e. ¹⁷ Jesus gádaabiḡnii, Hat'íilá baa hł nagolḡi'
 goldoh, doo nohwił daagozhóqo dago? ¹⁸ Dał'a',
 Cléopas holzéhíhíi, gábiḡnii, Ya' dáni zhá Jerúsalemyú

asta'nyáhi, ání áígee ánágot'ijíí doo bígonłsı da née? ¹⁹ Hago ágolzaahi áldołnii? nii, Jesus. Áík'ehgo gánádaabilđo'niid, Jesus, Názařehgé' nłínihi, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidi, dázhó ízisgo áná'ol'ijíhi, biyati' nłdzili, Bik'ehgo'ihí'nań ła'íi nnee dawa binááhihi áłn'nii. ²⁰ Áń dánohwíi nohwí'okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíi ła'íi nohwá nadaant'aahíi bángot'aahgo bidizideego ndaistijí, áíge' tsí'ılna'áhi yiká' daizes-hijí: ²¹ Áiná' nohwíi Israel hadaasiit'i'íi hasdánohwińiil láą daandzi: n'íi díi ánágot'ijí n'íi yúshde' taagi jii silijí. ²² Nohwitahgé' ła' isdzáne nohwil díyadaagot'eego ádaanohwizlaa, án dázhó t'áłbina' tsébi'i'ányú okai láą; ²³ Ndi Jesus bits'ihíi ákú doo hwaa da láągo, t'ąązhí' nakai gádaaniigo, Bik'ehgo'ihí'nań binadaal'a'á yaaká'gé'hi nohwich'í' ch'í'nah ádaadzaago gádaanohwińnii, Jesus hińaa. ²⁴ ła' bil nahikaihíi tsébi'i'ányú okai, isdzáne da'ádaanii n'íi k'ehgo yaa hikai: ndi Jesus doo hwaa daayıltsąą da. ²⁵ Áíge' Jesus gádaabilńnii, Nohwíi nnee doo daagoyáni daanołnihi, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íi nadaagosni'íi doo dáhah daahołdłąąh da: ²⁶ Christ áík'ehgo biniigodilńe'go áíge' yee ízisgo at'éehíi baa godidot'aalgo dávik'eh láą née? ²⁷ Mosesgé' godezt'i'go Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íi ádaaniihíi dawa, ła'íi Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'eda'ashchiinií dahot'éhé dabíi baa k'eshchiinií hat'íi golzeego ágolzeehíi yil nadaagosni'. ²⁸ Gotah dezhaazh n'íiyú dák'ad nikáh: Jesus bádń dayúweh dahiyaa nt'éégo, ²⁹ Nıl nahátąą le', daabilńniigo nádaabokąąh; alł'iná' o'i'áą, k'ad t'ł'é' goleeh, daabilńnii. Áík'ehgo

yil ha'ákaiyú yil naháztaą. ³⁰ Da'iyaaągo bil dinezbiągo bán náidn'aągo ya'ahénziągo oskaądná' ilk'iyiné'go baa daizné'. ³¹ Áníita áígee hadń át'íi shíhíi nzhogo daayiltsaa; nt'éégo Jesus dádainel'íizhí' yit'aą tsídaazghal. ³² Gádaakildi'nii, Nohwíií dázhó dilth' ngonoligo at'éé, itínyú nohwich'í' yałti'ná', án Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'eda'ashchiinii hat'íi niigo aníhíi baa nohwil nagolni'ná'. ³³ Áigé' dagoshch'í' nádiit'aazhgo Jerúsalemyú onát'aazh, ákú łats'adahíi łá'íi nnee łá' ishah dałá'adaat'eego baa n'áázh, ³⁴ Nt'éégo gádaabihíi, NohweBik'ehń da'anii naadiidzaa lá, Simon bich'í' ch'í'nah ádilzaa alđó'. ³⁵ Nnee aníi n'áázhíi itínyú hago ágodzaahíi, łá'íi hago at'éégo Jesus bán ilk'iyiné'gee yínadaagosdžidíi yaa nadaagosni'.

³⁶ Gádaaniiná' Jesus dabíi ái bitah sizii siliiąo gádaayihíi, Iłch'í'gont'ééhíi bee nohwich'í' goz'aą le'. ³⁷ Ndi bil díyadaagodzaago tsídaadesyiz, ch'iidn daahiiltsaa daanzigo. ³⁸ Jesus gádaabihíi, Hat'íi bigha tsídaadołyiz? Hat'íi bigha na'odikidíi nohwiini' biyi' begoz'aą? ³⁹ Shigan łá'íi shikee daanél'íi, da'anii shíi ásht'íi: shídaadołnih, áik'ehgo bídaagonoksih; ch'iidn bits'í łá'íi bits'in doo golíi da go'íi, daal'ii go'íi nkoh, shíi shits'í łá'íi shits'in golíi. ⁴⁰ Anniidná' bigan łá'íi bikee yil ch'í'nah áyíłaa. ⁴¹ Dázhó bil daagozhóq łá'íi bil díyadaagot'ee ndi t'ah doo da'odłaa daná' Jesus gádaabihíi, Dahat'íhíta hidaąhíi łá' daasolné' née? ⁴² Łóg sit'éédhíi łá'íi gosnih yaa daizné'. ⁴³ Náidnné'go bińaál yíyáá lé'e. ⁴⁴ Áigé' gádaayihíi, T'ah nohwil nshlińa' díi bee nohwil nadaagosisni'

go'íí, Moses ngon'áá lé'ehi shaa k'e'eshchiiníí, la'íí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí k'eda'ashchiiníí, psalms holzéhi ndi, biyi' dábegolne' goz'áá, daanohwíldishnii ni'. ⁴⁵ Áíge' Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiiníí hat'íí niigo an'íí shíhíí bíl ídaagozigo ádaabizlaago, ⁴⁶ Gádaabihníí, Shíí Christ nshlíni, shiniigodilne'go taagi jii hileehgo naadiishdáh golzeego shak'e'ashchij, áík'ehgo dábik'ehyú ágodzaa: ⁴⁷ La'íí Jerúsalemgé' godezt'i'go shizhi'íí bee yá'iti' nnee dahot'éhé hadaazt'i'íí bitahyú, bidaanchó'íí yich'á'zhí' ádaane'go binchó'híí bighá baa nádaagodit'aah golzeego. ⁴⁸ Díí daa'íí go'íí ákoh baa nadaagolní'.

⁴⁹ ShiTaa nohwaa yiné'go ngon'ááníí nohwaa dishné': Jerúsalem yune' nahísóftáá, yaaká'gé' nawodíí bee nohwaa ngonyáázhí'.

⁵⁰ Áíge' Jesus Jerúsalemgé' binadaal'a'á yil ch'ékai, Béthanyzhí', yádn ninyáágo, áígee hadag yaa dilniigo yá da'oskáád, Nohwiya gozhóó doleeł, nii. ⁵¹ Yá da'oskáádná' yich'á' yaaká'yú hadag be'ogoyáá. ⁵² Binadaal'a'á daaboskáádgé' Jerúsalem yú onákai, dázhó bíl daagozhóógo: ⁵³ Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' ahédaanzigo da'ch'okááh goz'áá yune' dáda'okááh nt'éé lé'e.

**The New Testament of our Lord and Saviour
Jesus Christ
New Testament in Apache, Western (US:apw:Apache,
Western)**

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Western Apache (Apache, Western)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Apache, Western

© 2012, Wycliffe Bible Translators. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 31 Aug 2023

22cab38e-86e0-5c5b-8972-5c0fa467c049